

Begroting 2020

waterschap
limburg

titel Begroting 2020
subtitel
datum 17 oktober 2019
versie 5.0 Cies 30 okt 2019
status
zaaknr. 2019-Z192
documentnr. 2019-D52175

vrijgave Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	4
2	Leeswijzer	6
2.1	Begroting 2020	6
2.2	Waterschap Limburg in kengetallen	9
	PROGRAMMABEGROTING	10
3	Programmabegroting	11
3.1	Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid	13
3.2	Zuiveren en waterketen	20
3.3	Waterkwaliteit	25
3.4	Klimaatadaptatie regionaal systeem	30
3.5	Crisisbeheersing	44
3.6	Bestuur en organisatie	48
	FINANCIËLE BEGROTING	53
4	Financiële begroting	54
4.1	Samenvatting	54
4.2	Investeringskrediet	58
4.3	Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen	60
4.4	Begroting naar kosten en opbrengsten	63
4.5	Overige paragrafen	71
4.6	Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen	91
4.7	Waterschapbedrijf Limburg	95
4.8	De tarieven	96
4.9	Voorstellen	101
5	Bijlagen	103

1 Voorwoord

Uitdagende opgaven

Voor u ligt de eerste begroting van Waterschap Limburg in deze bestuursperiode. Een periode waarin we ons richten op **verbinden**, **vernieuwen** en **versterken**. Om in deze bestuursperiode en daarna onze uitdagende opgaven in de praktijk waar te maken, is het noodzakelijk om te investeren in een gezonde basis voor Waterschap Limburg en Waterschapsbedrijf Limburg. Dat vraagt extra financiële inspanningen, anders kijken naar onze uitdagingen en samen optrekken met overheden, bedrijven en inwoners. Het **versterken** van de basis vraagt uniformering van onze werkwijze en kwaliteitsniveau voor onderhoud en assetbeheer. De voorgenomen meerjarige onderhoudscontracten geven invulling aan **vernieuwing** en **verbinding**, in dit geval met de markt. **Vernieuwing** krijgt vorm in het anders omgaan met en ontsluiten van data en de inrichting van een Centrale Regiekamer, waarmee we de mogelijkheid krijgen om adequaat te reageren op bijzonderheden in ons gebied. Drie belangrijke opgaven staan de komende periode centraal bij Waterschap Limburg: waterveiligheid, klimaatadaptatie en waterkwaliteit.

Waterveiligheid

Onze dijken **versterken** we in onze waterveiligheidsprogramma's. De Maaswerken zijn bijna voltooid en we staan aan de vooravond van de fysieke realisatie van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Deze fase vraagt een forse inspanning van ons, in samenwerking met de omgeving en met nieuwe, innovatieve oplossingen. Het moment komt in beeld dat Limburg voor het eerst adequaat beveiligd is tegen hoogwater in de Maas. Om ook in de toekomst gesteld te staan voor de opgaven in waterveiligheid, is **versterking** van de staande beheerorganisatie cruciaal. Dit om ook na realisatie van de diverse programma's het gewenste niveau te waarborgen.

Klimaatadaptatie regionaal systeem

Ons klimaat verandert. Dat dwingt ons tot het maken van scherpe, vaak nieuwe keuzes en het herijken van onze uitgangspunten. Met het programma Water in Balans neemt Waterschap Limburg de handschoen op om wateroverlast te voorkomen. Een programma dat alleen in **verbinding** met stakeholders in het gebied werkelijkheid wordt. In die **verbinding** is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd en dat blijft, om in 2050 gezamenlijk gesteld te staan voor de verwachte klimaatverandering. Daarnaast vragen droogte en waterbeschikbaarheid steeds nadrukkelijker aandacht en inspanning. En ook hier gaan we op zoek naar **vernieuwing**. We omarmen het 'beekdalbrede denken' en kijken naar de brede omgeving van de beek om diverse opgaven te realiseren. Dit krijgt op korte termijn vorm in twee pilotgebieden. Daarin werken we samen met bedrijfsleven, kennisinstituten, opleidingen en landbouw aan nieuwe oplossingen en innovaties, die we direct in de praktijk testen. Zo kunnen we met relatief bescheiden financiële inspanningen snel inzicht krijgen hoe we de klimaatuitdaging het beste kunnen aangaan en welke innovaties ons verder brengen. En ook hier is **versterking** van de staande beheerorganisatie cruciaal om ook na realisatie van de diverse programma's het gewenste niveau te waarborgen.

Waterkwaliteit

Waterkwaliteit is de derde belangrijke opgave voor Waterschap Limburg. Juist tijdens droogte wordt de kwaliteit extra kwetsbaar. De benodigde inspanning voor de KRW-einddatum van 31 december 2027 is nog groot. Ook hier kijken we op een andere manier naar de problematiek. We richten onze inspanningen op waar de effecten het grootst zijn. En ook hier is het samenspel met onze omgeving essentieel. Waterkwaliteit beïnvloeden we deels zelf, via onze rwzi's. In de komende bestuursperiode wordt duidelijk hoe we medicijnresten en andere opkomende stoffen en verontreinigingen uit ons watersysteem kunnen halen - met innovatie als **vernieuwende** en **verbindende** motor.

Modern werkgeverschap

Onze opgaven zijn groot en urgent. Ze vragen om een investering in onze organisaties. We geven vorm aan de veranderende werkwijze die de invoering van de Omgevingswet met zich meebrengt. We halen nieuwe kennis en kunde in huis en bereiden ons voor op de grote pensioenuitstroom van mensen en kennis vanaf 2023.

Financiën

In de vertaling van onze opgave naar de benodigde investering en het uiteindelijk belastingvolume hebben we oog gehad voor de effecten van keuzes op de langere termijn, kijkend vanuit een gezonde balans binnen de driehoek opgave, heffingen, reserves. De uiteindelijke investering die nodig is om gesteld te staan voor onze opgave vertaalt zich in een stijging van het belastingvolume van totaal 19,7% in de komende 4 jaren. We realiseren ons dat dit een forse stijging is. We zijn echter van mening dat deze stijging nu noodzakelijk is om ook in de toekomst de waterschapsopgaven haalbaar en betaalbaar te houden. De grootste stijging van het belastingvolume zit in het jaar 2020 en in beperkte mate in 2021. We zetten hiermee een grote stap om de (langjarige) belastingopbrengsten op het juiste niveau te brengen, passend bij de inspanning die we moeten leveren. In de jaren daarna volstaat een beperkte ontwikkeling van het belastingvolume. We verwachten dat we hiermee nog altijd één van de voordeligste waterschappen in Nederland zijn.

Namens het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg,

2 Leeswijzer

Waterschap Limburg zorgt in de provincie Limburg voor veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water

Waterschap Limburg staat de komende bestuursperiode voor uitdagende opgaven op het gebied van waterveiligheid, waterkwaliteit en klimaatadaptatie.

De succesfactoren om gesteld te staan voor deze opgaves zijn:

- verbinding met de omgeving;
- innovatie;
- samenwerking;
- een wendbare organisatie;
- kostenbewustzijn.

2.1 Begroting 2020

Omwillen van de focus op deze opgaven vertalen we het bestuursprogramma naar de documenten van de bestuurlijke planning & control cyclus (P&C-cyclus).

Voor u ligt de 'Begroting 2020', een van de documenten uit de P&C-cyclus. Deze begroting is een uitwerking van de 1ste jaarschijf van de 'Kadernota 2020 / meerjarenraming 2020-2025'. Deze begroting is opgebouwd uit een 'programmabegroting' en een 'financiële begroting'.

Programmabegroting

De 'programmabegroting' bestaat uit programma's die aansluiten bij de opgaves. In de programmabegroting geven wij per programma weer waar ons waterschap inhoudelijk voor staat en welke producten en projecten wij in 2020 gaan leveren. Binnen de programma's staan de volgende vragen centraal:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we ervoor doen?
- Wat mag het kosten?

Beleidsindicatoren

Naast de beantwoording van deze vragen gebruiken we per programma een aantal beleidsindicatoren om de effecten van het beleid toe te lichten. Dergelijke niet-financiële informatie maakt het makkelijker om in te schatten welke concrete resultaten we willen bereiken.

Elk programma eindigt met een overzicht van de kosten, opbrengsten en investeringen. Op deze manier krijgt u een transparant beeld van de wijze waarop en de middelen waarmee wij onze doelen realiseren.

Financiële begroting

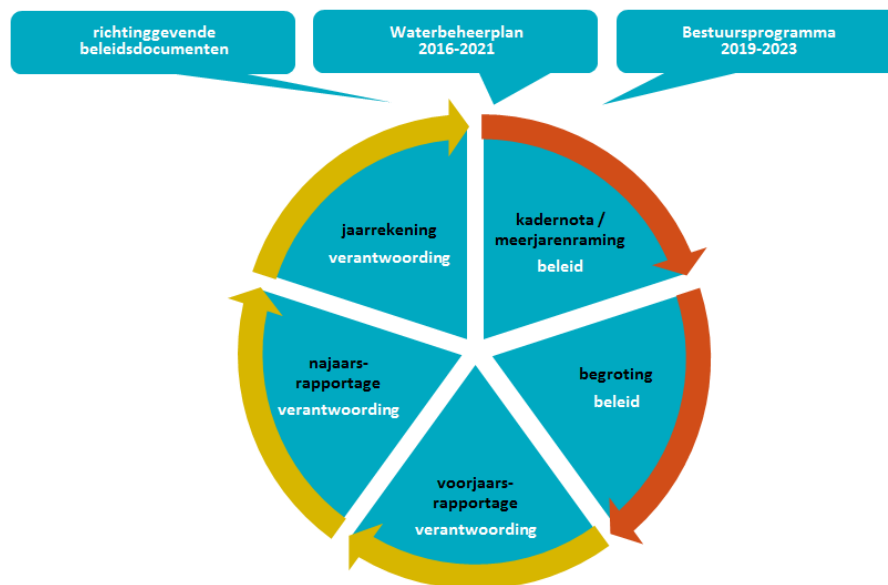
In de financiële begroting presenteren we de begroting naar kosten- en opbrengstensoort en brengen we de vermogenspositie van het waterschap in beeld. Ook schetsen we risico's die wij op ons af zien komen.

We presenteren de cijfers afgerond op honderden euro's. Hierdoor ontstaan mogelijk afrondingsverschillen in totaaltellingen, saldi en dergelijke. Verder leest u meer over het weerstandsvermogen, de financiering en de verbonden partijen.

Achtergrondinformatie: P&C-cyclus

In de P&C-cyclus wordt op een systematische manier inhoud gegeven aan het proces van richting geven en het op koers houden van de organisatie. Via deze documenten geven we als bestuur vorm aan de opgaven en bewaken we de voortgang.

De planning & control cyclus ziet er als volgt uit:

Kadernota / Meerjarenraming

De 'Kadernota' geeft invulling aan de realisatie van het Bestuursprogramma en het Waterbeheerplan. We bepalen de kaders voor de komende begroting. Tegelijkertijd kijken we met de Meerjarenraming (financieel) zes jaar vooruit.

Begroting

De 'Begroting' is een vertaling van de 'Kadernota / Meerjarenraming' naar concrete activiteiten, prestaties en middeleninzet voor het komende jaar. Met de vaststelling van de 'Begroting' autoriseert het algemeen bestuur het dagelijks bestuur tot het maken van de kosten die noodzakelijk zijn om de voorgenomen activiteiten te kunnen realiseren.

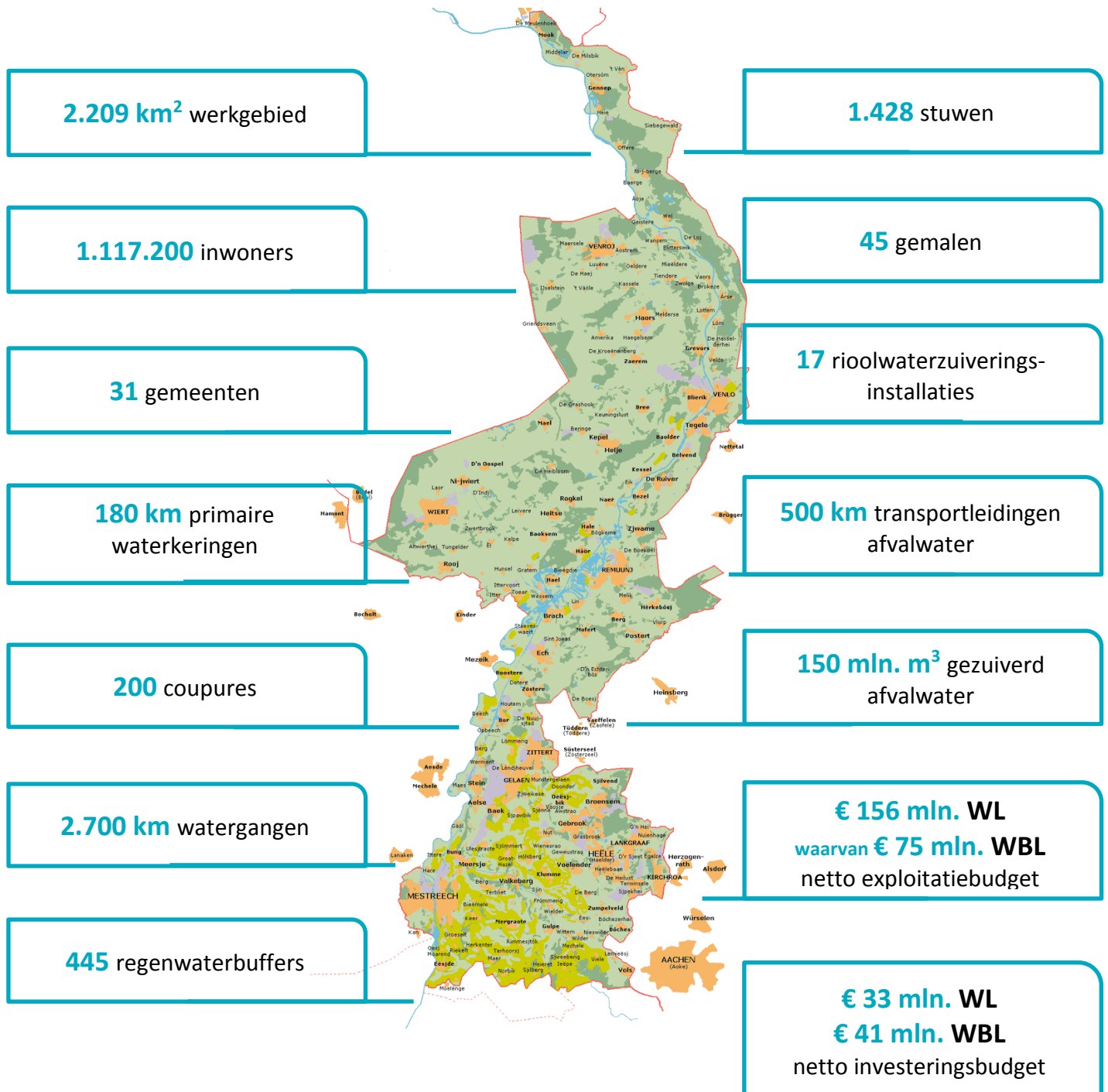
Voorjaarsrapportage / Najaarsrapportage

Tussentijdse verantwoording over het gevoerde beleid en beheer en voorstellen tot bijsturen doen we via de 'Voorjaarsrapportage' en 'Najaarsrapportage'. De 'Voorjaarsrapportage' beslaat de periode januari tot en met april. De 'Najaarsrapportage' beslaat de periode januari tot en met augustus.

Jaarrekening/-verslag

De 'Jaarrekening/-verslag' vormt het document waarmee na afloop van een jaar verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde beleid en beheer. Dit document bestaat uit het 'Jaarverslag' (de inhoudelijke verantwoording) en de 'Jaarrekening' (de financiële verantwoording).

2.2 Waterschap Limburg in kengetallen

Programma- begroting

2020

waterschap
limburg

3 Programmabegroting

In de programmabegroting geven wij per programma weer waar ons waterschap inhoudelijk voor staat en welke producten en projecten wij in 2020 gaan leveren.

In lijn met het 'Bestuursprogramma 2019-2023' bestaat de Programmabegroting uit de hoofdstukken:

- Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid
- Zuiveren en waterketen
- Waterkwaliteit
- Klimaatadaptatie regionaal systeem
- Crisisbeheersing
- Bestuur en organisatie

De onderdelen 'Regionaal watersysteem' en 'Water in Balans' (uit dit Bestuursprogramma) zijn samengevoegd tot het onderdeel 'Klimaatadaptatie regionaal systeem'.

Verder zijn de onderdelen 'Modern werkgeverschap' en 'Financiën' samengevoegd tot één programma. Samen met een aantal andere nog niet toebedeelde verplichte onderdelen vormt dit het laatste programma 'Bestuur en organisatie'.

An aerial photograph of a lush green landscape. A winding river flows through the center, with a small bridge crossing it. Several cows are grazing in the green fields. In the background, there are trees and some buildings under a blue sky with white clouds.

Hoogwater- bescherming Maas: waterveiligheid

waterschap
limburg

3.1 Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid

Waterschap Limburg als waterkerend waterschap

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- onze inwoners goed beschermd zijn tegen overstromingsgevaar van de Maas;
- de werking van onze dijken geborgd is op het moment dat het er echt toe doet;
- alle dijken die niet voldoen aan de nieuwe normering zijn versterkt voor 2050;
- daar waar mogelijk dijkversterking gepaard gaat met het toevoegen van ruimtelijke of economische kwaliteiten.

Wat gaan we ervoor doen in 2020?

Beleid en kaders

- De oplevering van de evaluatie en herziening van het Beheerplan waterkeringen staat gepland voor 2022.
- Op onderdelen worden de beleidskaders in 2020 nader uitgewerkt, daar waar door ontwikkelingen in het landelijke beleid en instrumentarium een behoefte aan kaders ontstaat, bijvoorbeeld op het gebied van hoge gronden.

Beheer waterkeringen

- Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger, beheerregister), om de staat van de waterkeringen zichtbaar te maken.
- We geven invulling aan de wettelijke zorgplicht op het onderhoud en beheer van de primaire waterkeringen met de focus op veiligheid en biodiversiteit.
- We voeren de wettelijke beoordeling van onze primaire waterkeringen uit vóór 1 januari 2023, waarna de ILT dit in behandeling neemt en uiterlijk eind 2023 aanbiedt aan de Eerste en Tweede Kamer.

Onderhoud waterkeringen

- We houden het waterkerend vermogen van onze waterkeringen in stand.

Kadernota 2020

Voortrollend programma waterkeringen

- we gaan verder met het in beeld brengen van de **toekomstige hoogwateropgave** en melden de 10 eerste urgente projecten aan. Dit is de eerste stap om toegang te krijgen tot de landelijke financiering (HWBP). De middelen om de toekomstige dijkversterking te realiseren zijn in komende jaren zeer beperkt, wetende dat het programma tot 2028 reeds is ingevuld op landelijk niveau.

Deze toekomstige versterkingen doorlopen de reguliere prioritering binnen het HWBP. We hebben ook de ambitie om in 2024 de volgende ronde verkenningen te starten.

Beheer waterkeringen

- we investeren op korte termijn stevig in **kennis en kunde** over ons **veranderende areaal** zodat we de rol van waterkerend waterschap kunnen gaan invullen. We brengen hiermee de basis op orde.

projecten / programma's

Aanleg waterkeringen

- Klimaatverandering en aanscherping van de veiligheidsnormen leiden tot een grote waterveiligheidsopgave voor de gezamenlijke partijen langs de Maas. Een eerste analyse maakt duidelijk dat Maasbreed een investering van meerdere miljarden euro's nodig is om in 2050 aan de normen te voldoen. Waterschap Limburg moet op diverse plekken waterkeringen aanleggen of verbeteren.

Veiligheidstoetsing waterkeringen

- Alle primaire waterkeringen zijn voor 2023 beoordeeld.

Deltaprogramma Maas

- De Stuurgroep Deltaprogramma Maas werkt langs twee sporen aan de veiligheidsopgave voor de Maas: de uitwerking van een maatregelenpakket voor de korte termijn en van een adaptieve strategie voor de lange termijn. Gekeken wordt of rivier verruimende maatregelen mogelijk en financieerbaar zijn vanuit de middelen van Deltaprogramma en met cofinanciering uit de regio. WL is trekker van enkele maatregelen uit het regionaal voorstel Maas 2016, de systeemherstelmaatregelen binnen het HWBP, en de Lob van Gennep. Ook in de andere projecten zoals Zuidelijk Maasdal Maastricht heeft WL een duidelijk belang.
- De verbreding van de landelijk hoogwaterveiligheidsopgave met andere thema's zoals bevaarbaarheid, natuur en zoetwatervoorziening, biedt nieuwe kansen voor de uitwerking van integrale gebiedsuitwerkingen.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

- We voeren het hoogwaterbeschermingsprogramma onverkort uit, waarbij het motto geldt: 'ruimte voor de rivier waar het kan, dijken waar het moet!'
- Na afstemming met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat starten we de verkenning naar Venlo-Velden.
- We starten in 2020 met:
 - de verkenning naar 'Blerick Groot-Boller' en 'Venlo Velden',
 - de planuitwerkingen 'Arcen', 'Well', 'Thorn-Wessem' en 'Baarlo' en
 - de realisatie op de dijktrajecten 'Heel' en 'Beesel'.

- We ronden in 2020 de planuitwerkingen in 'Heel', en 'Beesel' af, voor het traject Kessel is in 2019 de bestemming gewijzigd en zetten we in 2020 de procedure voort om dit tracé uit de waterwet te halen.
- We ronden in 2021 de planuitwerkingen in , 'Nieuw-Bergen', 'Belfeld', 'Willem Alexanderhaven Roermond', 'Buggenum' en 'Steyl-Maashoek' af.
- We innoveren, realiseren kostenefficiënte oplossingen en vergroten het draagvlak voor waterveiligheid. We dragen onder meer actief bij aan de 'Projectoverstijgende Verkenning Kabels en Leidingen' en de 'Projectoverstijgende Verkenning Gebiedseigen Grond' van het landelijke HWBP en voeren pilots uit naar diverse technische innovaties.
- We zetten in 2020 de lopende MIRT/HWBP verkenning Lob van Gennep voort.

Programma Dijkversterkingen Maaswerken

- We houden onverminderd de werkwijze en focus vast in de uitvoering van het Programma Dijkversterkingen Maaswerken.
- In 2020 halen we de mijlpaal hoogwaterveilig voor het dijktraject 'Neer' conform bestuurlijke mijlpaal. Met de oplevering van het project Neer is de feitelijk opgave van het programma gerealiseerd en de waterveiligheid in Limburg verbeterd.
- We starten in 2020 met het dossier voor de decharge van het programma. In verband met de onderhoudsverplichting van de opdrachtnemer bij het project Neer vindt de financieel administratieve afronding van het programma eind 2021 plaats.

Kadernota 2020

Hoogwaterbeschermingsprogramma

- WL investeert in het **versterken van de dijken** in het Noordelijk Maasdal. Hiermee maken we de bestuurlijke afspraak tussen Rijk-Regio waar. In het Noordelijk Maasdal gaat dit hoogwaterveiligheid volgens huidige norm opleveren voor 60.000 mensen. We leveren de projecten op conform de huidige opleverdatum in de periode van 2021 tot 2026.

Lob van Gennep

- In het project **Lob van Gennep** is onze grote dijkversterkingsopgave ons vertrekpunt. We grijpen nu de kans om de dijkopgave te integreren in de gebiedsontwikkeling via een actieve bijdrage. We blijven voorzitter van de stuurgroep, het trekkerschap wordt gekoppeld aan onze eigen dijkversterkingsopgave.

Beleidsindicatoren

Indicator	Begroting 2020	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid			
1) mate waarin wordt voldaan aan de zorgplicht voor primaire waterkeringen (aantal processen dat voldoet)	7/7	7/7	- ^a
2) mate waarin de primaire waterkering is beoordeeld conform WBI (in km)			
o beoordeling nog niet in uitvoering	110 km	0 km	2023
o beoordeling in uitvoering	35 km	0 km	2023
o beoordeling bestuurlijk vastgesteld	40 km	185 km	2023
3) lengte primaire waterkering in HWBP-projecten (in km)			
o voorbereidingsfase	59,8 km	66 km	2024
o uitvoeringsfase	6,0 km	66 km	2024
o versterkt	0,2 km	66 km	2024
4) reductie kunstwerken in primaire keringen (aantal t.o.v. referentie 2018)	n.t.b.	n.t.b.	2050
5) mate waarin de primaire waterkering voldoet aan de normen (in km ^b)			
o voldoet	0 km	185 km	2050
o voldoet niet	40 km	0 km	2050

^a geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

^b het totaal telt pas na afronding van de wettelijke beoordeling in 2023 op het totale areaal van 185 km.

Toelichting

In deze indicatoren ligt de focus op de primaire keringen. Het aandeel regionale en overige keringen is binnen het beheergebied van WL immers zeer klein. Voor het totale areaal aan waterkeringen wordt een lengte van 185 km gehanteerd. Dit is de huidige lengte aan waterkeringen plus de verwachte lengte aansluitingen hoge grond en aanpassingen in dijktracés in de lopende projecten. Dit kan nog wijzigen en zal richting 2050 verder toenemen.

- 1) de zorgplicht betreft de wettelijke taak die de beheerder heeft om de primaire kering aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Hiertoe dient de beheerder op de zeven processen inspectie, onderhoud, bediening kunstwerken, vergunningverlening, toezicht en handhaving, calamiteitenzorg en legger & beheerregister in control te zijn. Het toezicht hierop wordt uitgevoerd door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). In 2020 zal worden gewerkt aan het meer inzichtelijk maken van processen en (interne) procesindicatoren; mogelijk zal in dat kader ook de bestuurlijke indicator nog worden verfijnd.
- 2) per 1 januari 2017 is een nieuwe veiligheidsnormering ingevoerd voor primaire waterkeringen. Op basis van de nieuwe normen is ook een nieuwe beoordelingsronde van start gegaan. Waterschappen en Rijkswaterstaat hebben tot en met 2023 om alle primaire waterkeringen te beoordelen. Hiervoor is een nieuw Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium opgesteld door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

- 3) dit betreft de dijkversterkingen die vallen onder het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma. Binnen Waterschap Limburg zijn deze projecten gebundeld in het programma Noordelijke Maasvallei en in het project Lob van Gennep. De opgenomen kilometrages omvat tevens de aansluitingen op de hoge gronden.
- 4) Waterschap Limburg heeft de meeste waterkerende kunstwerken in haar beheer van alle waterschappen. Onder kunstwerken verstaan we in dit geval aan coupures, demontabele wanden en afsluiters. Kunstwerken zijn kwetsbare onderdelen in de waterkering en vergen veel beheer en onderhoud. Ook voor de calamiteitenorganisatie is het grote aantal kunstwerken een flinke last; elk kunstwerk moet immers bij (dreigend) hoogwater worden gesloten en/of gecontroleerd. Bovendien levert elk kunstwerk een extra bijdrage aan de faalkans van de waterkering. Zowel vanuit beheer en onderhoud, calamiteitszorg én de opgave om de keringen blijvend aan de nieuwe normen te laten voldoen, is het daarom zaak het aantal kunstwerken terug te brengen. Dit beleid is vastgelegd in het Beheerplan Waterkeringen 2017-2022. In 2020 wordt een streefwaarde voor deze indicator bepaald.
- 5) per 1 januari 2017 is een nieuwe wettelijke veiligheidsnormering ingevoerd voor primaire waterkeringen. Met deze normering wordt voor iedere bewoner een basisveiligheid geborgd van 1 : 100.000 dat hij komt te verdrinken als gevolg van een overstroming. De beoordeling (zie indicator 2), inclusief een voorlopig oordeel, helpt om vast te stellen waar en welke verbeteringen nodig zijn. Deze verbeteringen worden landelijk geprioriteerd en worden via de projecten onder het Hoogwaterbeschermingsprogramma (zie indicator 3) uitgevoerd. Uiterlijk in 2023 dienen alle primaire waterkeringen te zijn beoordeeld; uiterlijk in 2050 dienen alle primaire waterkeringen aan de nieuwe norm te voldoen (score boven de ondergrensnorm).

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	2020
	Begroting
Kosten	2.496.600
Opbrengsten	-
Netto kosten	2.496.600
Doorberekenende kosten van programma bestuur en organisatie	9.079.800
Totaal na doorberekening	11.576.400

Investerings

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP	11.700	-
P400002	5	Gegevensverzameling primaire waterkeringen	121	-
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen	2.000	-
P400009	0	Deltaprogramma Maas 2	630	630
P41****	30/0	HoogWaterBeschermingsProgramma	29.825	28.340
P410012	30	HWBP POV Dijkversterking Gebiedseigen Grond	1.015	1.015
P415401	30	HWBP-V Lob van Gennep	3.155	2.979
P42****	0	Bestuursovereenkomst sluitstukken Maas	12.022	12.022
K	30	PGA voortrollend programma dijkversterking (ivm normering: € 2mrd waarde (circa 200km*€ 10mln)/30jr= 66,6mln bruto investering per jaar waarvan 10% PGA. Indexering 2% p.j.	-	-
K	5	Inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud	75	-
PROGRAMMA HOOGWATERBESCHERMING MAAS: WATERVEILIGHEID			60.543	44.986

Zuiveren en waterketen

waterschap
limburg

3.2 Zuiveren en waterketen

Circulair handelen en samenwerken in de keten

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- de kwaliteit van het afvalwater van huishoudens en bedrijven na zuivering uiterlijk in 2027 voldoet aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water;
- de afspraken uit het Bestuursakkoord Water (BAW) nakomen. Hierbij gaan we voorop in het benutten van mogelijkheden voor efficiëntie en kwaliteitswinst;
- we integraal kijken naar waterkwaliteitsopgaven op stroomgebiedsniveau;
- we samenwerking in de waterketen invullen met de andere waterbeheerders, ieder vanuit de eigen wettelijke taak;
- de opdracht van WL aan WBL nader wordt uitgewerkt, aan de hand van de opgestelde haalbaarheidsstudies of plannen van aanpak.

Wat gaan we ervoor doen in 2020?

Beleid en kaders

- We geven invulling aan de 'Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030' in samenwerking met het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) conform de opdrachtbrief aan WBL. In lijn met de Green Deal Energie zijn we in 2025 energieneutraal en hieraan geven we met concrete investeringsprojecten vorm.
- We onderzoeken of en in welke vorm we invulling geven aan de samenwerking binnen de waterketen in Limburg.
- We houden alle maatregelen waaronder die op RWZI's tegen het licht, waardoor er doelmatig en kosteneffectief de beste maatregelen worden uitgevoerd.
- We adviseren over gemeentelijke riolerings- en afkoppelplannen en voeren de stimuleringsregeling verder uit.

Beheer en onderhoud transportstelsels, zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties

- Op een groot aantal RWZI's (Panheel, Stein, Susteren, Heugem, Wijlre, Hoensbroek, Meijel, Gennep) wordt met maatregelen invulling gegeven aan het Limburgs Effluentbeleid.
- WBL zuivert en verwerkt het rioolwater in rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) en slibverwerkingsinstallaties, die verschillende producten opleveren:
 - gezuiverd water. Op de RWZI Simpelveld wordt een proef opgestart voor aanvullende medicijnverwijdering.
 - slib (met alle afvalstoffen)

- energie en herbruikbare grondstoffen. De RWZI Weert wordt omgebouwd naar een Nereda installatie, waarbij tevens onderzocht wordt of (en tegen welke kosten) het gezuiverde afvalwater hergebruikt kan worden voor droogtebestrijding.
- Invulling geven aan de opdrachtbrief van WL m.b.t. verwijdering van medicijnresten, duurzaamheid, energie-neutraliteit, terugwinning van grondstoffen, en deze uitwerken in sturingsindicatoren
- Toepassen nieuwe technieken met als doel goedkoper en efficiënter zuiveren (o.a. Nereda, Verdygo, o-waterconcept, CoRe)
- WBL onderhoudt de transportstelsels en rwzi's. In 2020 staat een aantal grotere renovaties op de planning (Stein, Panheel).

Kadernota 2020

Samenwerken in de afvalwaterketen

- **Samen** met andere waterbeheerders werken we aan het **verbeteren** van de waterkwaliteit in de **afvalwaterketen** conform afspraken uit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Kosteneffectieve oplossingen voor de opgave van WL worden bereikt door samen te werken.
- We werken aan een actueel beeld van de toestand van de **gemeentelijke overstorten**. We starten met het in kaart brengen van de gewenste situatie (kwaliteit, kwantiteit en prioriteit) in relatie tot het ontvangende oppervlaktewater. Daarmee kunnen we gericht adviseren welke overstorten het meest van belang zijn om aan te pakken.
- We haken aan op landelijke **kennisontwikkeling over watervraagstukken** (technieken, handreikingen, onderzoek, etc.). Dit levert ons laatste inzichten en ervaring op die wij kunnen toepassen in ons werk.

Medicijnresten

- In deze bestuursperiode wordt een beperkte start gemaakt met het voorbereiden op de uitdagingen die **medicijnresten** in het water met zich meebrengen. We haken vooral aan op de landelijke kennisgroepen. Ook zijn we in staat om onderzoek uit te voeren dat ons in staat stelt het probleem beter in beeld te brengen en oplossingen bij de bron aan te pakken.

projecten / programma's

Aanleg transportstelsels, zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties

- Daar waar nodig investeert WBL in nieuwe of verbeterde transportgemalen en -leidingen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties.

Beleidsindicatoren

Indicator	Begroting 2020	Einddoel	Jaar
Zuiveren en waterketen			
Afvalwaterketen			
1) % KRW-overstorten dat is teruggebracht naar een overstortfrequentie die is afgestemd op de kwetsbaarheid van het ontvangende water	55 %	100 %	2027
2) % aan RWZI's dat voldoet aan het Limburgse Effluentbeleid	75 %	100 %	2027
Samenwerking in de Waterketen			
3) % budget van de stimuleringsregelingen afkoppelen regenwater private partijen dat is besteed	50 %	100 %	2021

Toelichting

- 1) Door het waterschap wordt de prioriteit gelegd bij alle overstorten die direct of indirect lozen op een (zeer) kwetsbare beek (met doelstelling T=2 en T=5, waarbij een overstort gemiddeld slechts eenmaal per 2 jaar of 5 jaar daadwerkelijk in werking treedt), en waarbij nog geen maatregelen zijn uitgevoerd om te voldoen aan de KRW-doelstellingen.
- 2) Het Limburgs Effluentbeleid geldt voor RWZI's die lozen op regionaal water. De individuele normen per RWZI zijn afgestemd op kwaliteitseisen van het ontvangende oppervlakte water (KRW).
- 3) Sinds mei 2017 voeren gemeenten in het Waterpanel Noord stimuleringsregelingen voor het afkoppelen van regenwater uit. Hiermee kunnen burgers, bedrijven en woningbouwcorporaties een bijdrage krijgen voor het afkoppelen van hun panden en op de (gemengde) riolering aangesloten verhardingen. Het Waterschap Limburg draagt voor de helft financieel bij aan deze gemeentelijke stimuleringsregelingen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Zuiveren en waterketen	2020 Begroting
Kosten	397.000
Opbrengsten	60.000
Netto kosten	337.000
Bijdrage aan WBL	71.293.700
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	331.700
Totaal na doorberekening	71.962.400

Investeringsen

n.v.t.

A vibrant photograph of a wetland or pond area. Tall, slender green reeds dominate the left side, reaching towards the top of the frame. In the foreground, there are dense clusters of small purple flowers, possibly Salix or a similar species, with green leaves. The water in the pond is calm, reflecting the surrounding greenery. A small, brown, elongated object, possibly a piece of wood or a fallen branch, lies in the water near the reeds. The overall scene is lush and natural, suggesting a healthy aquatic environment.

Waterkwaliteit

waterschap
limburg

3.3 Waterkwaliteit

Werken vanuit een integrale blik op het watersysteem

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- het oppervlaktewater en grondwater schoon zijn en het overgrote deel van de natuurbeken natuurlijk ingericht is en natuurvriendelijk wordt onderhouden, met behoud van de afvoerfunctie;
- we de KRW-doelen van ons watersysteem in 2027 behalen;
- ook in de beken met een algemeen ecologische functie (AEF) de waterkwaliteit en ecologie aan een gezond basisniveau voldoen;
- de biodiversiteit in de beekdalen toeneemt en we geen waterkwaliteitsproblemen afwentelen naar benedenstroomse gebruikers.

Wat gaan we ervoor doen in 2020?

Beleid en kaders

- We bereiden het Limburgse deel van het KRW Stroomgebiedbeheerplan Maas 2022-2027 voor.
- Zelfstandige en concrete activiteiten en projecten van het waterschap die uitsluitend zijn gericht op de aanpak van (vaak specifieke) diffuse emissies van derden.
- We hebben de actuele toestand van de gemeentelijke overstorten in beeld, brengen de gewenste situatie (kwaliteit, kwantiteit en prioriteit) in relatie tot het ontvangende oppervlaktewater in kaart en adviseren daarover.
- Samen met gemeenten stimuleren we het klimaatbewustzijn en het afkoppelen van regenwater door burgers, bedrijven en woningbouwcoöperaties.

Monitoring

- We verzamelen, bewerken, verwerken, toetsen, analyseren en rapporteren meetgegevens voor beheer van de waterkwantiteit en -kwaliteit. Met deze meetgegevens stellen we bijvoorbeeld jaarlijks de KRW-rapportage op, waarvan de resultaten worden gepubliceerd op het landelijk www.waterkwaliteitsportaal.nl.
- Op basis van de resultaten stellen we indien nodig ons beleid bij voor een verhoging van effectiviteit en/of efficiëntie.

Kwaliteitsmaatregelen

- We nemen maatregelen die specifiek zijn gericht op het bereiken van waterkwaliteitsdoelstellingen (zoals inrichting, beheer en oppervlaktewaterzuivering).

- Waterschap Limburg heeft haar eigen KRW-opgave in 2027 gereed. Hiervoor voeren we een groot aantal beekherstelprojecten uit, zorgen voor oplossingen voor vismigratie en zuiveren het afvalwater tot op het niveau dat is afgesproken in het Limburgs effluentbeleid.
- WBL voert conform de Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen een pilot uit naar verwijdering van medicijnresten.

Kadernota 2020

KRW-doelstelling

- We geven een impuls aan het beïnvloeden van **drie belangrijke bronnen** die mede bepalen of wij onze **KRW-doelstelling** halen. Dat zijn effecten ontstaan in het buitenland, gemeenten en de landbouw. We gaan voortvarend in gesprek, stimuleren en helpen waar mogelijk.

Schone Maaswaterketen

- Verder trekken we intensief met andere waterbeheerders in het stroomgebied van de Maas op om de waterkwaliteit en het drinkwater (**Schone Maaswaterketen**) te verbeteren.

Beekdalbrede benadering

- We voeren het principe van de **beekdalbrede benadering** stapsgewijs in. Zo leren we hoe we het beste resultaten kunnen halen en hoe we de omgeving mee kunnen laten denken en werken. Met een werkwijze, ontwikkeld aan de Universiteit van Wageningen (SESA), brengen we in beeld waar welke maatregelen het beste uitgevoerd kunnen worden. Dit levert een beeksysteem op dat beter opgewassen is tegen klimaatverandering. In de beken gaan we **voortvarend** nieuwe en bestaande methodes toepassen die bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Hierbij zoeken we ook de samenwerking op.

projecten / programma's

Regionale analyse waterkwaliteit

- Om na te gaan welke maatregelen voor waterkwaliteit en ecologie het meeste bijdragen aan ons doelbereik, voeren we een verdiepingsslag uit op basis van de uitgevoerde KRW-watersysteemanalyses en onderzoeksprojecten.

Beleidsindicatoren

Indicator	Begroting 2020	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit			
1) beoordeling zwemlocaties volgens zwemwaterrichtlijn 2006 (in #)			
o uitstekend	18	19	2027
o goed	1	0	2027
o aanvaardbaar	0	0	2027
o slecht	0	0	2027
2) % oordelen 'Voldoet' voor alle gemeten prioritaire stoffen (chemische stoffen)	96,7 %	100 %	2027
3) gemiddelde maatlatscore (EKR) voor de ecologische kwaliteitselementen:			
o macrofauna	0,51	0,58	2027
o vis	0,37	0,47	2027
o overige waterflora	0,51	0,58	2027
4) % oordelen 'Goed' (= voldoet aan de norm) voor betreffende parameters:			
o nutriënten (stikstof en fosfor)	46 %	100 %	2027
o overige parameters (zuurstof/temperatuur/zuurgraad/chloride)	87 %	100 %	2027

Toelichting

- 1) het zwemseizoen loopt van 1 mei tot 1 oktober. Tijdens het zwemseizoen worden de officieel aangewezen zweminrichtingen regelmatig onderzocht op verontreinigingen. Een verminderde zwemwaterkwaliteit kan vele oorzaken hebben, zoals een toename van nutriënten in het water, in combinatie met warmte en droogte. Het aantal zwemlocaties die onder het waterkwaliteitsbeheer van Waterschap Limburg vallen fluctueert. Op dit moment zijn er 19 officiële zwemlocaties onder beheer van WL.
- 2) de indicator geeft inzicht in de mate van aanwezige chemische verontreinigingen in KRW-Waterlichamen. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 géén chemische verontreinigingen in oppervlaktewater meer te hebben.
- 3) de indicator geeft inzicht in de kwaliteit van de biologische kwaliteitselementen in KRW-Waterlichamen. Deze wordt uitgedrukt in een score van 0-1 op de KRW-maatlat. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 een goede ecologische toestand of potentieel te realiseren.
- 4) de indicator geeft inzicht in de toestand van enkele fysisch-chemische kwaliteitselementen in KRW-Waterlichamen. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 een goede ecologische toestand te realiseren, waarvoor deze fysisch-chemische kwaliteitselementen van belang zijn.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Waterkwaliteit	2020
	Begroting
Kosten	900.000
Opbrengsten	-
Netto kosten	900.000
Bijdrage aan WBL	-20.600
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	1.223.600
Totaal na doorberekening	2.103.000

Investerings

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
P360045	5	Regionale analyse waterkwaliteit	-	-
K	30	Meer actieve rol aanleg (effect-gerichte) innovatieve maatregelen door uit te voeren.	100	-
K	5	Implementatie soortenbeleid (wens- en plaagsoorten)	100	-
PROGRAMMA WATERKWALITEIT			200	-

Klimaat- adaptatie regionaal systeem

waterschap
limburg

3.4 Klimaatadaptatie regionaal systeem

Met de omgeving werken aan een complexe opgave

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- we proactief en doeltreffend kunnen bijsturen in ons watersysteem bij wateroverlast, droogte en overstromingen;
- we klimaatadaptief handelen vanaf 2020 en ons watersysteem klimaatbestendig en waterrobuust is vanaf 2050;
- we als waterschap een coördinerende en stimulerende rol hebben op het gebied van klimaatadaptatie;
- we ons watersysteem duurzaam en economisch verantwoord blijven beheren.

Wat gaan we ervoor doen in 2020?

Beleid en kaders

- We kiezen voor een duurzame inrichting van de leefomgeving om wateroverlast te voorkomen en tegelijkertijd water zo lang mogelijk vast te houden.
- Het vertrekpunt is een wateroverlastnorm van 1:100 voor bebouwde gebieden, voor overige gebieden de normering zoals vastgelegd in de provinciale omgevingsverordening.
- Als voor bebouwde gebieden een beschermingsniveau van 1:100 op grond van kosten-baten of landschappelijke inpassing niet haalbaar is, wordt het watersysteem ingericht op het hoogst mogelijke beschermingsniveau wat wel haalbaar is.
- Samen met de provincie herzien we de huidige normeringssystematiek wateroverlast om tot een risicogerichte benadering te komen die beter aansluit bij de daadwerkelijke risico's op wateroverlast. In samenhang daarmee brengen we helderheid in onze taakopvatting rondom oppervlakkig afstromend regenwater.
- We stellen een droogte-opgave vast, waarin we helder maken wat onze taken zijn, wat de omgeving van ons kan verwachten en wat wij van de omgeving vragen.
- In samenwerking met gemeenten stimuleren we het afkoppelen van regenwater, vergroenen en ontstenen van de bebouwde omgeving, om dure investeringen in de toekomst te voorkomen.
- We stellen samen met gemeenten een nieuwe handreiking watertoets/klimaattoets op
- Samen met de provincie voeren we een actief beleid in het kader van het onttrekken van grondwater.
- We gaan voor een integrale beekdalbrede aanpak (met Water in Balans) met zuinig ruimtegebruik als uitgangspunt. Onze (financiële) inbreng richt zich op realisatie van onze primaire taak.
- In 2019 zijn we gestart met het opstellen van het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (opvolger huidig Waterbeheerplan). In 2020 gaan we hiermee verder.

- Samen met onze Limburgse waterpartners bereiden wij een klimaatadaptatieprogramma 2022-2027 voor, waarin we gezamenlijk afspraken maken over te nemen stappen in het klimaatbestendig maken van Limburg. Dit gebeurt binnen de Bestuurlijke Klimaatadaptatietafel Limburg, waar wij een coördinerende rol in hebben.
- Voor de tweede plancyclus van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) leveren we input voor het OverstromingsRisicoBeheerPlan (ORBP) Maas 2022-2027. Daarmee maken we ook in landelijk en internationaal verband duidelijk hoe we omgaan met risico's op wateroverlast vanuit de Maas inclusief de belangrijkste zijbeken en welke maatregelen we daarvoor treffen.

Beheer watersysteem

- We zetten in op een evenwichtig en stabiel peilbeheer voor de land- en tuinbouw, bedrijven en de natuur. Maatregelen volgend uit de Limburgse integrale wateraanpak (LIWA) werken we samen met belanghebbenden voortvarend uit zodat deze in de volgende planperiode kunnen worden gerealiseerd. Geconstateerde optimalisaties in het proces peilbeheer worden geïmplementeerd..
- We richten in huis een regiekamer 'watersysteem' in, met bestaande data en informatie. Zo versterken we de slagkracht en flexibiliteit en kunnen we optimaal inspelen en reageren op actuele ontwikkelingen in ons werkgebied.
- We zetten in op het voorzien van (industriële) water aan bedrijven en agrariërs. Denk daarbij aan het beschikbaar stellen van meer kanaalwater en het effectiever gebruiken van dit kanaalwater. Ook stimuleren wij bedrijven en agrariërs in het nemen van bronmaatregelen die bijdragen aan een verbeterde lokale waterhuishouding.
- We geven invulling aan de 'Verklaring van Roermond', waarbij meervoudig gebruik van landbouwgronden centraal staat en onttrekking van landbouwgronden aan de huidige functie zoveel mogelijk wordt vermeden.
- In samenwerking met de agrariërs bestrijden we wateroverlast zoveel mogelijk, door het water in hoger gelegen gebieden langer vast te houden, te hergebruiken of in de bodem te infiltreren.
- We zorgen voor een verantwoord beheer en onderhoud, dat aansluit bij de veranderende klimaatomstandigheden. De biodiversiteit blijft ten minste op hetzelfde peil en wordt waar mogelijk verbeterd.

Muskus- en beverrattenbestrijding

- We bestrijden muskus- en beverratten en andere schadelijke knaagdieren.
- De bestrijding van muskusratten richt zich op het terugdringen van de populatie tot een aanvaardbaar niveau (< 0,15 vangsten per kilometer). Die van beverratten op volledige uitroeiing.

Monitoring

- We verzamelen, bewerken, verwerken, toetsen, analyseren en rapporteren meetgegevens voor beheer van de waterkwantiteit en -kwaliteit. Op basis van de resultaten stellen we indien nodig ons beleid bij voor een verhoging van effectiviteit en/of efficiëntie.

- Ter ondersteuning van Centrale Regiekamer, crisisbeheersing (hoogwatervoorspelling), beleidsstudies en operationele advisering zetten we de ontwikkeling van een integraal klimaatadaptatiemodel voort.
- We ontwikkelen samen met een kennisinstituut de methode Stroomgebiedsbrede Ecologische SysteemAnalyse (SESA), zodanig dat deze kan worden toegepast bij herinrichting en onderhoud. We zetten daarbij in op cyclische monitoring.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

- We behandelen vergunningaanvragen en meldingen omtrent het watersysteem, -keringen, grondwater en bijbehorende leggerwijzigingen en adviseren gemeenten, bedrijven en particulieren hoe hun initiatief in harmonie met de waterbelangen kan worden gerealiseerd.
- We voeren onze vergunning-, toezicht- en handhavingstaken risicogestuurd uit aan de hand van het Beleidsplan VTH 2020-2021.
- Via communicatie en proactief handelen zetten we in op spontane naleving (preventie). Repressief handelen is pas aan de orde wanneer dit noodzakelijk is om onze waterbelangen te borgen.
- We monitoren gericht in het kader van specifieke projecten (o.a. mestproblematiek en problematiek opkomende stoffen) en we bemonsteren indirecte lozingen van bedrijven, rwzi's en van de integrale afvalwaterzuiveringsinstallatie Sitech IAZI B.V. Afhankelijk van de resultaten vinden vervolgacties plaats.
- Tijdens het zwemseizoen voeren we controles uit op zwemverboden en doen bemonsteringen op waterkwaliteit bij de officiële zwemlocaties. Informatie wordt gedeeld via de landelijke zwemwaterwebsite (www.zwemwater.nl).
- We geven invulling aan landelijke afspraken over kwaliteitscriteria vergunningen, toezicht en handhaving.
- We zetten in op doorontwikkeling van de (keten)samenwerking met Rijkswaterstaat, de gemeenten en Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD), onder meer met het oog op beheersing van risico's bij indirecte lozingen (voorkomen aantasting doelmatige werking RWZI's) en het project Gebiedsgerichte Handhaving van de NvWA (o.a. mestfraude).
- Op 1 januari 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking wat het werk van vergunningen, toezicht en handhaving raakt op alle fronten. Nog meer dan nu wordt ingezet op "met de omgeving, voor de omgeving".

Onderhoud watersysteem

- We voeren (planmatige en incidentele) onderhoudswerkzaamheden uit aan waterlopen en kunstwerken van het waterschap of we houden toezicht als deze werkzaamheden zijn uitbesteed.
- Ook inspecteren we om vast te stellen wat de staat van onderhoud van de waterlopen is.

Kadernota 2020

Deltaprogramma's Hoge Zandgronden en Ruimtelijke Adaptatie

- We bereiden ons conform landelijke afspraken voor op de **droogte- en wateroverlastopgave** als gevolg van klimaatverandering via de regionale deltaprogramma's (DHZ¹ en DPRA²). Hierbij stellen we het maatregelpakket op gericht op verminderen van droogte en wateroverlast. We bouwen voort op het huidige programma. Samen met regiopartijen in Limburg en Zuid-Nederland werken we aan een regionaal bod (2022-2027) dat we indienen voor medefinanciering door het Rijk (50%). Een gezamenlijk bod levert schaalvoordelen op.

Afkoppelen

- In bebouwde gebieden gaan we, na afloop van de 1ste termijn in 2021, nog twee extra jaar op beperkte schaal verder met het afkoppelen van private partijen. Hiermee kunnen burgers, bedrijven en woningbouwcorporaties afkoppelen, waarmee onze opgave in het stedelijk gebied vermindert.

¹ Deltaplan Hoge Zandgronden

² Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie

Schade beperken eigen woning, landelijk- en stedelijk gebied

- Daarnaast brengen we samen met private omgeving knelpuntgericht methodes in beeld om de knoppen **schade beperken eigen woning , landelijk/buitengebied en stedelijk/bebouwd gebied** in te vullen. Ook dit draagt bij aan onze doelen, net als het organiseren van gebiedsprojecten.

Assetmanagement

- De uitvoering van de onderhoudscontracten biedt een stevige basis in het beheer en onderhoud van onze beken. Ook investeren we in het beheer en onderhoud en het **assetmanagement** van ons areaal. We investeren in het structureel op orde houden van onze assets. Voor het baggerwerk wordt een inhaalslag gemaakt. We hebben beter inzicht in de toestand van het areaal waardoor we adequaat en tijdig kunnen reageren. Wij vullen onze zorgplicht hiermee op een transparante en navolgbare wijze in.

Data, gegevens, modellen

- Door het verzamelen van **data** over ons areaal, de **gegevens** (Data to Go) en de bijbehorende **modellen** op orde te hebben zijn we goed gesteld om de taken van het waterschap uit te kunnen voeren. Dit levert betrouwbare en actuele adviezen die binnen acceptabele termijn geleverd worden, ten behoeve van o.a. peilbeheer, vergunningverlening en het afhandelen van meldingen en schadeclaims.

Kadernota 2020*Centrale regiekamer*

- De **Centrale Regie Kamer** (CRK) wordt verder uitgewerkt en gaat ons versterken in het dagelijkse, operationele aansturen van cruciale processen zoals peilbeheer, calamiteitenbestrijding en geeft inzicht in de actuele toestand van beken en de Maas. Zo kan een CRK helpen bij het signaleren van een storing of ondersteunen bij calamiteiten zoals piekbuien.
We gaan op een degelijke wijze aan de slag met het inrichten van de CRK met alle beschikbare data en informatie.

projecten / programma's**Aanleg en verbetering watersysteem**

- Om het watersysteem op orde te krijgen is een groot aantal projecten in voorbereiding of in uitvoering.
- Het besluit tot uitvoering van een project kan vanuit één enkel doel worden genomen, de aanpak vindt echter integraal plaats, waarbij alle opgaven (wateroverlast, watertekort en waterkwaliteit) worden mee gekoppeld.

Projecten klimaatadaptatie i.r.t. Deltaprogramma's Hoge Zandgronden en Ruimtelijke Adaptatie

- De maatregelen zoals opgenomen in de DHZ-Bestuursovereenkomst "Wel goed water geven" voeren we uit. We komen daarmee onze afspraken met het Rijk na.
- De maatregelen in Meerssen, waarvoor € 3 mln. DPRA-rijksbijdrage is verkregen, voeren we samen met de gemeente Meerssen uit en ronden wij eind 2020 af.
- We voeren samen met Waterschap Aa en Maas de benodigde aanpassingen aan ons kanalenstelsel door voor de doorvoer van de verhoogde hoeveelheid Maaswater (5,4 m³/s) en brengen in kaart welke aanpassingen aan ons regionale watersysteem nodig zijn voor het optimaliseren van de wateraanvoer.
- Samen met de betrokken partners voeren we pilots uit voor het toepassen van sub-infiltratie (o.a. America) als efficiënte irrigatiemethode met gebruik van diverse bronnen (o.a. grondwater, oppervlaktewater en RWZI-effluent).
- Samen met Brabantse en Limburgse waterpartners bereiden wij een klimaatadaptatieprogramma 2022-2027 voor, dat wij eind 2020 aanbieden aan de landelijke Deltaprogramma's Zoetwater en Ruimtelijke Adaptatie.

Wateroverlast (droge voeten)

- Alle wateroverlastknelpunten prioriteren en programmeren we meerjarig.
- Conform plan voeren we jaarlijks een aantal watersysteemprojecten uit om wateroverlast op te lossen en te voorkomen. Het merendeel van deze projecten wordt uitgevoerd binnen het programma Water in Balans.
- De watersysteemtoets voeren we gefaseerd uit. We starten daar waar data en modellen op orde zijn.

- Wateroverlast en droogte zijn opgaven die deels met elkaar verweven zijn. Deze worden integraal opgepakt.

Programma 'Water in Balans'

- Met het programmaplan 'Water in Balans' zetten we vanuit de focus van wateroverlast in op een gestructureerde en robuuste aanpak, co-creatie met de omgeving en integrale aanpak van andere waterdoelen.
- Kenmerkend voor de programma-aanpak 'Water in Balans' is het samenspel tussen concrete doelen binnen de opgave enerzijds en de beïnvloeding van de opgave van en vanuit de omgeving en praktijk anderzijds, zonder het bereiken van resultaten uit het oog te verliezen.
- het programma is ingedeeld in tranches van projecten. Deze bevatten inhoud, financiën en een tijdspad van een aantal benoemde projecten. De 1ste tranche projecten is benoemd in het programmaplan Water in Balans.

Droogtebestrijding (voldoende water)

- We actualiseren en optimaliseren het droogtebestrijdingsplan op basis van de landelijke en regionale evaluaties. We hanteren dit droogtebestrijdingsplan als leidraad tijdens droogteperiodes.
- We houden bij droogte de situatie nauwlettend in de gaten en doen wat mogelijk is om agrariërs, industrie, natuur en andere watergebruikers van voldoende water te voorzien.

Vervanging en aanpassing assets

- We voeren het meerjarenplan assetbeheer uit, inclusief 'data op orde=data to go' watersysteem.
- We integreren de opgaven vanuit het watersysteem met die van de dijken (zorgplicht) en stellen een gezamenlijk meerjarenplan assetbeheer op.

Beleidsindicatoren

Indicator	Begroting 2020	Einddoel	Jaar
Klimaatadaptatie regionaal systeem			
1) percentage beheergebied dat voldoet aan de provinciale wateroverlastnormen (in %)	99,8 %	99,9 %	2021
2) oplossingen voor gebied dat nog niet aan de provinciale wateroverlastnormen voldoet (in hectare)			
o maatregelen te treffen (in een lopend of komend gebiedsproces)	400 ha	150 ha	2021
o norm(en) aanpassen	5 ha	0 ha	2021
o geen maatregelen	105 ha	0 ha	2021
3) percentage uitvoering van de zoetwatermaatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ)	75 %	100 %	2021
4) percentage aantal vergunningaanvragen binnen de termijn van acht weken afgehandeld (in %)	85 %	90 %	2021
5) percentage spontane naleving (in %)	80 %	90 %	2021
6) % plaatsten info op zwemwaterwebsite binnen 24 uur	90 %	95 %	2021
7) voldoen aan Kwaliteitscriteria VTH	ja	ja	2020

Toelichting

- 1) wanneer water onvoldoende, of niet snel genoeg, uit een gebied wordt afgevoerd ontstaat wateroverlast. In het Bestuursakkoord Water is afgesproken dat waterschappen vanaf 2015 moesten voldoen aan de gestelde normen voor wateroverlast.
- 2) deze indicator geeft de oplossingsrichting weer voor de gebieden die nog niet aan de wateroverlastnormen voldoen.
- 3) door klimaatverandering hebben we meer perioden van droogte en minder regen in de zomer. Het zoutgehalte in de bodem kan daardoor op sommige plaatsen toenemen en de grondwaterstand kan dalen. De 'Bestuursovereenkomst zoetwatervoorziening hoge zandgronden' legt afspraken vast over de uitvoering van een werkprogramma met maatregelen, die zorgen voor voldoende zoetwater- en drinkwatervoorzieningen (zoals gebieden anders inrichten en maatregelen nemen zoals zuinig omgaan met water, voorraadvorming en aanvoerroutes maken).
- 4) voor handelingen in het watersysteem die niet onder algemene regels vallen, is een watervergunning nodig. Denk hierbij aan het lozen van afvalwater op oppervlaktewater, het onttrekken van grondwater of het bouwen van een steiger. In de watervergunning worden voorschriften gesteld om het watersysteem te beschermen.
Eenvoudige aanvragen verlopen via de reguliere procedure in maximaal acht weken. Voor complexere aanvragen gelden ruimere termijnen.
- 5) op basis van de verstrekte vergunningen houdt het waterschap inspectiebezoeken. De mate waarin hierbij geen overtredingen worden geconstateerd is het percentage spontane naleving. Bij een ernstige overtreding wordt een proces verbaal opgemaakt. In alle andere gevallen wordt de gelegenheid gegeven de overtreding te corrigeren.
- 6) We vinden het belangrijk dat voor zwemmers relevante informatie (m.n. over kwaliteit, veiligheid en hygiëne) over het zwemwater voor het publiek beschikbaar is.

- 7) De indicator geeft aan of VTH voldoet aan de kwaliteitscriteria die aangeven hoe de processen binnen VTH zijn ingericht en worden uitgevoerd.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Klimaatadaptatie regionaal systeem	2020
	Begroting
Kosten	13.674.500
Opbrengsten	545.500
Netto kosten	13.129.000
Bijdrage aan WBL	-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	40.227.300
Totaal na doorberekening	53.356.300

Investerings

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen	983	-
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)	2.293	855
P003103	30	Vispassage Epermolen	-	-
P003104	30	Vispassage Volmolen	50	15
P026201	30	#Sanering en herinrichting Oude Kanjel en Kanjel benedenstrooms Kanaal	-	-
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht	1.379	500
P034201	30	Vispassage Wittemermolen Wittem	50	10
P042402	30	Herinrichting centrumplan Gulpen	641	-
P057301	30	Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade	3	-
P077801	30	Herinrichting Vulensbeek, fase 2	-	-
P080102	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren	600	180
P080103	30	Ontkluizing Rode Beek Brunssum	-	-
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren	50	13
P086201	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen	100	-
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Beekmonding + Sifon	5	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	5	-
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	5	-
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	5	-
P096301	30	Herinrichting gedeelte Caumerbeek nabij Aambos	-	-
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2	410	123
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1	2.811	703

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2	50	-
P116901	30	Regenwaterbuffer Spaans Vonderen	-	-
P151401	30	#Wellse Molenbeek	5	-
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	50	25
P180602	30	#Springbeek Maasmonding	-	-
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	50	15
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek	750	446
P181701	30	Tielebeek bovenloop	1.144	1.206
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting	-	-
P208401	30	Herinrichting Slijbeek	-	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	250	125
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp	180	90
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurt	3.602	3.642
P262701	30	Herinr.Haelensebeek Hhu-Nunhem	-	-
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	750	700
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek	100	50
P316800	30	Maasgaard Algemeen	15	-
P316801	30	Groote Molenbeek A73	200	50
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen	70	21
P323401	30	Herinrichting Aa	150	38
P324401	15	Vervangen pompen in gemaal Ijzerenman	-	-
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	20	10
P360007	30	Grondverwerving meandering waterlopen	-	-
P360013	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten	-2.786	-
P360021	30	Finetuning projecten beekherstel	-	-
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Groote Molenbeek Rieterdijk	-	-
	30	Geleenbeek/OudeMaas beekmonding	75	38
	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum	55	28

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
	30	Wylrebeek beekmonding	75	38
	30	WB21 knelpunt Raam en Vistrap Tungelroysebeek	300	-
Projecten Beekherstel			14.495	8.921
P146801	30	Sarsven/Banen	-	-
P177901	30	Broekhuizerbroek	130	39
P261301	30	Heidsche Peel NLP	-	-
P265201	30	Waterbloem	200	60
P360022	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Herstelmaatregelen	-	-
P360024	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Subirrigatie	-	-
P360025	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Operationeel Bewakingsmeetnet	-	-
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers	60	-
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)	100	-
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)	1.954	1.000
K	30	Investerings Reg watersysteem klimaatadaptatie/droogte (DHZ DPRA); 2020 € 0,2mln bruto oplopend naar uiteindelijk € 4mln bruto in 2025, 50% subsidie, inclusief beekdalbreed	200	100
Projecten Verdrogingsbestrijding			2.644	1.199
P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans	1.236	-
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	100	50
P065103	30	Maatregelen wateroverlast Roer	-	-
P080104	30	Bijdrage in kosten oplossen grondwateroverlast agv ontzuizing Rode Beek Schinveld	-	-
P084301	30	Vergroten bergingscapaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske	-	-
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop	600	150
P147701	30	Aanpak Wateroverlast Niers	-	-
P148302	30	Pilot retentiegebied Breevennen	265	-
P154801	30	Aanpassen watergang Griendtsveen	-	-
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans	650	215
P251502	30	Kabroeksebeek - werkpadd America	-	-
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	888	293
P263201	30	Elsbeek; wateroverlast Tongerlo	-	-

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
P360005	30	Vergroten buffers fase 3	-	-
P360012	5	Bos-Omar	-	-
P360019	30	WB21 toets 2015	1.200	300
P360034	5	Water in balans	750	188
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans	1.986	700
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans	609	225
P360048	30	Regenwaterbuffer Hellebroek gemeente Nuth	-	-
	30	wateroverlastmaatregelen geuldal	880	290
	30	Wateroverlastmaatregelen Einighausen	215	71
K	30	Programmaplan Water in balans (Netto = Uitgaven -/- Inkomsten)	3.430	301

Projecten Wateroverlast	12.809	2.783
--------------------------------	---------------	--------------

P003105	30	Herstel kademuren en vispassage Commandeursmolen	-	-
P065104	30	Oeverherstel Roer te Roermond, voorstad Sint Jacob	292	52
P360006	30	Kleine investeringswerken fase 3	600	-
P360030	15	Vervanging gemalen/stuwen	-	-
P360042	30	(Her)profilering beken	350	-
P360043	15	Electromechanische werken (stuwen/gemalen)	350	-
P360049	5	Integrale Limburgse Wateraanpak (LIWA)	112	56
	30	waterbeschikbaarheid 2021	100	-
	15	uitbreiding meetnet	150	-
	5	vervangen meetapparatuur	200	-
	5	actualisatie data, modelinstrumenten ibrahym	250	-
	5	Ontwikkelen klimaat-adaptatiemodel	425	-
P502015	5	Implementatie Infor-EAM	150	-
P503002	5	#Tractiemiddelen buitendienst	-	-
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022	300	-
K	30	Vervangingsinvesteringen objecten /assets (opbouw naar 4,8mln p/j) (incl. accuut ingrijpend profielonderhoud)	2.000	-

Projecten Vervanging en aanpassing assets	5.279	108
--	--------------	------------

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
P360010	0	Vorbereidingskosten (VK) Watersysteemprojecten	-	-
P360050	5	Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027	105	-
P360051	6	Watersysteemtoets 2019	300	-
P399999	30	Risicoprofiel realisatie	-	-
P504001	0	Bebording zwemwater	25	-
K	5	Uitwerking SESA beekdalbrede toepassing	50	-
K	30	Specifieke projecten: € 0,1mln p/j	50	-
Projecten overig			530	-
PROGRAMMA KLIMAATADAPTATIE REGIONAAL SYSTEEM			35.757	13.011

Crisisbeheersing

waterschap
limburg

3.5 Crisisbeheersing

Netcentrisch werken als verbindende factor

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- burgers bij crises vertrouwen op de overheid;
- wij een (veer)krachtige partner zijn in crisisbeheersing;
- wij onze rol en taken in het multidisciplinaire speelveld optimaal vervullen;
- wij tijdens een crisis leed en schade voorkomen door duidelijk en snel te communiceren over de situatie en handelingsperspectieven te bieden voor inwoners en belanghebbenden.
- wij verder professionaliseren in de samenwerking met onze crisispartners rond kwaliteit, efficiëntie, uniformiteit en elkaar kennen en begrijpen.

Wat gaan we ervoor doen in 2020?

Calamiteitenplannen

- We werken, op basis van de evaluatie van de crisisorganisatie (2018) en organisatieontwikkeling een Plan van Aanpak uit en implementeren dat. Componenten zijn:
 - scenario-denken,
 - informatie naar de omgeving,
 - kennis van kwetsbare gebieden in onze provincie en
 - het voorkomen of herstellen van schade.
- We voeren het jaarplan Opleiden, Trainen & Oefenen (OTO) uit en actualiseren het meerjarig beleidsplan OTO.

Calamiteitenbestrijding

- We evalueren na opschalingen en sturen op acties en verbeterpunten. Hiervoor stellen we organisatiebrede richtlijnen op.
- Voor Netcentrisch Werken geven we implementatie verder vorm. Dit betreft bemensing, werkafspraken intern en met Veiligheidsregio's en realisatie LCMS Water.

projecten / programma's

Calamiteitenbestrijding

- We leggen op diverse plaatsen vaste pomp opstelplaatsen aan, die bijdragen aan sneller handelen tijdens wateroverlastsituaties.
- We onderzoeken of deze voorzieningen ook zijn te gebruiken om bij langdurige droogte water vanuit kanalen in onze watersystemen te laten en zo negatieve gevolgen te voorkomen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Begroting 2020	Einddoel	Jaar
Crisisbeheersing			
1) mate waarin de rollen in de crisisorganisatie zijn belegd (in %)	75 %	100 %	2024
2) fase netcentrisch werken WL: voorbereidingsfase (1), uitvoeringsfase (2) of gerealiseerd (3)	3	3	2020

Toelichting

- 1) binnen de crisisorganisatie van een waterschap zijn diverse rollen benoemd. Deze indicator geeft aan in welke mate deze rollen zijn belegd.
- 2) netcentrisch werken is een manier van werken, waarbij alle betrokken teams en organisaties zo snel mogelijk informatie met elkaar delen. Om het voor iedereen overzichtelijk te houden, wordt de informatie continu samengevat: dit noemen we het situatiebeeld. Door netcentrisch te werken gaat iedereen voortdurend uit van hetzelfde situatiebeeld. Dit is eigenlijk een 'managementsamenvatting' en moet geschikt zijn om in enkele minuten globaal inzicht te krijgen in een incident. Het kan ook dienen als basis voor crisiscommunicatie richting burgers.
Naast het situatiebeeld is het totaalbeeld belangrijk. Het totaalbeeld omvat alle informatie over een activiteit, ter ondersteuning van het proces van leiding & coördinatie binnen de hoofdstructuur van de crisisbeheersing en rampenbestrijding. Het totaalbeeld bestaat uit een tekstueel deel en een geografisch deel en wordt op gezette momenten aangevuld door een presentatie.
Omdat de informatie online wordt uitgewisseld, kan dit ongeacht zijn of haar plaats in de crisisorganisatie. Hierdoor kunnen de verschillende teams en organisaties sneller en doelgerichter besluiten nemen om incidenten, rampen en crises af te handelen. Om de informatie tussen alle teams en organisaties op een overzichtelijke manier te delen, wordt gebruik gemaakt van een afgeschermd website: het Landelijk Crisis Management Systeem (LCMS). Alle 25 veiligheidsregio's (brandweer, geneeskundige hulpverlening en gemeente), de politie, het Nationaal Crisiscentrum (NCC) en het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC) werken volgens de netcentrische werkwijze. Ook diverse GHOR-regio's werken netcentrisch samen met hun netwerk van zorginstellingen. Daarnaast maakt een aantal waterschappen al gebruik van de netcentrische werkwijze.
(bron: lcms.nl/netcentrisch-werken)

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Crisisbeheersing	2020
	Begroting
Kosten	471.200
Opbrengsten	-
Netto kosten	471.200
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	1.830.700
Totaal na doorberekening	2.301.900

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
K	10	Reguliere vervanging pompen hoogwaterbestrijding gelijktijdig met het vergroten capaciteit	100	-
P360047	30	Aanleg pompopstelplaatsen	-	-
K	5	WBI + sterkteberekeningen dijken calamiteiten	125	-
K	5	Hoogwaterinformatieomgeving (=HIO)	50	-
PROGRAMMA CRISISBEHEERSING			275	-

Bestuur en organisatie

waterschap
limburg

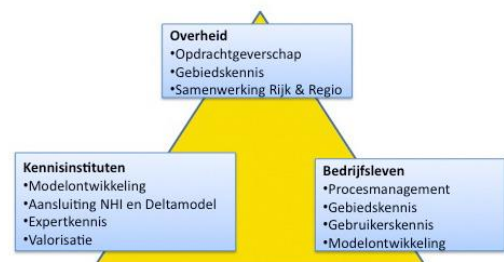
3.6 Bestuur en organisatie

Werken aan innovatie en een toekomstgerichte organisatie

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- onze lastenontwikkeling realistisch is, in overeenstemming met de actuele opgaven;
- we een betaalbaar waterschap blijven, dat tot de voordeligste van Nederland behoort;
- we bestuurlijk vernieuwen en proactief en betrouwbaar zijn; we zichtbaar en bekend zijn in onze omgeving, passend bij onze positionering;
- we innoveren om opgaven effectief en efficiënt te realiseren;
- samenwerking met het onderwijs bijdraagt aan onze behoefte aan slagkracht en innovatie;
- we als moderne en flexibele organisatie inspelen op ontwikkelingen in de omgeving en een hoog niveau van dienstverlening leveren;
- de organisatie is afgestemd op de uitdagingen waarvoor we zijn gesteld;
- we één van de beste werkgevers van Nederland zijn;
- we met innovaties onze koploperpositie vasthouden in samenwerking met bedrijven, agrariërs, overheden en kennisinstellingen;
- we 100% energieneutraal werken in 2025;
- we een goed werkende, up-to-date en veilige ICT-omgeving ter beschikking hebben;
- we voorbereid zijn op de ontwikkelingen die de digitale toekomst (transformatie) van een modern waterschap vraagt (omgevingswet, technologische innovaties, etc.);
- we het totale data-proces (inwinnen, verwerken, onderhouden en beschikbaar stellen) op orde krijgen en houden.

Wat gaan we ervoor doen in 2020?

Programmering en financiën

- We stellen de belastingtarieven vast in de belastingverordeningen.
- We leggen aanslagen op, verwerken de betaling, behandelen kwijtschelding en voeren invorderingsmaatregelen uit.
- We geven de komende jaren verder invulling aan assetmanagement en het integraal programmeren van onze opgave. We werken aan een juiste en optimale balans tussen kosten, prestaties en risico's en houden rekening met wet- en regelgeving, afspraken met de omgeving en het bereiken van de doelstellingen van waterschap Limburg.

Bestuurlijke vernieuwing

- We bieden ruimte voor samenspraak en (burger- en overheids)participatie.

Strategie en communicatie

- We stellen een corporate communicatiebeleid op.
- We maken stakeholdersanalyses en spelen in op relevante dossiers en kansrijke ontwikkelingen.
- We geven invulling aan innovatie middels proefregio's. We leren al doende.
- We stellen een beleid Duurzaamheid op.
- We vergroten de zichtbaarheid van het waterschap.

Organisatie

- We implementeren het actieplan Eenvoud & Focus (organisatieontwikkeling) zodat we als moderne en flexibele organisatie toekomstbestendig blijven.
- Om één van de beste werkgevers van Nederland te blijven, investeren we in duurzame inzetbaarheid, gesprekcyclus, opleidingen en mobiliteit.

ICT en Data

- Onze ICT-omgeving is beschikbaar en veilig en we ontwikkelen continue door.
- We stellen informatiebeleid op en ontwikkelen door naar een data gedreven organisatie.
- We verzorgen het inwinnen, verwerken, onderhouden en beschikbaar stellen van statische GEO-gerelateerde data en dynamische water gerelateerde data (fysisch/chemische, hydrologisch, ecologisch).
- We werken samen met andere waterschappen, gemeenten en het Rijk om de kosten van de digitale transformatie zo laag mogelijk te houden en de toegevoegde waarde voor onze burgers zo groot mogelijk te maken.

Kadernota 2020*Internationale samenwerking*

- Waterschap Limburg heeft zich gecommitteerd aan de **internationale samenwerking** Blue Deal. Hierbij helpen Nederlandse waterschappen wereldwijd in het streven naar veilig en drinkbaar water. We bieden hulp, creëren kansen voor het bedrijfsleven en leren van andere landen. Zo kunnen de Nederlandse waterbeheerders hun werk blijven verbeteren.

Modern werkgeverschap

- WL heeft de komende tien jaar te maken met een grote uitstroom in verband met pensionering, en staat voor een aantal ontwikkelingen, zoals de digitalisering en de Omgevingswet. Die uitdagingen vragen soms nieuwe kennis, competenties en extra capaciteit om zo een **passend medewerkersbestand** te krijgen en houden. We willen aantrekkelijk blijven als werkgever.

Omgevingswet

- We werken versneld toe naar de implementatie van de **Omgevingswet** en staan in 2021 gesteld voor invulling hiervan. Dit hoort bij onze verantwoordelijkheid. Vroegtijdige advisering aan andere partijen helpt ons daarnaast in het behalen van onze doelen én in het beperken van onze klimaatopgave van morgen of overmorgen.

projecten / programma's**Roadmap Informatievoorziening 2017-2021**

- We voeren de Roadmap informatievoorziening (ICT) uit.
- We voeren het pilotproject Centrale Regiekamer (CRK) uit.
- We voeren het project 'Data to go' uit.

Beleidsindicatoren

Indicator	Begroting 2020	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie			
1) percentage klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld (in %)	100 %	100 %	- ^a
2) percentage behandelde bezwaarschriften binnen termijn afgehandeld (in %)	100 %	100 %	- ^a
3) innovatieve en duurzame ontwikkelingen uitgewerkt in "value cases" (innovatie funnel)	5	15	2025
4) naamsbekendheid van WL bij inwoners (0-meting 2020)	70%	80%	2025
5) waardering van de samenwerking met WL door partners (0-meting 2020)	7	7,5	2025
6) percentage voldaan aan servicenorm: email, telefoon en social media	80 %	85 %	2025
7) percentage beschikbaarheid applicaties en ICT-infrastructuur	95 %	95 %	- ^a

^a deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde

Toelichting

- 1) en 2) de Algemene wet bestuursrecht beschrijft hoe een klacht ingediend kan worden over de manier waarop het waterschap zich heeft gedragen. Het kan gaan om een gedraging van een individuele medewerker of bestuurder, maar ook van een organisatieonderdeel. Bijvoorbeeld als na herhaaldelijk aandringen geen antwoord wordt gegeven op een vraag, het waterschap haar afspraken niet nakomt, of als iemand het gevoel heeft dat hij/zij van het kastje naar de muur wordt gestuurd. De klachtenprocedure geldt niet wanneer iemand het niet eens is met een bepaalde beslissing van het waterschapsbestuur of het beleid van het waterschap. In dat geval kan hij/zij een bezwaarschrift indienen of, in het geval van werkzaamheden bij hem/haar in de buurt, gebruik maken van inspraakmogelijkheden.
- 3) de innovatie funnel genereert zoveel mogelijk ideeën, waarvan een gedeelte wordt verfijnd en omgezet in concrete ontwikkelingsplannen (value cases).
- 4) naamsbekendheid is de bekendheid van het merk, product of de organisatie bij de doelgroep.
- 5) en 6) op basis van onderzoek onder inwoners en onder partners.
- 7) beschikbaarheid geeft aan in hoeverre een ICT-dienst, systeem of component toegankelijk is voor de geautoriseerde gebruikers. De beschikbaarheid wordt in de regel als een percentage gepresenteerd, waarbij een hogere waarde een positievere uitkomst is dan een lage waarde.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Bestuur en Organisatie	2020 Begroting
Kosten	62.011.300
Opbrengsten	3.116.600
Netto kosten	58.894.700
Bijdrage aan WBL	2.981.500
Bijdrage aan BsGW	5.068.500
Doorberekende kosten naar overige programma's	-52.693.100
Totaal na doorberekening	14.251.600

Investerings

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2020 x € 1.000	INKOMSTEN 2020 x € 1.000
P501001	20	Huisvesting Waterschap Limburg	200	-
P501003	10	Projecten facilitair 2018-2019	30	-
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021	650	-
P504003	4	Verkiezingen 2019	-	-
	10	Projecten facilitair 2020-2021	50	-
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE			930	-

Financiële begroting

2020

waterschap
limburg

4 Financiële begroting

4.1 Samenvatting

In deze paragraaf geven we op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie, de investeringen en de tarieven weer en lichten ze kort toe.

Exploitatie

De begroting kan op basis van de netto kosten per programma als volgt worden weergegeven.

Programma		2020 Begroting
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid		11.576.400
Zuiveren en waterketen		71.962.400
Waterkwaliteit		2.103.000
Klimaatadaptie regionaal systeem		53.356.300
Crisisbeheersing		2.301.900
Bestuur en organisatie		14.251.600
Programmatotaal		155.551.600
Onvoorzien WL	+	324.600
Onvoorzien WBL	+	304.100
Duurzaamheid en innovatie	+	795.000
Intensivering watersysteemtaak	+	400.000
Goodwill toetreders BsGW	-/-	341.800
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	914.000
Totaal netto kosten		156.119.500
Opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen		154.338.800
Exploitatieresultaat		-1.780.700

Voor een nadere toelichting op de programma's verwijzen we naar hoofdstuk 3.

Aangezien in deze begroting de verschillen ten opzichte van 2019 op kostensoortenniveau worden verklaard kan het gecompriëerde resultaat van de begroting volgens de indeling van de kostensoorten als volgt worden weergegeven.

Kosten / Opbrengsten	2020 Begroting
Kosten	161.097.400
Opbrengsten	159.316.700
Exploitatieresultaat	-1.780.700

Voor een uitgebreide toelichting op de kosten en opbrengsten wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

De opbrengsten zijn inclusief de heffingsopbrengsten, waarbij voor 2020 rekening is gehouden met een stijging van de gemiddelde opbrengstontwikkeling met 11,8% voor beide taken en is 0,3% lager dan de opbrengstontwikkeling zoals opgenomen in het begrotingsscenario 'Bijgestelde Kadernota'. Dit is inclusief de salarisontwikkeling van de nieuwe ontwerp CAO (periode 1-1-2020 t/m 31-12-2020) die structureel 1% hoger is dan eerder rekening mee gehouden.

In 2020 is sprake van een exploitatietekort van € 1.780.700 dat o.a. veroorzaakt wordt door de kosten die gemoeid zijn met de leegstand van het kantoorpand in Blerick van € 158.700, en de kosten die gemoeid zijn met het project 'data op orde' van € 575.000. Om een sluitende begroting te presenteren wordt dan ook voorgesteld om in 2020 € 158.700 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten' en € 575.000 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem'. Daarnaast wordt om invulling te kunnen geven aan het gewenste tarievenbeleid door het bestuur voor de komende jaren, voor 2020 voorgesteld € 1.452.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing' en € 405.000 toe te voegen aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.

Investeringsen

De netto investeringsuitgaven in de begroting 2020 bedragen € 33.192.000.

Programma	2020 Begroting
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	15.557.000
Waterkwaliteit (exclusief beekherstel)	200.000
Klimaatadaptie regionaal systeem	22.746.000
Crisisbeheersing	275.000
Bestuur en organisatie	930.000
Totaal netto investeringsuitgaven	39.708.000
Risicoprofiel realisatie	-6.516.000
Totaal netto investeringsuitgaven inclusief risicoprofiel	33.192.000

De investeringsuitgaven van het Programma Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid hebben betrekking op de bijdrage in de kosten van het 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP), uitvoering 'HWBP Noord- en Midden-Limburg' inclusief Lob van Gennep en de veiligheidstoetsing waterkeringen.

De investeringsprojecten van het Programma Zuiveren en waterketen maken onderdeel uit van de begroting van het Waterschapsbedrijf Limburg.

De investeringen van het Programma Waterkwaliteit hebben betrekking op de actieve rol bij innovatie maatregelen en de implementatie van het soortenbeleid.

De investeringsprojecten van het Programma Klimaatadaptie regionaal systeem zijn voor het merendeel gebaseerd op het 'Waterbeheerplan 2016-2021'. Ook is rekening gehouden met de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeleid 21^e

eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) en het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL).

De investeringsuitgaven van het Programma Crisisbeheersing hebben betrekking op de vervanging van pompen voor de hoogwaterbestrijding en de sterkteberekeningen van dijken.

De investeringen van het Programma Bestuur en organisatie hebben betrekking op de roadmap informatievoorziening, huisvesting en facilitaire projecten.

De investerings- uitgaven en inkomsten in de begroting zijn probabilistisch geraamd. Dit betekent dat in de raming rekening is gehouden met risico's, kansen en onzekerheden waardoor de investeringsuitgaven- en inkomsten vallen binnen een bepaalde bandbreedte. Hierdoor kunnen raming en realisatie van elkaar afwijken. De inschatting hiervan is verantwoord als 'risicoprofiel realisatie' (zie ook hoofdstuk 4.5.6 onderdeel probabilistisch ramen investeringen).

De uitgaven en inkomsten van de individuele investeringsprojecten, gerubriceerd per programma, zijn opgenomen in het investeringsoverzicht dat integraal deel uitmaakt van de begroting (zie investeringslijst, bijlage J).

Ter bevordering van de inzichtelijkheid van het investeringsoverzicht is de splitsing van de investeringsbedragen in de realisatie tot en met 2018 en de verwachting voor 2019 tot en met 2022 en volgende jaren weergegeven.

Tarieven

De tarieven 2020 kunnen als volgt worden weergegeven. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.8.

Categorie	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Verontreinigings-heffing
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	255,10	-	-
Overig ongebouwd	51,02	-	-
Natuur (per hectare)	4,01	-	-
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0265%	-	-
Ingezetenen (per wooneenheid)	63,50	-	-
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	-	52,26	-
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	-	-	52,26

Onderstaand worden de tarieven 2019 en 2020 weergegeven.

Categorie	Tarief	
	2019	2020
Watersysteembeheer		
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>		
Openbare landwegen	208,35	255,10
Overig ongebouwd	41,67	51,02
Natuur (per hectare)	3,52	4,01
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0249%	0,0265%
Ingezetenen (per wooneenheid)	55,01	63,50
Zuiveringsbeheer		
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	48,06	52,26
Verontreinigingsheffing		
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	48,06	52,26

De ontwikkeling van de lastendruk komt in de meeste situaties nagenoeg overeen met de eerdere prognoses. Echter uitzondering hierop vormen met name de agrarische bedrijven. De oorzaak hiervan is dat uitspraken van de Hoge Raad van 22 juni 2018 (Rijkswateren niet meer belasten) en 9 november 2018 (het begrip ‘verharde openbare wegen’ gedefinieerd als alleen het feitelijk verharde gedeelte van een openbare weg), een nadeliger effect heeft op het aantal belastbare hectares en daarmee het belastingtarief ongebouwd dan tot op heden rekening mee gehouden.

Kengetallen

Financiële kengetallen geven een beeld van het financiële reilen en zeilen van het waterschap. Een kengetal is een ratio of verhoudingsgetal tussen twee relevante grootheden. Kengetallen op zichzelf zijn geen sturingsinstrument. De trend die uit de ontwikkeling van de kengetallen blijkt kan worden gebruikt om te sturen op het moment dat de trend een bepaalde kant uitgaat die niet gewenst is.

Meerdere kengetallen zijn in overweging genomen en op hun waarde beoordeeld. Op hoofdlijnen kan een onderscheid worden gemaakt in balans- (weerstandsvermogen, financiering), exploitatie of een mix daarvan (netto schuldquotum). Overigens daar waar volgens toezichthouders al snel te grote risico's worden gelopen, heeft de wetgever zelf normen/kengetallen in de wet opgenomen. Die vormen een vast onderdeel van de begroting en jaarrekening.

In onderstaand overzicht zijn de zes financiële kengetallen opgenomen die zijn besproken in de klankbordgroep en conform de gemaakte afspraken zijn opgenomen in de voorliggende begroting.

Kengetal	Omschrijving	Waarde
NETTO SCHULDQUOTE	Totale schuld als percentage van de belasting-inkomsten	283%
SOLVABILITEIT	Totale activa gedeeld door het Vreemd Vermogen (kort- en langlopende vreemd vermogen + voorzieningen). Stel dat de uitkomst van 250% is, dan is de verhouding tussen het vreemd vermogen en het totale vermogen 1 op 2,5. Dat wil zeggen dat van iedere €2,50, €1 is geleend. Deze formule wordt het vaakst gebruikt om de solvabiliteit te berekenen. Er zijn overigens meerdere formules voor de berekening van de solvabiliteit.	109% (JR2018)
RENTELASTEN T.O.V. VASTE ACTIVA	Rentelasten als percentage van de vaste activa. Zegt iets over de financieringskosten per geïnvesteerde euro.	1,62%
AFSCHRIJVINGEN / AFLOSSINGEN	Verhouding aflossingen/afschrijvingen: geeft aan in hoeverre de cashflow van de werkelijk te plegen aflossingen i.v.m. financiering van activa aansluit op de cashflow van afschrijvingen die via de belastingen binnen komen.	1 : 1,48
KAPITAALLASTEN T.O.V. BRUTO EXPLOITATIE OMVANG	Totale kapitaallasten vanwege gepleegde (of nog te plegen) investeringen als percentage van het totale bruto exploitatiebudget.	304%
RENTERISICO NORM	Wet Fido. Doel: schuld en renterisicobeheersing. Gaat om beperking van het deel van de leningenportefeuille waarover men in enig jaar renterisico mag lopen. Speelt een rol bij bepaling van wenselijke samenstelling leningenportefeuille.	€ 37.952.000 (norm 2020 € 48.329.000)

4.2 Investeringskrediet

In hoofdstuk 3 zijn per programma de jaargebonden investeringsuitgaven en -inkomsten voor 2020 getotaliseerd weergegeven. Voor de specificatie, per individueel investeringsproject, wordt verwezen naar de investeringslijst, Bijlage J.

Naast de jaarlijkse uitgaven en inkomsten zijn in de investeringslijst per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten opgenomen. Immers, een krediet is noodzakelijk om gelegitimeerd uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Omdat deze uitgaven over meerdere jaren kunnen worden verantwoord, zijn kredieten dan ook jaaroverschrijdend.

In de 'Verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingfunctie Waterschap Limburg' (art. 6 en 7) is de procedure voor de autorisatie van investeringskredieten opgenomen en kan voor 2020 als volgt worden weergegeven:

1. Bij de vaststelling van de programmabegroting wordt door het algemeen bestuur per programma een krediet gevoteerd (voor toelichting zie volgende alinea); kredietvotering geldt dan ook per programma.
2. De kredietverlening van een individueel investeringsproject binnen een programma is de verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur; kredietverlening geldt per individueel project.
3. Over de door het dagelijks bestuur verleende kredieten wordt in de voorjaars- en najaarsrapportage evenals de jaarrekening gerapporteerd aan het algemeen bestuur.
4. In de jaarrekening wordt door het algemeen bestuur het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. Dit saldo betreft de niet door het dagelijks bestuur verleende kredieten.

In de investeringslijst zijn de investeringsuitgaven- en inkomsten over de jaren 2020 tot en met 2022 en volgende jaren opgenomen. Verder zijn in het kader van de leesbaarheid ook nog de investeringsuitgaven en -inkomsten van de realisatie (lopend jaar -1) en het lopend jaar

weergegeven. De in het begrotingsjaar beschikbaar te stellen kredieten zijn gebaseerd op basis van ervaringscijfers van de afgelopen jaren. Omdat hierdoor sprake is van een inschatting dient het te voteren krediet te worden beschouwd als een raamkrediet.

Kredietvoting per programma 2020:

- Voor het Programma Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid is de inschatting dat een kredietvoting van € 11.800.000 noodzakelijk is, waarvan € 11.700.000 voor de solidariteitsbijdrage 2020 aan het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Dit is exclusief de kredietvoting voor onze eigen HWBP-projecten en de dijkversterking Maaswerken en sluitstukkaden.
- Voor het Programma Zuiveren en waterketen is geen kredietvoting noodzakelijk.
- Voor het Programma Waterkwaliteit is een kredietvoting noodzakelijk van € 300.000.
- Binnen het programma klimaatadaptie regionaal systeem wordt gestart met de uitvoering van investeringsprojecten waarvoor nog geen krediet beschikbaar is. Om de uitgaven in 2020 en komende jaren van deze projecten te kunnen verantwoorden is € 22.300.000 kredietvoting noodzakelijk: € 5.600.000 voor beekherstel, € 5.700.000 voor verdrogingsbestrijding, € 8.200.000 voor wateroverlast, € 2.400.000 voor vervanging en aanpassing assets en € 400.000 voor overige projecten. De kredietvoting is berekend op basis van de beschikbare kredieten, afgezet tegen de verwachte uitgaven, zie de investeringslijst (bijlage J) .
- Voor het Programma Crisisbeheersing is een kredietvoting noodzakelijk van € 1.200.000.
- Voor het Programma Bestuur en organisatie is een kredietvoting noodzakelijk van € 1.400.000.

Schematisch kan de autorisatieprocedure van investeringskredieten als volgt worden weergegeven.

4.3 Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt de begroting naar kostendrager (lees: taak) weergegeven. Het waterschap kent twee kostendragers, te weten het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer.

Watersysteembeheer

Het watersysteembeheer bevat de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, het waterkeringsbeheer, het passieve kwaliteitsbeheer (verbeteringen van de waterkwaliteit in de diverse waterlichamen) en een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. De kosten worden betaald door inwoners en eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen.

Zuiveringsbeheer

Het zuiveringsbeheer bevat de kosten voor het zuiveren en transporteren van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib. Deze taak wordt uitgevoerd door het Waterschapsbedrijf Limburg. Ook het zuiveringsbeheer bevat een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. Verder wordt een gedeelte van de kosten van eigen plannen, bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving van de Wvo, uitgevoerd door Waterschap Limburg, tot het zuiveringsbeheer gerekend. De kosten van het zuiveringsbeheer worden opgebracht door zowel huishoudens als bedrijven op basis van het aantal vervuilingseenheden.

De wijze van toerekening van de kosten naar de beide kostendragers wordt onderstaand kort toegelicht en per kostendrager wordt een toelichting gegeven op de dekking van deze kosten; de 'dekkingsmiddelen'.

Kostentoerekening

De principes die gehanteerd zijn bij de kostentoerekening bepalen hoe de kosten worden toegerekend aan de uiteindelijke kostendragers. De kostendragers vormen de basis voor de opbrengst waterschapslasten. Omdat de kostentoerekening van groot belang kan zijn op de hoogte van de belastingtarieven en bestuurlijke aandacht vergt, is in de voorschriften opgenomen dat hier in de begroting expliciet aandacht aan dient te worden geschonken.

De interne kosten worden toegerekend op basis van bedrijfseconomische principes. Alle indirecte kosten worden doorberekend naar de producten die deel uitmaken van programma's en onderdeel uitmaken van de taak watersysteembeheer en/of zuiveringsbeheer. Een uitgebreide toelichting op de kostentoerekening is opgenomen in bijlage G.

De kosten van het zuiveringsbeheer bestaan uit de bijdrage aan het WBL en het aandeel van het zuiveringsbeheer van de aan BsGW te betalen bijdragen. Verder bestaan de kosten van het zuiveringsbeheer uit een gedeelte van de kosten van eigen plannen (samenwerking in de afvalwaterketen), bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving.

De te ontvangen goodwill van de toetreders in de BsGW heeft een verlagend effect op deze kosten (zie bijlage G).

De overige kosten van de waterschapsbegroting zijn toegerekend aan het watersysteembeheer.

Kostendrager

Het resultaat van de bovengenoemde kostentoerekening naar de kostendragers kan volgens de programma-indeling voor 2020 als volgt worden weergegeven:

Programma	Totaal	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Klimaatadaptie regionaal systeem	53.356.300	50.398.500	2.957.800
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	11.576.400	11.576.400	-
Crisisbeheersing	2.301.900	2.301.900	-
Waterkwaliteit	2.103.000	2.110.200	-7.200
Zuiveren en waterketen	71.962.400	66.600	71.895.800
Bestuur en Organisatie	14.251.600	7.361.700	6.889.900
Programmatotaal	155.551.600	73.815.300	81.736.300
Onvoorzien WL	+	324.600	324.600
Onvoorzien WBL	+	304.100	-
Duurzaamheid en innovatie	+	795.000	795.000
Ruimte goodwill BsGW	+	-	-
Intensivering watersysteemtaak	+	400.000	400.000
Goodwill toetreders BsGW	-/-	341.800	222.200
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	914.000	914.000
Totaal netto kosten	156.119.500	74.198.700	81.920.800

Voor een nadere opbouw van de programma's met bijbehorende beleidsproducten wordt verwezen naar bijlage F.

Dekkingsmiddelen

De netto kosten per kostendrager worden gedekt door de opbrengst waterschapsbelastingen en de onttrekkingen aan de egalisatiereserves ontwikkeling waterschapslasten en bestemmingsreserves, ook wel dekkingsmiddelen genoemd. Onder de dekkingsmiddelen worden ook de opbrengsten verantwoord die niet in het kader van bedrijfsprocessen worden gerealiseerd. De specificatie 2020 kan als volgt worden weergegeven:

Dekkingsmiddelen		Totaal	Kostendrager	
			Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	161.193.700	76.527.600	84.666.100
Correctie kwijtschelding	-/-	6.051.000	2.277.000	3.774.000
Correctie oninbaarheid	-/-	803.900	380.600	423.300
Onttrekking bestemmingsreserve frictiekosten	+	158.700	158.700	-
Onttrekking bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem	+	575.000	575.000	-
Onttrekking egalisatiereserve zuiveringsheffing	+	1.452.000	-	1.452.000
Toevoeging egalisatiereserve watersysteemheffing	-/-	405.000	405.000	-
Totaal dekkingsmiddelen		156.119.500	74.198.700	81.920.800

Opbrengst waterschapsbelastingen

Voor een toelichting op de opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

Onttrekking / toevoeging aan reserves

Om een sluitende begroting te presenteren is rekening gehouden met een onttrekking aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten' van € 158.700 in verband met kosten die gemoeid zijn met de leegstand van het voormalig kantoorpand van Blerick en een onttrekking aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem' van € 575.000 in verband met de kosten van het project 'data op orde'. Daarnaast is om uitvoering te kunnen geven aan het gewenste tarievenbeleid € 1.452.000 onttrokken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing' en € 405.000 toegevoegd aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.

4.4 Begroting naar kosten en opbrengsten

Naast de programmabegroting blijft de begroting naar kostensoorten een verplichting. De begroting naar kosten- en opbrengstensoorten is ingedeeld volgens de voorgeschreven groepen van kosten en opbrengsten.

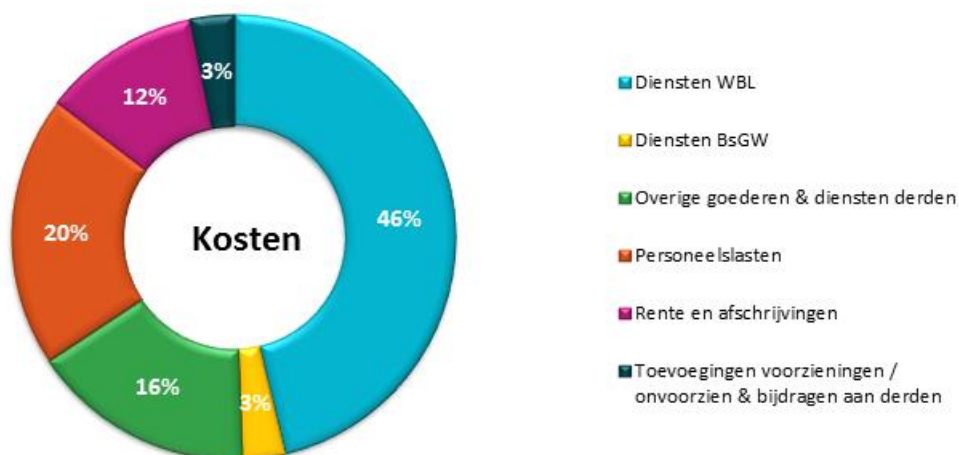
Kosten	2018 Jaarrekening	2019 Gewijzigde begroting	2020 Begroting
4101 Externe rentelasten	3.285.630	3.406.400	3.242.100
4102 Interne rentelasten	-	72.300	-
4103 Afschrijvingen van activa	14.671.611	14.056.000	15.179.200
4104 Afschrijvingen van boekverliezen	272.750	-	-
41 Rente en afschrijvingen	18.229.991	17.534.700	18.421.300
4201 Salarissen huidig personeel en bestuurders	19.203.062	19.790.600	23.543.600
4202 Sociale premies	4.955.409	5.317.600	5.967.800
4204 Overige personeelslasten	707.095	486.900	1.378.100
4205 Personeel van derden	856.802	1.656.000	612.000
4206 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	363.047	426.000	328.500
42 Personeelslasten	26.085.415	27.677.100	31.830.000
4301 Duurzame gebruiksgoederen	133.406	196.100	206.700
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	860.857	960.700	863.400
4303 Energie	256.430	368.600	374.200
4304 Huren en rechten	961.637	1.016.600	1.034.700
4305 Leasebetalingen operationele lease	816.378	850.500	1.000.000
4307 Verzekeringen	395.471	407.000	511.900
4308 Belastingen	57.573	83.800	59.100
4309 Onderhoud door derden	8.943.903	8.473.900	10.813.300
4310 Overige diensten door derden	11.285.880	10.409.580	11.258.300
4310 Overige diensten door derden WBL	68.344.101	69.764.100	74.558.700
4310 Overige diensten door derden BsGW	4.663.062	4.362.200	5.068.500
43 Goederen en diensten van derden	96.718.698	96.893.080	105.748.800
4401 Bijdragen aan bedrijven	-	200.000	200.000
4402 Bijdragen aan het Rijk	509.834	515.400	514.800
4403 Bijdragen aan openbare lichamen	318.619	692.700	502.600
4404 Bijdragen aan overigen	176.527	169.100	132.000
44 Bijdragen aan derden	1.004.980	1.577.200	1.349.400
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	2.197.648	2.268.300	2.228.300
4502 Onvoorzien	-	-426.300	324.600
4502 Ruimte goodwill BsGW	-	125.000	-
4502 Duurzaamheid en innovatie	-	456.900	795.000
4502 Intensivering watersysteemtaak	-	400.000	400.000
45 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	2.197.648	2.823.900	3.747.900
Totaal kosten	144.236.732	146.505.980	161.097.400

Opbrengsten	2018 Jaarrekening	2019 Gewijzigde begroting	2020 Begroting
8101 Externe rentebaten	92.415	85.000	35.000
8102 Interne rentebaten	-	72.300	-
8103 Dividenden en bonusuitkeringen	-	900.000	914.000
81 Financiële baten	92.415	1.057.300	949.000
8201 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	274.898	71.400	71.400
8202 Uitlening van personeel	171.165	140.000	-
82 Personele baten	446.063	211.400	71.400
8301 Verkoop van grond	213.453	50.000	75.000
8302 Verkoop van duurzame goederen	40.713	9.000	9.200
8303 Verkoop van overige goederen	17.675	-	-
8304 Opbrengst uit grond en water	68.369	43.000	43.000
8306 Diensten voor derden	380.578	411.900	451.000
83 Goederen en diensten aan derden	720.788	513.900	578.200
8402 Bijdragen van het Rijk	69.454	100.000	-
8403 Bijdragen van provincies	245.993	58.100	-
8404 Bijdragen van overige openbare lichamen	854.360	417.580	401.800
8405 Bijdragen van overigen	336.375	270.000	275.400
84 Bijdragen van derden	1.506.182	845.680	677.200
8501 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	30.771.917	31.717.400	36.645.300
8502 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	26.363.056	27.230.600	31.530.100
8503 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	6.299.142	6.667.900	7.745.900
8504 Opbrengst watersysteemheffing natuur	158.419	165.000	188.200
8505 Opbrengst verontreinigingsheffing	357.488	384.500	418.100
8506 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	23.066.359	22.203.700	23.987.300
8507 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	55.354.464	55.757.200	60.678.800
8508 Oninbaarverklaringen	-323.221	-715.700	-803.900
8509 Kwijtscheldingen	-5.310.880	-5.460.700	-6.051.000
85 Waterschapsbelastingen	136.736.744	137.949.900	154.338.800
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen	679.772	-	-
8602 Geactiveerde lasten	1.715.808	2.305.600	2.702.100
86 Interne verrekeningen	2.395.580	2.305.600	2.702.100
Totaal opbrengsten	141.897.772	142.883.780	159.316.700
Exploitatieresultaat:	-2.338.960	-3.622.200	-1.780.700
Negatief exploitatieresultaat dekken uit reserves	2.338.960	3.622.200	1.780.700
Positief exploitatieresultaat toevoegen aan reserves	-	-	-

Volgens de BBVW (lees: voorschriften) hebben de kostensoorten informatieve waarde voor het algemeen bestuur waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat een toelichting op kostensoorten het inzicht voor de besluitvorming ten goede komt wordt dit echter wel gedaan. Op hoofdlijnen wordt per kostensoort de Begroting 2020 toegelicht en worden de mutaties van de Begroting 2020 versus de gewijzigde Begroting 2019 (afgerond op duizendtallen) geanalyseerd.

Toelichting op kosten

Onderstaand is de kostenverdeling grafisch weergegeven .

Rente en afschrijvingen

Voor rente en afschrijving (kapitaallasten) is € 18.421.300 begroot, waarvan € 3.242.100 rente en € 15.179.200 afschrijvingen. De kapitaallasten hebben vooral betrekking op investeringen in materiële activa.

De netto investeringen 2020 van € 33.192.000 zijn grotendeels gebaseerd op het 'Waterbeheerplan 2016-2021'. Daarnaast heeft de bijdrage aan het HWBP een belangrijk effect op de hoogte van het investeringsniveau.

Investeringen worden in principe gefinancierd met langlopende geldleningen. De kapitaallasten worden vervolgens verdeeld over de relevante producten. Het beleid betreffende de financiering wordt in paragraaf 4.5.5 nader toegelicht.

2020 versus 2019

De kapitaallasten nemen toe met € 887.000. De externe rente is ondanks het investeringsniveau 2020 afgenomen met € 164.000 en is een direct gevolg van een lager rentepercentage voor de financiering 2019. Daarnaast is de interne rente in verband met een rentepercentage van 0% met € 72.000 afgenomen (zie financiële baten). De afschrijvingen daarentegen zijn toegenomen met € 1.123.000 als gevolg van het investeringsniveau 2020 en de structurele doorwerking van de investeringen 2019.

Personeelslasten

Tot de personeelslasten van € 31.830.000 behoren alle lasten van het huidige en voormalige bestuur en personeel. Hiertoe worden gerekend: het salaris met vaste toelagen, de uitkeringen en pensioenen inclusief de daarop betrekking hebbende sociale premies. Ook de uitgaven die voortvloeien uit diverse vergoedingsregelingen en de kosten voor de tijdelijke inhuur van personeel worden tot deze kostensoort gerekend.

In verband met de nieuwe ontwerp CAO Waterschappen die een looptijd heeft van 1 januari 2020 tot 1 januari 2021 is voor 2020 rekening gehouden met een salarisstijging van 3%, te weten 2,5% per 1 januari 2020 en 1% per 1 juli 2020. Ten slotte is op basis van de bestaande CAO 1% van de loonsom opgenomen voor organisatieontwikkeling en op basis van het begrotingsscenario 'Bijgestelde Kadernota' verhoogd met € 800.000.

Verder zijn in de begroting, op basis van het scenario 'Bijgestelde Kadernota' de extra inspanningen opgenomen die wij uitvoeren ter realisatie van de doelen uit het Bestuursprogramma; in de raming van deze maatregelen is daar waar dat van toepassing is voorzien in een extra bemensing om te komen tot uitvoering van de maatregel. Daarbij wordt gestreefd naar inzet van eigen medewerkers boven inhuur waar mogelijk. Deze uitbreiding kan, zoals met u gedeeld een rol spelen in het inspelen op de grote uitstroom van personeel in de komende jaren. Door deze insteek zal het formatieplafond, dat langjarig op 317,5 fte ligt, in de komende jaren worden overschreden, teneinde de kosten van inhuur bedrijfseconomisch te drukken, de organisatie in de gewenste richting te ontwikkelen en de continuïteit van de organisatie op lange termijn te borgen. Het is op dit moment nog niet mogelijk om deze overschrijding in fte's te kwantificeren. Nadere invulling zullen organisatie en Dagelijks Bestuur na besluitvorming ter hand nemen, binnen de financiële kaders zoals u die met de begroting vaststelt.

2020 versus 2019

De personeelslasten nemen, gezien het voorgaande, toe met € 4.153.000. Daarnaast neemt de post overige personeelskosten toe in verband met organisatieontwikkeling en mobiliteit. Verder is bij de post personeel van derden sprake van een afname doordat in 2019 veelvuldig gebruik is gemaakt van tijdelijk personeel om knelpunten op te lossen in de lopende werkzaamheden. Dit omdat vacatures nog niet waren ingevuld.

Goederen en diensten van derden

Voor de diensten van derden wordt € 105.748.800 begroot dat als volgt is samengesteld:

- de bijdrage in de kosten van het WBL € 74.558.700 en de BsGW € 5.068.500, te weten de reguliere bijdrage van € 4.701.900 en € 366.600, zijnde het aandeel van waterschap in de aanvulling van het eigen vermogen van de BsGW. In bijlage F zijn de bijdragen onderverdeeld naar de beleidsproducten, conform de vastgestelde begrotingen 2020 van de beide organisaties.
- de resterende kosten van € 26.121.600 hebben betrekking op 'onderhoud door derden', zoals onderhoud van waterlopen en -keringen, software en bedrijfspanden en de kosten die gemoeid zijn met het project 'data op orde'. Verder hebben deze kosten betrekking op 'overige diensten door derden' zoals de juridische, financiële en technische advisering derden, contributies, lidmaatschappen, bijdragen aan verenigingen - zoals Stichting Toegepast Onderzoek

Waterbeheer (STOWA), de Unie van Waterschappen - en de bijdrage aan Het Waterschapshuis (HWH) en het Gegevenshuis.

2020 versus 2019

De kosten van 'goederen en diensten van derden' nemen toe met € 8.856.000, ofwel 9,1%:

- de bijdrage aan het WBL neemt toe met € 4.795.000 (6,9%). De bijdrage aan de BsGW is toegenomen met € 706.000 (16,2%). Zie paragraaf 5.6 en 5.7 voor een nadere toelichting.
- de resterende kosten zijn toegenomen met € 3.355.000 en is een direct gevolg van de effecten van het begrotingsscenario 'Bijgestelde Kadernota'.

Bijdragen aan derden

Totaal is € 1.349.400 begroot, waarvan € 200.000 betrekking heeft op de stimuleringsregeling maatregelen in de landbouw in het kader van klimaatadaptie en € 503.800 op de cofinanciering POP3 door ons waterschap voor pijler 2 'categorie niet productief water' die in totaliteit voor een periode van 4 jaar € 2.015.000 bedraagt. Verder heeft € 297.000 betrekking op samenwerking in de afvalwaterketen en de stimulering van de Gemeentelijke Rioleringsplannen (GRP's), € 55.600 betreft de bijdrage aan Deltaprogramma Maas, € 150.000 is opgenomen voor dijkversterkingen via co-creatie door proactief te participeren in ruimtelijke ontwikkelingen, € 25.000 voor het sponsorbeleid en € 100.000 voor de samenwerking in het programmabureau KRW/Delta Hoge Zandgronden (DHZ).

2020 versus 2019

De kosten zijn ten opzichte van 2019 afgenomen met € 228.000. Dit wordt volledig veroorzaakt door het vervallen van de incidentele bijdrage voor het onderzoekstraject innovatieve glazen kering in Neer.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

Voor toevoegingen aan voorzieningen is een bedrag van € 2.228.300 begroot.

Het betreft de toevoegingen aan de voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB) € 317.500, voorziening onderhoud waterkeringen € 1.875.200, voorziening onderhoud ECI-waterkrachtcentrale Roermond € 13.000, voorziening onderhoud kantoorgebouw Blerick € 10.900, voorziening hoogwaterloods Horst € 4.500 en voorziening onderhoud loods Nederweert € 7.200.

Voor de dekking van onvoorziene uitgaven is € 324.600 opgenomen (0,4% van het begrotingstotaal exclusief WBL en BsGW).

Voor duurzaamheid en innovatie is conform de gemaakte afspraken met het Algemeen Bestuur een bedrag geraamd van € 800.000, waarvan reeds € 5.000 voor een periode van 3,5 jaar tot 2021 beschikbaar is gesteld voor visbemonstering en KRW-beoordeling.

Voor de post intensivering watersysteemtaak is € 400.000 opgenomen. Hiermee wordt het algemeen bestuur dusdanig gepositioneerd dat zij haar bestuurlijke rol kan pakken als het gaat om het maken van bestuurlijke keuzes gerelateerd aan de waterschapsopgave en de watersysteemtaak in het bijzonder. Ter waarborging van het beoogde doel, kan alleen over deze post worden beschikt op grond van raadpleging en een besluit van het algemeen bestuur.

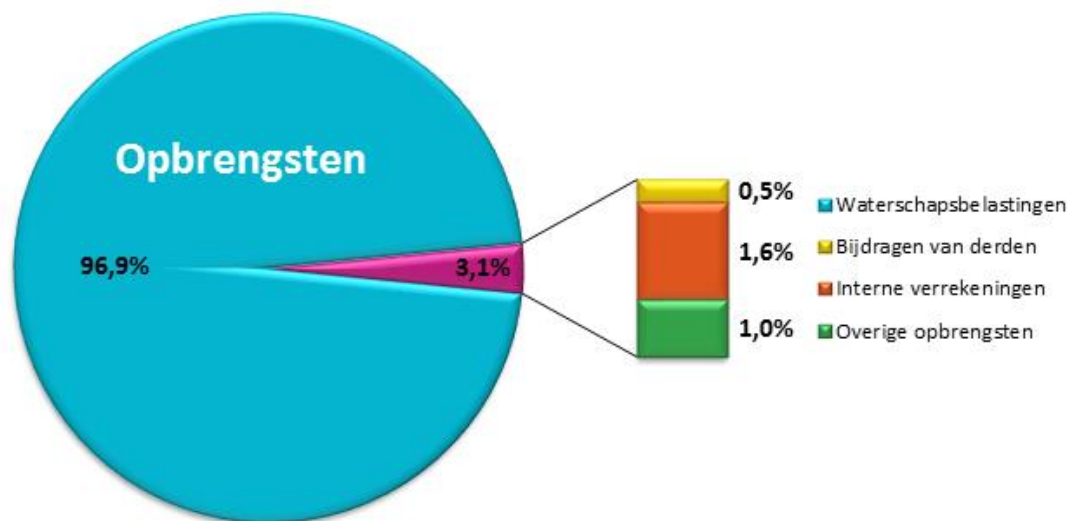
2020 versus 2019

De toevoeging aan de voorzieningen is gedaald door de afname van de storting voor het onderhoud loods Sittard met € 40.000 conform het onderhoudsplan.

Onvoorzien neemt toe met € 751.000 omdat in de gewijzigde begroting 2019 is rekening gehouden met het negatieve resultaat zoals opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019 van WL. Verder is de post ruimte goodwill BsGW van € 125.000 in 2020 vervallen.

Toelichting op opbrengsten

Grafisch kan de verdeling van de opbrengsten als volgt worden weergegeven:

Financiële baten

De financiële baten van € 949.000 bestaan uit externe rentebaten als gevolg van de negatieve rente op kasgeldleningen groot € 35.000 en een dividenduitkering van € 914.000 van de NWB-bank.

2020 versus 2019

De afname van de externe rentebaten met € 50.000 is een gevolg van een positievere liquiditeitspositie dan verwacht en het feit dat per 1 november 2019 een deel van de vlottende schuld (€ 30 miljoen) is geconsolideerd in een vaste geldlening waardoor voor dit deel niet meer geprofiteerd wordt van korte financiering middels kasgeldleningen, die door de negatieve rente een rentopbrengst genereren. De interne renteopbrengsten zijn in verband met een rentepercentage van 0% met € 72.000 afgenomen (zie rente en afschrijvingen). Daarnaast is in de dividenduitkering van de NWB-bank € 14.000 hoger uitgevallen dan geraamd.

Personele baten

De opbrengsten van € 71.400 hebben betrekking op bijdragen van de Uitkeringsinstantie voor Werknemers Verzekeringen (UWV) in de kosten wegens zwangerschap en looncompensatie voor participatie in projecten.

2020 versus 2019

De opbrengst is ten opzichte van 2019 afgenomen met € 140.000 doordat in 2019 een aantal medewerkers geheel of gedeeltelijk zijn gedetacheerd bij andere organisaties.

Goederen en diensten aan derden

Van de opbrengsten ad € 578.200 heeft € 131.000 betrekking op een bijdrage van de BsGW in de kosten Basisregistratie Kadaster en € 134.100 op een bijdrage van de BsGW en het WBL in de kosten van Het Waterschapshuis, die beiden door het waterschap worden betaald. Verder is een bijdrage geraamd van € 107.100 voor de uitvoering van het waterakkoord met Waterschap Aa en Maas. Voor de provinciale bijdrage voor de controle van zwemwater is rekening gehouden met een bijdrage van € 78.800. Daarnaast worden opbrengsten verwacht voor verkoop van grond € 75.000, verkocht afgeschreven materieel € 9.200 en de terug levering van elektriciteit door de ECI-waterkrachtcentrale € 43.000.

2020 versus 2019

De opbrengst is ten opzichte van 2019 toegenomen met € 64.000 en is met name een gevolg van de hogere opbrengst verkoop grond en de toename van de provinciale bijdrage voor de controle van het zwemwater.

Bijdragen van derden

De bijdragen van € 677.200 hebben betrekking op de te ontvangen goodwill van tot de BsGW toegetreden gemeenten € 341.800 (zie paragraaf 4.6), de bijdrage in afvalwaterketen € 60.000 van het WBL en de vergoeding van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverrattenbestrijding € 275.400.

2020 versus 2019

De opbrengsten nemen af met € 169.000. Dit is een gevolg van de lagere bijdrage voor de omgevingswet van € 100.000 de vrijval van de goodwill van de tot de BsGW toegetreden gemeenten van € 46.000 en het vervallen van de incidentele provinciale bijdrage in de kosten verdrogingsaanpak natte natuurgebieden € 58.000. Daarnaast is de bijdrage in de afvalwaterketen toegenomen met € 30.000.

Waterschapsbelastingen

De (bruto) opbrengst waterschapsbelastingen van € 161.193.700 is als volgt samengesteld:

Watersysteemheffing	
Gebouwd	36.645.300
Ingezetenen	31.530.100
Ongebouwd	7.745.900
Natuur	188.200
Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing	418.100
Zuiveringsheffing	
Zuiveringsheffing bedrijven	23.987.300
Zuiveringsheffing huishoudens	60.678.800

Deze opbrengst wordt voor € 6.845.900 gecorrigeerd voor kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen:

Correctie belastingopbrengsten	
Kwijtscheldingen	6.051.000
Oninbaarverklaringen	803.900

2020 versus 2019

De opbrengst waterschapsbelastingen is toegenomen met € 16.389.000.

De heffingen zijn toegenomen met € 17.067.000. Daarnaast is de post kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen toegenomen met € 678.000 hetgeen een nadelig effect heeft op de belastingontwikkeling. Het percentage voor de oninbaarheid is niet gewijzigd.

Interne verrekeningen

De interne verrekeningen van € 2.702.100 hebben betrekking op het toerekenen van kosten naar investeringen. De uren van projectmanagers, projectleiders IPM, vakspecialisten ecologie, hydrologie, gegevensbeheer en onroerende zaken worden conform de 'nota activabeleid 2017' toegeschreven voor de tijd die direct aan een investeringsproject in het kader van het proces aanleg en verbetering is toe te rekenen. Daarnaast worden ook de salariskosten toegerekend van medewerkers die in vaste dienst zijn van het waterschap (programma waterkeringen) en werkzaamheden verrichten voor HWBP en prioritaire dijkversterking, die hiervoor een vergoeding van het Rijk ontvangen.

2020 versus 2019

De raming is toegenomen met € 397.000 omdat in de loop van 2019 10 nieuwe medewerkers met de functiebenaming projectleider IPM in dienst van het waterschap, werkzaamheden voor projecten verrichten en conform de nota vaste activa 2017 worden geactiveerd. Hierdoor kunnen incidenteel meer kosten worden doorgerekend naar de betreffende projecten.

4.5 Overige paragrafen

4.5.1 Algemene ontwikkelingen en uitgangspunten

De commissies WBO en WZW van Waterschap Limburg hebben op 4 september 2019 bij het voorstel uitwerking begrotingsscenario's gekozen voor het scenario 'Bijgestelde Kadernota' op basis waarvan de voorliggende begroting is opgesteld. In de begroting 2020 is met onderstaande interne en externe factoren rekening gehouden.

Onderdeel	Uitgangspunt 2020
Interne factoren	
Basis	• Jaarrekening 2018 WL • Begroting 2019 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2019 • Waterbeheersplan 2016-2021
Verplichte uitgaven	• Begroting WBL 2020 • Begroting BsGW 2020
Afschrijvingsmethodiek	
- Gebouwen	30 jaar
- Waterstaatkundige werken	30 jaar
- Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	30 jaar
- Civielbouwkundige werken	30 jaar
- Elektromechanische werken	15 jaar
- Inventaris	10 jaar
- Tractiemiddelen	≤ 10 jaar
- Hardware	≤ 5 jaar
- Immateriële activa	≤ 5 jaar
Oninbaarheid	0,50% van het belastingvolume
Onvoorzien	0,40% van het begrotingstotaal
Externe factoren	
Basis	• Waterschapswet artikel 77, 100 en 101 • Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) • Burgerlijk Wetboek BWII • EMU verplichtingen voor waterschappen
Kosten / Inflatie	2%
Personeelskosten	2%
Rente langlopende leningen	2%
Rente kortlopende leningen	0,2%
Rente reserves en voorzieningen	0,2%

4.5.2 Ontwikkelingen jaarschijf 2020 bijgestelde kadernota t.o.v. huidige begroting 2020

Vanwege voortschrijdend inzicht tussen het moment van het opstellen van de voorliggende begroting en de eerder afgegeven indicatieve prognoses in de bijgestelde Kadernota, correspondeert de begroting 2020 niet volledig met de eerder afgegeven prognoses.

In onderstaand overzicht zijn de kosten en opbrengsten opgenomen die ten grondslag hebben gelegen aan de eerder afgegeven prognose voor 2020, afgezet tegen de actuele ramingen 2020.

Kosten / Opbrengsten	2020 Bijgestelde Kadernota (04.09.2019)	2020 Begroting
Kosten		
Rente en afschrijvingen	19.005.000	18.421.000
Personeelslasten	30.741.000	31.830.000
Goederen en diensten van derden	25.962.000	26.122.000
Goederen en diensten van derden WBL	74.559.000	74.559.000
Goederen en diensten van derden BsGW	4.702.000	5.068.000
Bijdragen aan derden	1.199.000	1.349.000
Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	3.957.000	3.748.000
Opbrengsten		
Financiële baten	1.018.000	949.000
Personele baten	72.000	72.000
Goederen en diensten aan derden	552.000	578.000
Bijdragen van derden	715.000	677.000
Verontreinigingsheffing	385.000	418.000
Kwijtschelding en oninbaar	-6.386.000	-6.855.000
Interne verrekeningen	1.859.000	2.702.000
Dekking uit best. res assetman. + frictiekosten, eg.res.	812.000	1.781.000
Netto-kosten voor belastingvolume watersysteem- en zuiveringsheffing 2020	161.098.000	160.775.000

De totale netto kosten zijn € 323.000 lager dan eerder in de afgegeven prognoses rekening mee gehouden. Dit is een afwijking van 0,2%. Anders gezegd, de huidige raming sluit voor 99,8% aan op eerdere afgegeven prognoses. Wel is het zo dat er op onderdelen verschillen en/of verschuivingen zijn opgetreden en meer reserves worden ingezet om het gewenste tarievenbeleid ten uitvoer te kunnen brengen.

De lagere kosten van rente en afschrijvingen zijn vooral het gevolg van een afname van de rentekosten omdat vanwege de marktsituatie gunstiger kan worden gefinancierd dan waarmee tot op heden rekening was gehouden.

De personeelslasten zijn hoger dan geraamd omdat het effect van de ontwerp-Cao Waterschappen 2020 qua stijging hoger uitvalt dan tot op heden aangenomen (structureel 1% hoger). Ook wordt een hogere stijging van de sociale lasten verwacht. Een groot gedeelte van de stijging van de personeelslasten wordt gecompenseerd doordat door een verandering van de invulling van de formatie naar aanleiding van de organisatieontwikkeling, meer personeelskosten kunnen worden geactiveerd op onze investeringen (stijging interne verrekeningen).

De kosten voor de BsGW zijn incidenteel hoger omdat er een extra storting in het eigen vermogen van de BsGW moet worden gedaan ter aanvulling van het weerstandsvermogen. Verder moeten we op grond van de prognoses van de BsGW rekening houden met hogere kosten voor kwijtschelding en oninbaar.

4.5.3 De meerjarenraming 2020-2025 en de ontwikkeling van het belastingvolume

De meerjarenraming is de belangrijkste indicator om inzicht te krijgen in de ontwikkeling (trend) van de structurele lasten ten opzichte van de structurele baten en de daaruit voortvloeiende ontwikkeling van het belastingvolume watersysteem- en zuiveringsheffing. Anders gezegd, het geeft inzicht in de ontwikkeling van het 'financieel huishoudboekje' van het waterschap. De meerjarenraming is een momentopname en wordt op basis van voortschrijdend inzicht geactualiseerd en bijgesteld.

Op grond van de geactualiseerde meerjarenraming 2020-2025 is bij ongewijzigd beleid en gelijkblijvende omstandigheden, de meerjarige verwachte ontwikkeling als volgt.

Omschrijving	MEERJARENRAMING 2020-2025 (x € 1.000)					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<u>Lasten</u>						
41 Rente en afschrijving ¹	18.421	19.696	20.997	22.553	23.918	25.055
42 Personeelslasten ²	31.830	33.519	34.775	35.971	36.952	37.604
43 Goederen en diensten van derden ³	26.121	26.826	27.087	27.788	28.660	28.879
Overige diensten door derden (Waterschapsbedrijf) ⁴	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836	77.352
Overige diensten door derden (BsGW) ⁴	5.068	4.849	5.000	5.155	5.316	5.482
44 Bijdragen aan derden ⁵	1.350	1.363	1.072	1.235	849	713
45 Toevoeging voorzieningen / onvoorzien	3.748	3.780	3.996	4.011	4.023	4.031
TOTAAL LASTEN	161.097	167.726	167.155	172.028	175.554	179.116
<u>Baten</u>						
81 Financiële baten	949	949	949	949	949	949
82 Personele baten	72	73	74	75	77	79
83 Goederen en diensten aan derden	578	588	598	608	619	630
84 Bijdragen van derden ⁶	677	341	347	353	359	365
85 Verontreinigingsheffing	418	426	426	426	426	426
Kwijtschelding/Oninbaar	-6.855	-7.202	-7.143	-7.355	-7.512	-7.687
86 Interne verrekeningen	2.702	2.780	2.861	2.944	3.030	3.118
Inzet egalisatie- en bestemmingsreserves ⁷	1.781	3.584	-16	2.038	2.188	2.318
TOTAAL BATEN	322	1.539	-1.904	38	136	198
TE DEKKEN UIT BELASTINGVOLUME HEFFINGEN						
	-160.775	-166.187	-169.059	-171.990	-175.418	-178.918
Waarvan:						
Belastingvolume Watersysteemheffing	76.109	80.675	82.692	84.759	86.878	89.050
Δ % t.o.v. voorgaande jaar	15,7%	6,0%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
Δ % t.o.v. 2019	15,7%	22,6%	25,7%	28,9%	32,1%	35,4%
Belastingvolume Zuiveringsheffing	84.666	85.512	86.367	87.231	88.540	89.868
Δ % t.o.v. voorgaande jaar	8,6%	1,0%	1,0%	1,0%	1,5%	1,5%
Δ % t.o.v. 2019	8,6%	9,7%	10,8%	11,9%	13,6%	15,3%
Totaal watersysteem-/zuiveringsheffing	160.775	166.187	169.059	171.990	175.418	178.918
Δ % t.o.v. voorgaande jaar	11,8%	3,4%	1,7%	1,7%	2,0%	2,0%
Δ % t.o.v. 2019	11,8%	15,6%	17,6%	19,7%	22,0%	24,5%

In de meerjarenraming is rekening houden met het opvoeren en vervallen van budgetten op grond van eerdere bestuurlijke besluitvorming. Hieronder inbegrepen de ontwikkeling van budgetten volgens overeenkomstig het begrotingsscenario 'bijgestelde kadernota'. Voorts is indexering alleen daar waar nodig toegepast.

Voet-noot	Effect op meerjarenraming	Toelichting op hoofdlijn
1)	lasten verhogend (-) lasten verlagend (+)	Er is rekening gehouden met de meerjarige investeringen en de kosten van financiering daarvan volgens het meerjarig investeringsplan. Doordat de rente zich momenteel op een historisch laag niveau bevindt, is gekeken waar 'kansen' liggen en welke mogelijkheden voorhanden zijn om hier optimaal gebruik van te maken, ook voor toekomstige financiering. Daarom zullen op basis van de huidige lage rente, financieringsafspraken worden gemaakt voor 2020-2025. Verwacht wordt dat een aanzienlijk rentevoordeel (oplopend tot ruim € 3 mln. structureel) veilig gesteld kan worden ten opzichte van eerdere ramingen. Verder is rekening is gehouden met de meerjarige vrijval van kapitaallasten.
2)	lasten verhogend (-)	Meerjarig is rekening gehouden met een indexering van de loonkosten en sociale lasten van 3% in plaats 2%. De overige personeel gerelateerde posten zijn daar waar nodig met 2% geïndexeerd. Daarnaast is rekening gehouden met de ontwikkeling
3)	lasten verlagend (+)	In 2022 vervallen ten opzichte van 2021 de incidentele budgetten voor Assetmanagement (€ 575.000 data op orde). Hierdoor is het verloop van 2021 naar 2022 lager dan tussen andere jaren.
4)	fluctuerend	Bedragen zijn gebaseerd op de vastgestelde (meerjaren) begrotingen van het Waterschapsbedrijf Limburg en de Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen.
5)	lasten verlagend (-) lasten verhogend (+)	In 2022 komt ten opzichte van 2021, de POP3 bijdrage van € 504.000 te vervallen. In de periode 2022 -2024 is rekening gehouden met incidentele middelen voor een tijdelijke stimuleringsregeling voor afkoppeling van hemelwaterafvoeren op het riool.
6)	baten verlagend (-)	In 2020 ontvangen we de laatste tranche (€ 342.000) van de goodwill bijdrage van gemeenten die als laatste waren togetreden tot de BsGW. Vanaf 2021 wordt geen goodwill meer ontvangen.
7)	baten (-) Baten fluctuerend	<i>Bestemmingsreserves</i> Het betreft uitvoering geven aan eerder genomen dekkingsbesluiten voor incidentele kosten, eventueel voor meerdere jaren, door het algemeen bestuur. Het betreft: a) Dekking van de incidentele kosten uit de bestemmingsreserve assetmanagement € 575.000 (zie ook toelichting onder punt 3; tot en met 2021) én b) Dekking en eliminatie van de kapitaallasten van het voormalige kantoorpand in Blerick uit de bestemmingsreserve frictiekosten € 237.200 (in ieder geval totdat definitieve bestemming duidelijk wordt en/of wijzigt). <i>Inzet Egalisatiereserves</i> Teneinde invulling te kunnen geven aan het gewenste meerjarig tarievenbeleid wisselt de wijze waarop gebruik wordt gemaakt van de egalisatiereserves.

Verskil actuele prognose t.o.v. prognose 'bijgestelde kadernota'

De prognoses komen nagenoeg overeen met de eerder afgegeven prognoses op grond van het scenario van de bijgestelde Kadernota 2019 zoals behandeld in de commissie van 4 september 2019.

Verschillen zijn te verklaren doordat:

- Uit is gegaan van een indexering van 3% in plaats van 2 % per jaar voor de salariskosten en sociale lasten. Dit op basis van de ontwerp CAO voor 2020. Het structureel effect daarvan is 3% voor 2020, oplopend tot 3,5% in de jaren daarna (2,5% loonstijging per 1-1-2020, en 1% per 1 juli 2020). Eventuele extra kosten van secundaire arbeidsvoorwaarden hebben we buiten beschouwing gelaten.
- Op grond van de meest recente prognoses van de BsGW, rekening moet worden gehouden met structureel hogere ramingen voor oninbaar en vooral kwijtschelding.
- Er van uit is gegaan dat een aanzienlijk rentevoordeel (oplopend tot ruim € 3 mln. structureel) veilig gesteld kan worden ten opzichte van eerdere ramingen, wanneer meerjarige financieringsafspraken worden gemaakt op basis van de huidige lage rente. Zo wordt optimaal gebruik gemaakt van de huidige marktsituatie.
- Rekening is gehouden met verantwoorde inzet van egaliseringsreserves om invulling te kunnen geven aan het gewenste tarievenbeleid.

4.5.4 Incidentele opbrengsten en kosten

Incidentele opbrengsten en kosten kunnen leiden tot minder inzicht in het reguliere meerjarig beeld van opbrengsten en kosten, en dus de netto kosten. Daarnaast zijn deze elementen relevant voor het beoordelen van de financiële positie. In de voorschriften is opgenomen dat incidentele opbrengsten en kosten in een aparte paragraaf dienen te worden toegelicht. Bij de hantering van het begrip incidenteel worden kosten en opbrengsten opgenomen die maximaal drie jaar na het begrotingsjaar vrijvallen.

Incidentele opbrengsten en kosten	Jaar van vrijval	Bedrag
Opbrengsten		
Goodwill toetreders BsGW	2021	342.000
Kosten		
Aanvulling weerstandsvermogen BsGW	2021	367.000
Onderz. jur. positie kunstwerken in eigendom derden waterkering	2021	75.000
Aanpassing sluitprotocollen waterkering	2021	50.000
Onderz. verwijd. medicijnresten, micro verontreiniging rwzi	2022	50.000
Pilot aanpak verontr. Tungelroyse beek (vervolg intentieverklaring)	2022	20.000
Assetmanagement: data op Orde	2022	575.000
Pop3 bijdrage	2022	504.000
Effect gerichte aanpak sanering riooloverstorten	2023	52.000
Schone Maaswaterketen	2023	42.000
Kennisvragen STOWA	2023	67.000
Invulling opstellen regionaal droogte maatregelenprogramma DHZ	2023	204.000

4.5.5 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de voorschriften is opgenomen dat onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht. Per reserve en voorziening wordt het doel, de omvang en de verwachte onttrekking in het verslagjaar nader toegelicht.

- *Bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling*

Doel Stimulering gemeenten tot aanpak van de gemeentelijke overstorten die lozen op ons watersysteem.

Omvang Per 1 januari 2020 € 207.922.

Onttrekking € 207.922.

- *Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater*

Doel Stimuleren woningeigenaren om de regenwaterafvoer af te koppelen van het riool. Water dat schoon is, hoeft o.a. met het oog van kostenbesparing niet behandeld te worden op een zuiveringsinstallatie.

Omvang 1 januari 2020 € 1.121.224 (oorspronkelijk € 2 miljoen)

Onttrekking € 500.000

- *Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering*

Doel Het huidig modelinstrumentarium moet geschikt gemaakt worden voor toepassing toestand beschrijven, effectvoorspelling maatregelen) in IBRAHYM ten behoeve van de waterkwaliteitsmodellering.

Omvang Per 1 december 2020 € 49.000.

Onttrekking € 49.000.

- *Bestemmingsreserve netcentrisch werken*

Doel Opzetten en implementeren van netcentrisch werken. Dit is een vorm van informatiemanagement binnen organisaties waarbij bestuurders en diensten gelijktijdig over een eenduidig beeld van een (calamiteiten-)situatie beschikken. Daardoor kunnen beslissingen (intern en extern) sneller en beter worden genomen en kunnen werkzaamheden effectiever worden uitgevoerd.

Omvang Per 1 januari 2020 € 53.509.

Onttrekking € 53.509.

- *Bestemmingsreserve frictiekosten*

Doel Bestrijding van kosten in verband met de fusie tot Waterschap Limburg

Omvang 1 januari 2020 € 1.003.429 (oorspronkelijk is een totaalbedrag van € 8 miljoen vrijgemaakt).

Onttrekking € 1.003.429. Betreft de kosten van de leegstand kantoorgebouwen. Bij bepaling van de benodigde omvang van de reserve was rekening gehouden met een leegstand van 2 jaar. Bij verkoop van de panden wordt de definitieve balans opgemaakt. Daarbij worden dan ook de onderhoudsvoorzieningen betrokken. Het kantoorpand in de Sittard is eind 2018 verkocht.

- *Bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem*

Doel De reserve heeft ten doel om een buffer te vormen voor de (eerste) kosten voor de uitvoering van het assetmanagement in het watersysteem. Assetmanagement betref het verantwoord beheer van waterschapseigendommen rondom de openbare lichamen waar het waterschap een verantwoordelijkheid heeft als eigenaar. Het betreft onder ander onderhoudspaden, buffers, retentiebekkens, vistrappen, boerenstuwen en passieve kunstwerken.

Omvang Per 1 januari 2020 € 1.225.306.

Onttrekking € 575.000.

- *Voorziening pensioen- en uitkerings- en wachtgeldverplichtingen*

Doel Aan de verplichting kunnen voldoen van de pensioenen van nog actieve en niet-actieve bestuursleden die nog geen bestuurderspensioen ontvangen.

Omvang 1 januari 2020 € 2.934.656 , afhankelijk van jaarlijks ontvangen actuariële opgave.

Onttrekking € 300.000 voor salariskosten van voormalige bestuursleden.

- *Voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB)*

Doel In de waterschaps-CAO is opgenomen dat iedere medewerker vanaf 2016 een individueel opleidingsbudget heeft van € 5.000 over een periode van 5 jaar. Met ingang 2016 wordt hiervoor jaarlijks een bedrag van € 1.000 in de begroting opgenomen. Omdat raming en realisatie niet parallel lopen dienen de niet aangewende gelden te worden gestort in een voorziening. De jaarlijks toevoeging bedraagt € 317.500.

Omvang 1 januari 2020 € 208.229.

Onttrekking € 488.000

- *Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord- en Midden Limburg)*

Doel Onderhouden van de waterkeringen op basis van het meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2020 € 1.392.945. Jaarlijks wordt een bedrag van € 1.875.200 toegevoegd.

Onttrekking € 1.874.000 conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening natschade peilopzet Maas*

Doel in 2010 heeft het waterschap een bedrag ontvangen van Rijkswaterstaat van € 1,5 miljoen. Dat bedrag is bedoeld voor de afhandeling door het waterschap van schadeclaims die het gevolg zijn van verhoging van het waterpeil van de Maas traject Sambeek-Grave. Mogelijkheid tot het indienen van claims bestaat voor een periode van 20 jaar ná de peilopzet met een uitloop termijn van 3 jaar. Indien op termijn blijkt dat de voorziening ontoereikend is, zal Rijkswaterstaat het verschil eveneens voor haar rekening nemen.

Omvang 1 januari 2020 € 1.303.375.

Onttrekking € 100.000 uitgaande van een gelijkmatige spreiding van de claims.

- *Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blerick*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Drie Decembersingel 46 te Venlo op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2020 € 512.948. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 10.900 toegevoegd .

Overeenkomstig het AB besluit van 13 september 2017 (nota reserves en voorzieningen) wordt de bestaande en behoudende beleidslijn gehandhaafd. De voorziening wordt opgeheven en verrekend op het moment dat het kantoorpand verkocht wordt. Tot die tijd wordt het geprogrammeerd onderhoud zorgvuldig beoordeeld, of uitvoering in het licht van de verkoop noodzakelijk is of niet. Dat geldt ook voor niet geprogrammeerd onderhoud en/of in geval van calamiteiten.

Onttrekking Nihil.

- *Voorziening onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord Sittard*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand Rijksweg Noord 305 te Sittard voor 2015-2024 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2020 € 204.248, totale kosten van dit plan € 494.000: € 464.000, aangevuld met € 30.000 voor energiebesparende maatregelen aan technische installaties. In 2014 is € 200.000 toegevoegd (aangevuld met € 30.000 extra), van 2015 tot en met 2018 jaarlijks € 56.000 en in 2019 € 40.000.

Onttrekking Nihil conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud (Hoogwater)loods Horst*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Horst op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2020 nihil. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 4.500 toegevoegd.

Onttrekking Nihil conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud loods Nederweert*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Nederweert op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2020 € 43.200. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 7.200 toegevoegd.

Onttrekking € 32.000 conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud waterkrachtcentrale ECI*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Waterkrachtcentrale ECI te Roermond voor 2017-2026 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang Per 1 januari 2020 € 110.874. Totale kosten van dit onderhoudsplan zijn € 192.306: in 2016 is € 76.000 toegevoegd en van 2017 tot en met 2025 wordt jaarlijks € 13.000 toegevoegd.

Onttrekking € 10.106 conform het meerjarenonderhoudsplan.

Een overzicht van alle mutaties in de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage B.

4.5.6 De financiering

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De basis van treasuryfunctie wordt gevormd door het op 2 januari 2017 vastgestelde Treasurystatuut 2017 Waterschap Limburg.

Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De treasuryfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De uitvoering hiervan vereist adequaat handelen in een steeds complexere geld- en kapitaalmarkt. Drie componenten zijn bij de financiering van belang, te weten:

1. rentevisie;
2. liquiditeitspositie;
3. treasurybeheer.

Rentevisie

In de financiële uitgangspunten voor 2020-2025 is voor de rekenrente 2020 voor kortlopende geldleningen uitgegaan van een rentepercentage van 0,20%. In de Begroting 2020 is dit rentepercentage gelet op de renteontwikkeling neerwaarts bijgesteld tot 0%.

Door de beperkte economische groei in de Eurozone is sprake van een inflatiedruk die nog onder de norm van 2% ligt waardoor de korte rente nog altijd zeer laag is. Economische groei is echter altijd met onzekerheden omgeven. Hierdoor is de renteontwikkeling moeilijk te voorspellen.

Op 12 september 2019 heeft de ECB besloten om de (deposito)rente verder te verlagen naar -0,50%. Op basis van de huidige rentestand en de diverse financiële indicatoren is het gehanteerde percentage voor de korte rente in de begroting 2020 teruggebracht naar 0%. Voor de berekening van de rentekosten 2020 is rekening gehouden met de positieve effecten van de financiering van het liquiditeitstekort met (goedkope) kasgeldleningen. Als gevolg van de negatieve liquiditeitspositie van het waterschap in 2020 heeft een eventuele verhoging van de korte rente boven de 0 % uiteraard een financieel effect.

In de financiële uitgangspunten 2020-2025 is voor de lange rente voor 2020 uitgegaan van een rentepercentage van 2%. Op basis van de huidige rentestanden kan worden geconcludeerd dat dit wellicht te hoog is. De ontwikkeling van de lange rente is echter moeilijker in te schatten, omdat deze niet wordt bepaald door de ECB, maar door de markt.

Liquiditeitspositie

Wat betreft de liquiditeitspositie kan worden opgemerkt dat het hele jaar sprake is van een negatieve liquiditeitspositie. Het beleid is gericht op de beperking van de rekening-courantrente. Indien (tijdelijke) liquiditeitstekorten, binnen de kaders van de Wet Fido, de kasgeldlimiet niet overschrijden kunnen deze door middel van het instrument van kasgeldleningen worden gefinancierd.

Schatkistbankieren

Met ingang 13 december 2013 is het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden van kracht geworden. In verband met het inregelen van het schatkistbankieren voor NWB-klanten is de ingangsdatum voor de waterschappen vastgesteld op 4 februari 2014.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden moeten worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten met als resultaat een daling van de staatsschuld.

Voor de uitvoering hiervan is de rekeningcourant van een decentrale overheid bij het ministerie van Financiën gekoppeld aan een betaalrekening die deze overheid heeft bij de huisbank, in het geval van ons waterschap de NWB-bank. Het waterschap moet zelf de overtollige middelen naar deze rekening overmaken. Een drempelbedrag van 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal mag buiten de schatkist worden gehouden. Dit wordt per kwartaal beoordeeld.

Kasgeldlimiet

Indien bij een negatieve liquiditeitspositie van het waterschap de kasgeldlimiet, die voor 2020 € 37.075.000 bedraagt (te weten 23% van het begrotingstotaal) drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, is het op grond van de Wet Fido verplicht de vlottende schuld te consolideren door middel van een vaste geldlening. Indien dit aan de orde is, dient het negatieve rekening-courantsaldo, dat uitstaat tegen de lage debetrente, te worden omgezet in een vaste geldlening.

Treasurybeheer

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft inzicht in het te verwachten risicoprofiel van het waterschap. Onder risico's worden renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en voor zover relevant

valutarisico's verstaan. Het renterisico op de vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt het begrotingstotaal aangehouden, vermenigvuldigd met het vigerende percentage zoals dat bij ministeriële regeling is vastgesteld.

Dit kan als volgt worden weergegeven.

Kasgeldlimiet (x € 1.000)	2020
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	-2.064

De kasgeldlimiet wordt op basis van de huidige inzichten in de 2^e helft van 2020 overschreden. Het voornemen is om eind 2020 een langlopende geldlening aan te trekken ter consolidatie van de vlottende schuld. De berekening van de kasgeldlimiet is opgenomen in bijlage H.

Naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. In de Wet Fido is de renterisiconorm voor de waterschappen bepaald op 30% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal.

De renterisiconorm kan voor 2020 als volgt worden weergegeven:

Toets renterisiconorm	2020
Renterisiconorm	48.329
Renterisico op vaste schuld	10.377
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	37.952

Uit bovenstaand overzicht kan worden afgeleid dat het waterschap voldoet aan de toets van de renterisiconorm. De berekening van de renterisiconorm is eveneens opgenomen in bijlage H.

Kredietrisico's op verstrekte geldleningen zijn niet aan de orde, omdat geen leningen van dien aard aan derden zijn en naar verwachting ook niet worden verstrekt.

Het liquiditeitsrisico wordt beperkt door de treasuryactiviteiten te baseren op een liquiditeitsprognose met een looptijd van minimaal een jaar.

Het koersrisico op buitenlandse valuta is voor de reguliere activiteiten nihil aangezien het waterschap betalingen en ontvangsten verricht in euro's.

Waterschapsfinanciering

Conform het op 2 januari 2017 vastgestelde 'Treasurystatuut 2017' gelden bij het aantrekken van financieringen voor een periode van een jaar en langer de volgende uitgangspunten:

- slechts voor de uitoefening van de publieke taak worden financieringen aangetrokken
- financiering met externe financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen te gebruiken om het renteresultaat te optimaliseren;
- toegestane instrumenten bij het aantrekken van financieringen zijn onderhandse geldleningen, commercial paper (CP) en medium term notes (MTN).

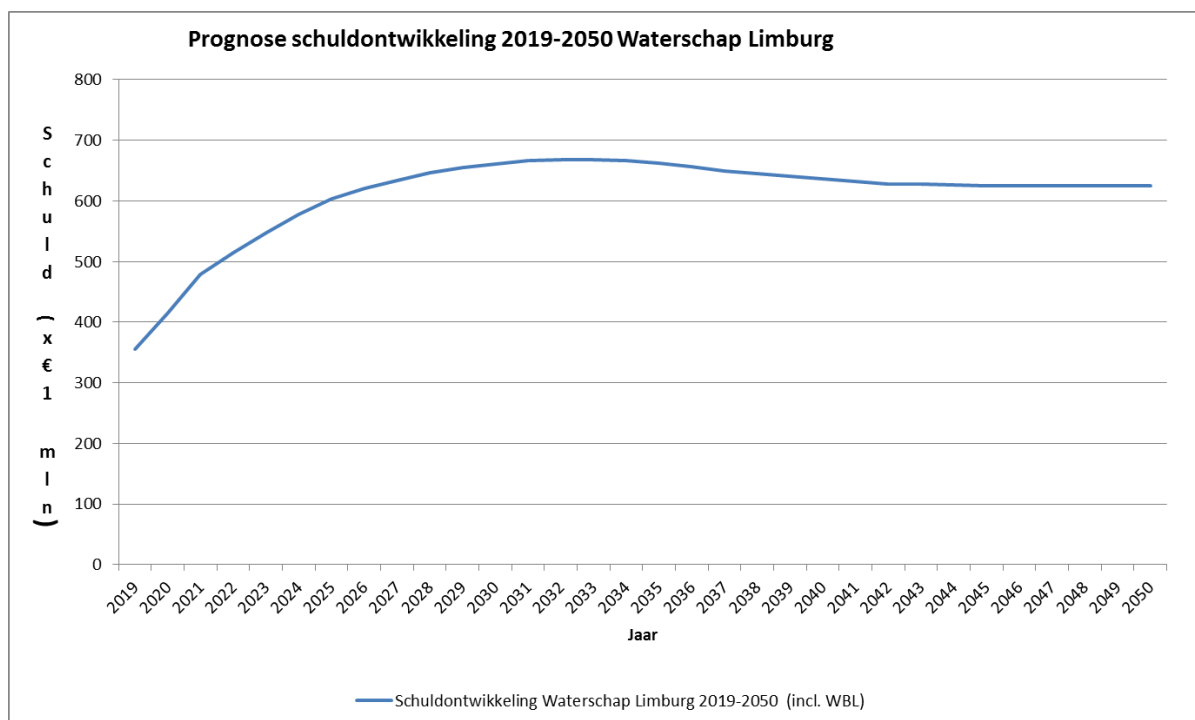
Met betrekking tot het saldo- en liquiditeitenbeheer worden de in het Treasurystatuut 2017 opgenomen richtlijnen strikt nageleefd.

Kasbeheer

Om de kosten voor het geldstroomverkeer te kunnen beperken, wordt de gehanteerde beleidslijn voortgezet. Dit betekent dat het liquiditeitsgebruik beperkt wordt door de geldstromen op waterschapsniveau op elkaar af te stemmen, het betalingsverkeer door één bank (NWB) elektronisch te laten uitvoeren en de betalingsopdrachten uitsluitend centraal door financiën te laten verwerken.

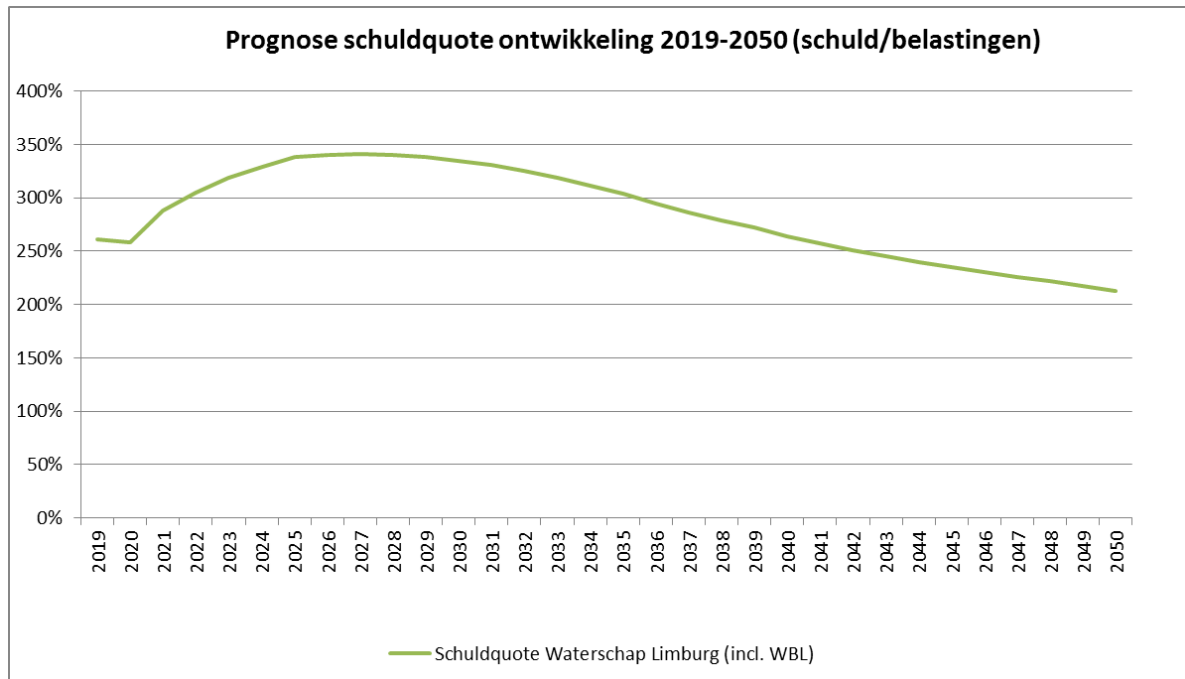
Schuldontwikkeling

Om onze wettelijke taken uitvoeren en onze doelen te bereiken, is het noodzakelijk dat we investeringsuitgaven doen (uitgaven met meerjarige nut). In combinatie met wettelijke voorschriften met betrekking tot financiële verantwoording van die uitgaven, is het hebben van een financieringsbehoefte een gegeven. Op grond van de investeringsplannen verwachten we dat onze schuldpositie zich ontwikkelt als volgt.

Schuldquote

Rekening houdende met het voorgaande en de verwachte ontwikkeling van het belastingvolume, verwachten we dat de schuldquote zich ontwikkelt als volgt.

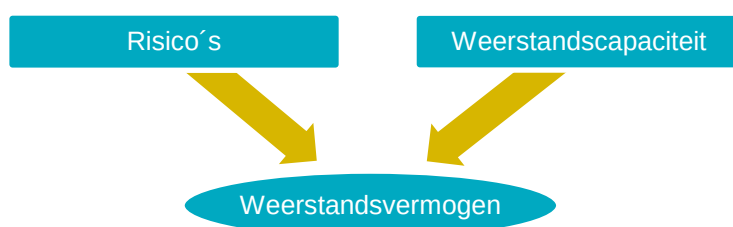

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de structurele belastingopbrengst. Ter referentie: de schuldquote van waterschap Limburg was in 2018 261%. De gemiddelde schuldquote van alle waterschappen is 265%, binnen een bandbreedte van 123% tot 365%. De ontwikkeling van de schuldquote laat in de eerste jaren een stijging zien. In de jaren daarna wanneer het jaarlijks investeringsvolume is gestabiliseerd, daalt de schuldquote weer. Alleen de kapitaallasten kunnen en mogen doorgerekend worden in de structurele belastingopbrengsten. Daarmee is de dekking van de kapitaallasten geborgd en is er feitelijk geen solvabiliteitsissue.

4.5.7 Het weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om risico's die niet op enige andere manier zijn afgedekt binnen de begroting op te kunnen vangen. Bij de bepaling van de weerstandcapaciteit worden de reserves (vooral de algemene reserves), de post onvoorzien, de belastingcapaciteit en bezuinigingsmogelijkheden betrokken. De relatie tussen de omvang van de financiële restrisico's (geïntariseerde risico's, na het nemen van preventieve, repressieve en correctieve maatregelen) en de weerstandscapaciteit wordt aangeduid als weerstandsvermogen.

Schematisch kan het weerstandsvermogen als volgt worden weergegeven:

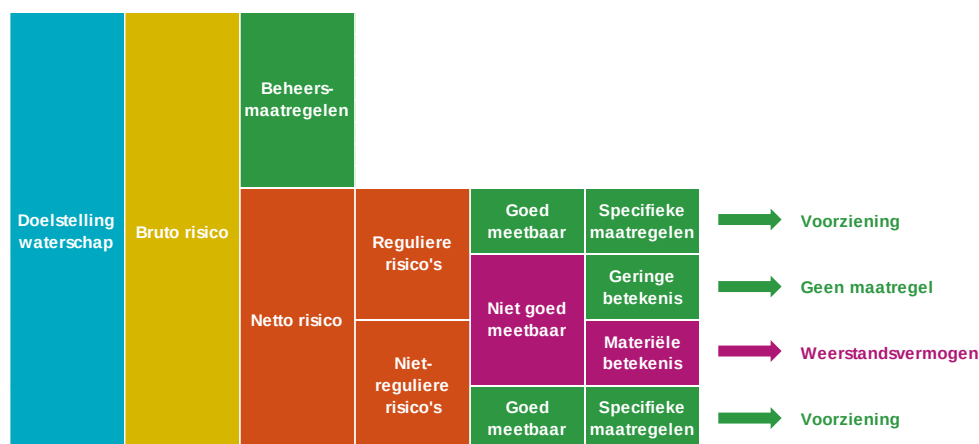

Indien weerstandsvermogen aanwezig is, wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot directe begrotingsmaatregelen zoals bezuinigingen of inkomstenverhogende maatregelen. Hierdoor wordt voorkomen dat de door het bestuur vastgestelde kaders en de programmadoelstellingen schoksgewijs dienen te worden aangepast.

Risico's

Op grond van de BBVW dient het waterschap jaarlijks in de begroting en jaarrekening een afzonderlijke paragraaf op te nemen waarin wordt ingegaan op het weerstandsvermogen waarbij een relatie dient te worden gelegd tussen risico's en weerstandscapaciteit.

Samengevat kunnen de risico's en het weerstandsvermogen als volgt schematisch met elkaar in verband worden gebracht.

Risicomanagement

Het in beeld brengen van risico's en getroffen beheersmaatregelen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement. Een nieuw risicomanagementsysteem zal in 2020 worden geïmplementeerd.

Risico inventarisatie 2020

Omdat de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen aan de hand van risicomanagement een jaarlijks terugkomende actie wordt, zal in 2020 een risico-inventarisatie conform de RISMAN-methode worden uitgevoerd. De uitkomst hiervan vormt dan de basis voor het weerstandsvermogen van Waterschap Limburg.

De stand van de 'algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer' ultimo 2019 van Waterschap Limburg is € 8.151.130 en wordt in afwachting van de uitkomst van de risico inventarisatie die in 2020 wordt uitgevoerd vooralsnog voldoende geacht om risico's te kunnen opvangen.

Om toch een beeld te geven van de risico's die zich kunnen voordoen zijn onderstaand een aantal belangrijke financiële en inhoudelijke risico's nader toegelicht.

Financiële risico's

- *Opbrengst watersysteemheffing*
Aangezien de berekening van de tarieven watersysteemheffing, naast de 'prognose opbrengst waterschapshheffingen' die jaarlijks voor de begroting door de BsGW wordt afgegeven, gebaseerd is op prognosegegevens kan dit in de realisatie (lees: belastingoplegging) afwijken.
- *Opbrengst zuiveringsheffing*
Het aantal vervuilingseenheden in ons beheergebied is de basis voor de heffing van de opbrengst zuiveringsheffing. Dit aantal is gebaseerd op de 'prognose opbrengst waterschapshheffingen' die jaarlijks ten behoeve van de begroting door de BsGW wordt afgegeven. Omdat de afwikkeling van de zuiveringsheffing een periode van vijf jaar omvat en hierbij sprake is van voorlopige en definitieve aanslagen, kan de realisatie over de hele periode afwijken.
- *Oninbaar / kwijtschelding*
Voor oninbaarheid is in het verslagjaar een percentage gehanteerd van 0,5% van de opbrengst waterschapslasten. Het effect van oninbaarheid is echter, gelet op het heffing- en invorderings-traject, pas na enkele jaren duidelijk. Ook niet beïnvloedbare factoren kunnen een effect hebben op de oninbaarheid, zoals de gevolgen van de economische situatie en hogere aanslagen. Dit is ook van toepassing op de kwijtschelding, waarbij de economische situatie eveneens een belangrijke rol speelt.
- *Renterisico's*
Renterisico's spelen bij de beoordeling van financieringsvraagstukken een belangrijke rol. Aangezien de rentepercentages van de geldleningportefeuille voor de restantlooptijd van de

geldleningen vastliggen, is bij het renterisico sprake van een korte termijnrisico. Plotselinge rentestijgingen kunnen tot een incidenteel tekort leiden op de begrote rekeningcourantrente. Door het (eventueel) afsluiten van nieuwe langlopende geldleningen neemt het risico enigszins toe. De rentelasten worden verantwoord op de hulpkostenplaats kapitaallasten en verdisconteerd in het renteomslag-percentage.

Een stijging van de marktrente betekent een verhoging van de renteomslag en leidt tot een extra budgettaire last voor het waterschap. Voor het opvangen van mogelijke renteschommelingen is geen voorziening gevormd.

- *Waterschapsbedrijf Limburg / Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen*

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van WBL en BsGW voor zover dit de reservepositie (lees: weerstandsvermogen) van deze partijen, die tot stand is gekomen op basis van een risico-inventarisatie, overschrijdt. De netto risico's bij beide organisaties zijn in de Begroting 2020 WBL en BsGW op basis van een risico-inventarisatie op € 2.000.000 voor WBL (uitgevoerd in 2018) en € 1.190.000 voor BsGW (uitgevoerd in 2019) en vormen de basis voor de hoogte van de algemene reserve.

- *Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen*

Op 26 mei 2015 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel 'Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen' aangenomen.

De wet is in werking getreden met ingang van boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016 en betekent dat publiekrechtelijke rechtspersonen belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting, voor zover zij een onderneming drijven. Het uitgangspunt voor de belastingplicht van overheidsondernemingen wordt hiermee omgedraaid ten opzichte van de huidige situatie.

Op grond van huidige wetgeving geldt dat overheidsondernemingen niet belastingplichtig zijn, tenzij zij een in de wet genoemde belaste activiteit uitoefenen. Volgens de nieuwe wetgeving per 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen belastingplichtig, tenzij een wettelijke vrijstelling van toepassing is. Volgens deze wet moeten overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt vennootschapsbelasting betalen.

Op basis van een opgestelde inventarisatie in 2016 is de Belastingdienst in oktober 2016 een verzoek voorgelegd over de afstemming van de totale Vpb-positie van de beide (voormalige) waterschappen WRO en WPM. In april 2018 heeft de Belastingdienst op basis hiervan aangegeven dat de beide voormalige waterschappen in 2016 geen Vpb-belaste activiteiten hebben uitgevoerd en derhalve niet Vpb-plichtig zijn.

Omdat per 1 januari 2017 sprake was van een nieuwe identiteit (Waterschap Limburg) gold de afstemming alleen voor 2016. Aangezien zich in 2017 geen nieuwe activiteiten hebben voorgedaan en de bestaande activiteiten geen wijziging hebben ondergaan is in augustus 2018 een nieuw verzoek aan de Belastingdienst voorgelegd over de afstemming van Vpb-positie van WL met als conclusie dat de bestaande situatie niet is veranderd en van kracht kan blijven.

De Belastingdienst heeft in januari 2019 ingestemd met het verzoek en aangegeven dat WL in 2017 geen Vpb-belaste activiteiten heeft uitgevoerd en derhalve ook niet Vpb-plichtig is.

Om te beoordelen of deze situatie geen wijziging ondergaat vindt jaarlijkse een actualisatie van

de inventarisatie plaats. Gewijzigde omstandigheden zouden er namelijk toe kunnen leiden dat een Vpb-plicht zou kunnen ontstaan.

- *Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)*
Voor een nadere toelichting op de Wet Hof wordt verwezen naar paragraaf 4.5.8 EMU-saldo.
- *Probabilistisch ramen investeringen*
In de Kadernota 2020 zijn maatregelen opgenomen om de kwaliteit van de organisatie, waaronder het projectmatig werken, in de komende jaren verder te laten groeien. Onderdeel hiervan is ook het implementeren van risico-sturing in onze projecten. Door bij het plannen en het ramen van projecten nadrukkelijker rekening te houden met de risico's rond een project (via een zogenaamde probabilistische benadering) zullen in de toekomst de begrote en daadwerkelijk gerealiseerde investeringen (en mijlpalen) beter bij elkaar aansluiten. De implementatie van de probabilistische benadering vergt naar schatting een viertal jaren. In deze begroting wordt daarom, gezamenlijk voor alle watersysteemprojecten, een (negatieve) risicoreservering geïntroduceerd, waarmee het effect van mogelijke risico's op de realisatie van watersysteemprojecten wordt gecompenseerd. Deze reservering zal in de komende vier jaar door de introductie van de probabilistische benadering in afzonderlijke projecten geleidelijk afnemen, totdat uiteindelijk in alle afzonderlijke project-begrotingsposten de risico's in mijlpalen en investeringsvolumes zijn verdisconteerd.

Inhoudelijke risico's

- *Schadeclaims/nadeelcompensatie*
In 2014 en 2016 hebben grote delen van het beheergebied forse wateroverlast ondervonden als gevolg van extreme neerslag. Dit heeft geleid tot een groot aantal aansprakelijkstellingen. Het waterschap is verzekerd voor aansprakelijkheid wegens onrechtmatig handelen. Van erkende aansprakelijkstellingen komen dan ook alleen de eigen-risicobedragen van de betreffende WA-polis ten laste van het waterschap. Daarnaast ontvangen we regelmatig verzoeken om schadevergoeding uit hoofde van nadeelcompensatie. Kosten die voortkomen uit toegewezen verzoeken om nadeelcompensatie vallen niet onder de WA-polis omdat zulke verzoeken berusten op schade in relatie tot rechtmatige overheids(project)besluiten. Zulke schade-uitkeringen komen in de regel ten laste van het betreffende project, voor zover zulk project financieel nog niet is afgesloten. Het financieel risico van alle verzoeken om schadevergoeding wordt ingeschat tussen € 0 en € 500.000. In de regel zijn ongeveer een tiental gerechtelijke procedures aanhangig.
- *Omgevingswet en Keur/Legger*
Op 1 april 2019 is de nieuwe Keur in werking getreden. De Omgevingswet treedt in 2021 in werking. In 2020 wordt, in vervolg op het integreren van de keuren WRO en WPM tot de Keur Waterschap Limburg 2020, gestart met de ombouw van de Keur naar een Waterschaps-verordening. Met name de inbouw van waterkwaliteit zal extra capaciteit vragen uit diverse onderdelen van onze organisatie.

- *Afhaakproblematiek, bevolkingskrimp*
Het verlies aan inkomsten vanwege bevolkingskrimp (met name geconstateerd in Zuid-Limburg) of door afhaken van grotere bedrijven die zelf gaan zuiveren is niet onrealistisch. Om in te spelen op deze krimp of mogelijke afhakers wordt de mogelijke inzet van Verdygo (modulaire zuivering) steeds prominenter. In de streefbeelden toekomstvisie heeft ook dit aspect aandacht gekregen.
- *Klimaatverandering; onderdeel maaien*
Effecten van klimaatveranderingen zijn moeilijk voorspelbaar. Indien we te maken krijgen met een meer dan gemiddeld nat jaar bestaat het risico dat de huidige maaifrequentie niet voldoende is en er meer gemaaid dient te worden.
- *Onzekerheid door stikstofuitspraak en strengere eisen PFAS*
Een aantal projecten is stil komen te liggen en er dreigt uitstel voor projecten die nog opgestart moeten worden. Dit komt door een besluit van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), dat per 1 oktober 2019 veel strengere eisen invoerde voor het maximale gehalte PFAS (groep van chemische stoffen) in grond of baggerspecie. De impact van de eis voor PFAS is wellicht nog groter dan de stikstofuitspraak van de Raad van State. Deze laatste zorgt ervoor dat diverse projecten vertraging oplopen doordat de afgifte van milieuvergunningen stil kwam te liggen. Het ministerie IenW komt in 2020 met een definitief kader hoe om te gaan met de PFAS-problematiek. Voor nu geldt er een overgangsregeling.

4.5.8 Verbonden partijen

Definitie

Partijen worden als verbonden beschouwd indien de ene partij de zeggenschap over de andere partij bezit of belangrijke invloed kan uitoefenen op de financiële en operationele beslissingen van de andere partijen (bron: Richtlijn voor de accountantscontrole, RAC 550). Verbonden partijen zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties, waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft. Voorbeelden hiervan zijn deelnemingen in vennootschappen (NV, BV), gemeenschappelijke regelingen (GR's) en (andere) rechtspersonen. Een bestuurlijk belang houdt in dat het waterschap op enigerlei wijze zeggenschap heeft (een zetel in het bestuur of stemrecht). Een financieel belang betekent dat het waterschap financiële middelen ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van de organisatie en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)

De BsGW is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen'. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 4.6.

Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)

Het WBL is een volledige dochter van Waterschap Limburg. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 4.7.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB-bank)

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft in de NWB-bank. De bank richt haar diensten exclusief op de overheidssector. De NWB-bank financiert provincies, gemeenten en waterschappen en verstrekt langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Verder financiert de bank overheidsbedrijven die werkzaam zijn op het gebied van water en milieu. Voor de waterschappen is de bank huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.

De vennootschap wordt bestuurd door een directie die bestaat uit twee of meer directeuren.

De raad van commissarissen bestaat uit minimaal zeven en maximaal elf leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft elk aandeel A één stem en een aandeel B vier stemmen. Het waterschap heeft 2.401 aandelen A en 299 aandelen B.

Het Waterschapshuis (HWH)

Waterschap Limburg is één van de 21 deelnemende waterschappen die participeert in de Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis. 'HWH' fungeert als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen en levert zodoende een bijdrage aan het verbeteren van de informatie- en de bedrijfsprocessen van de waterschappen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.

Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis is een openbaar lichaam op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De kerntaak is het integraal beheren van alle object- en ruimte gerelateerde (basis-)registraties en geometrie voor de deelnemers. Sinds 1 januari 2017 is Waterschap Limburg deelnemer van deze regeling. Via deze gemeenschappelijke regeling wordt Waterschap Limburg ontzorgd voor de wettelijke verplichtingen, die voortvloeien uit het bronhouderschap van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Het algemeen bestuur van de regeling bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemers. De stemverhouding is gebaseerd op de bijdrage aan Het Gegevenshuis. De bijdrage is gebaseerd op de feitelijke afname van producten en diensten. In 2020 bedraagt de bijdrage van Waterschap Limburg € 120.000.

4.5.9 EMU-saldo***Achtergrond EMU-problematiek***

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden.

Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatieve bijdrage aan het EMU-saldo. Op basis van de afspraken is de EMU-ruimte voor de

decentrale overheden in 2020 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Deze ruimte wordt nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen.

Macroreferentiewaarde per bestuurslaag	2020
waarvan gemeenten	0,27%
waarvan provincies	0,08%
waarvan waterschappen	0,05%

De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meest recente ramingen van het BBP voor 2020 tot een maximaal tekort EMU-tekort van € 416.400.000. De referentiewaarde op het niveau van individuele organisatie bedraagt voor WL in 2020 € 20.500.000.

Wet Hof

Europese afspraken over het beheersen van de EMU-saldi (voor begrotingstekort en schuld van de overheid) hebben ertoe geleid dat het Kabinet afspraken maakt met medeoverheden (provincies, gemeenten en waterschappen) met het oog op het Nederlandse EMU-saldo en deze in regelgeving vastlegt. Deze afspraken zijn in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) vormgegeven en bevat regels over de begrotingsdiscipline van Rijk en decentrale overheden.

In de wet zijn o.a. de volgende afspraken verwerkt:

- Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort voor alle decentrale overheden gezamenlijk (Provincies, Gemeenten en Waterschappen). Dit heeft tot voordeel dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen.
- Sancties komen pas in beeld wanneer de norm wordt overschreden nadat op alle cruciale momenten bestuurlijk overleg is geweest.
- De kern van de wet is bestuurlijk overleg waardoor een flexibel mechanisme is ontstaan. Alles is bespreekbaar in bestuurlijk overleg en de minister gaat ervan uit dat daarin altijd overeenstemming wordt bereikt. Pas als veelvuldig bestuurlijk overleg niet tot overeenstemming leidt zal de minister een voorgenomen besluit nemen dat aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

Bij sturing op het EMU-saldo zijn voorbeelden van maatregelen voor de waterschappen onder meer:

- terugbrengen investeringsniveau.
- activering bijdrage HWBP beëindigen en bijdrage opnemen in de exploitatie of activeringstermijn verkorten.

EMU-saldo 2020

In de begroting dient een specificatie van het eigen EMU-saldo te worden opgenomen volgens de begroting van het begrotingsjaar als de begroting van het vorige begrotingsjaar. De moeilijkheid bij de bepaling van het EMU-saldo is dat waterschappen, net als andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees: kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan. Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen grote invloed op het EMU-saldo hebben,

zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen.

Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, en de verwachting is dat dit als gevolg van het Nationaal Bestuursakkoord Water nog wel enige tijd zo blijft, hebben de waterschappen per definitie een EMU-tekort.

Naast het eigen EMU-tekort zijn de waterschappen ook verantwoordelijk voor de EMU-saldi van de gemeenschappelijke regelingen waarin wordt deelgenomen. In het geval van ons waterschap zijn dit het WBL en de BsGW.

Bij ons waterschap is over 2020 sprake van EMU-tekort van € 20.370.000. Het integrale EMU-tekort waarbij rekening is gehouden met ons aandeel in de gemeenschappelijk regelingen bedraagt € 37.609.000 en is een direct gevolg van het negatief EMU aandeel van het WBL.

Het tekort wordt vooral negatief beïnvloed door de bijdrage aan het HWBP van € 11.700.000 (afrekening 2019 € 1.300.000 en bijdrage 2020 € 10.400.000) en het netto investeringsniveau 2020 van het WBL van € 41.262.000. Het EMU-saldo ligt boven de indicatieve referentiewaarde (€ 20.500.000) van ons waterschap dat door de Unie van Waterschappen is berekend uitgaande van een ruimte van de waterschappen van 0,05% van het BBP.

De berekening van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage I.

4.6 Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen

4.6.1 Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van de belastingheffing gebruik van de diensten van de Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW), opgericht 1 april 2011. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie, waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (GR BsGW). De BsGW zorgt voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen van de deelnemers (totaal 29).

Voor de verhouding deelnemers - totaal 29 - ten opzichte van de gemeenschappelijke regeling geldt de hoofdregel dat het beleid voor de aan de regeling opgedragen taken een bevoegdheid blijft van de deelnemers. Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling heeft een uitvoerings- en voorbereidingsbevoegdheid. Daarmee is de regeling een vorm van afgeleid bestuur.

4.6.2 Begroting

In artikel 24 van de GR BsGW is de procedure met betrekking tot de begroting beschreven. Deze geeft aan dat het dagelijks bestuur van de regeling jaarlijks voor 1 maart de ontwerpbegroting opstelt en deze, acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur van de BsGW wordt aangeboden, toezendt aan de algemene besturen van de deelnemers (gemeenten en waterschappen). Deze kunnen dan hun zienswijze kenbaar maken.

Op grond van artikel 24 lid 4, dient het algemeen bestuur van de BsGW bij de vaststelling van de begroting, uiterlijk 30 juni, rekening te houden met de zienswijzen van de deelnemers. De begroting van de BsGW dient na de vaststelling, in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. De deelnemers kunnen bij die gelegenheid hun zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2020 beoordelen wij de ontwerpbegroting van de BsGW over 2021 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees: follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te kunnen komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Worden de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar gehanteerd. Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

4.6.3 Geldstroom

De geldstroom bestaat uit twee stromingen:

Van Waterschap Limburg naar BsGW

Vertrekpunt van deze geldstroom is de vastgestelde begroting van de BsGW. Na vaststelling van de begroting is het aandeel van de deelnemers een verplichte uitgave. De bijdrage 2020 van € 5.068.493 (afgerond € 5.068.500) is opgebouwd uit de reguliere bijdrage van € 4.701.944 en de aanvulling in het weerstandsvermogen van € 366.549, en wordt in 12 maandelijkse termijnen van € 422.374 betaalbaar gesteld.

Van BsGW naar Waterschap Limburg

Deze geldstroom bestaat uit de onderdelen 'aanslagoplegging en invordering' en 'goodwill'.

Aanslagoplegging en invordering

De door BsGW geïncasseerde belastinggelden, de rechtstreekse inkomstenbron voor het waterschap, komt meteen ter beschikking aan het waterschap. Het gevolg hiervan is dat het hieraan verbonden liquiditeitsrisico en het hieruit vloeiende renterisico bij het waterschap ligt. De afspraak is dat de ontvangsten van de belastingaanslag rechtstreeks ten goede komt aan het waterschap, behoudens € 100.000 voor corrigerende effecten op de aanslag.

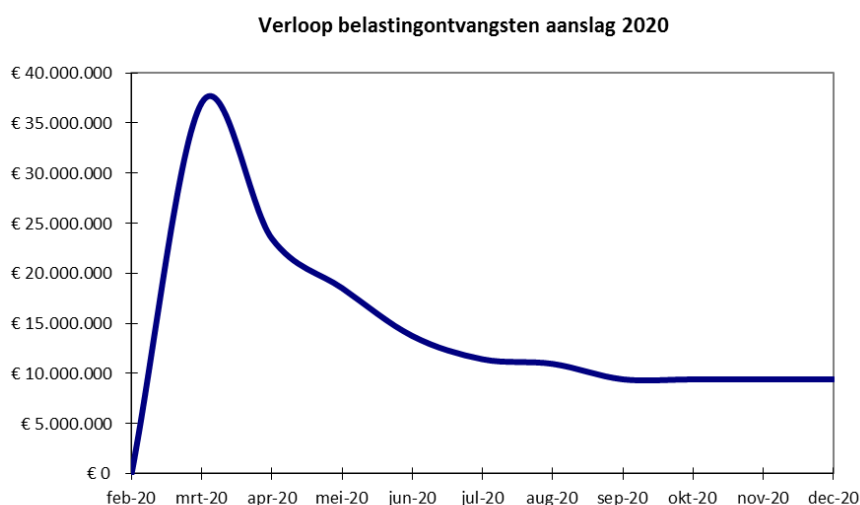
De aanslag 2020 wordt evenals voorgaande jaren gespreid opgelegd in het 1ste kwartaal 2020.

De op te leggen belasting wordt gecorrigeerd met een bedrag voor kwijschelding en oninbaarverklaring.

Onderstaand wordt het verwachte ontvangstenpatroon, op basis van ervaringscijfers, weergegeven:

Ontvangstenpatroon belastingaanslag 2020	Procentueel	
	Periode	Cumulatief
2020		
maart	24,0%	24,0%
april	15,2%	39,2%
mei	12,0%	51,2%
juni	8,9%	60,1%
juli	7,4%	67,5%
augustus	7,1%	74,6%
september	6,1%	80,7%
oktober	6,1%	86,8%
november	6,1%	92,9%
december	6,1%	99,0%
2021		
januari tm december	1,0%	100,0%

Grafisch kan de belastingontvangst van de aanslag 2020 als volgt worden weergegeven.

Goodwill

De 'founding fathers' (WL en de gemeente Venlo) worden door nieuwe toetreders gecompenseerd voor gedane investeringen door middel van een goodwillvergoeding van de betreffende toetreders (€ 12,50 per inwoner) en wordt in principe betaald in zes jaarlijkse termijnen, waarvan in overleg kan worden afgeweken.

De vergoeding wordt op basis van het aandeel in de totaal gedane investering verdeeld:

Founding father	Gedane investering	
	Absoluut	Relatief
Waterschap Limburg	12.698.000	85,92%
Gemeente Venlo	2.080.000	14,08%
Totaal	14.778.000	100,00%

In 2020 wordt € 341.750 goodwill ontvangen.

4.7 Waterschapbedrijf Limburg

4.7.1 Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van het zuiveringsbeheer gebruik van de diensten van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL). Het WBL is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. In de vergadering van het algemeen bestuur van 13 september 2017 is besloten Waterschapsbedrijf Limburg in zijn huidige vorm als openbaar lichaam onder de gemeenschappelijke regeling voort te zetten.

4.7.2 Begroting

In artikel 19 van de Gemeenschappelijke Regeling WBL is de procedure met betrekking tot de begroting van het WBL beschreven.

De begrotingsprocedure geeft aan dat het dagelijks bestuur van het WBL de ontwerpbegroting acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur van het WBL wordt aangeboden, toezendt aan het algemeen bestuur van het waterschap. Het bestuur kan dan zijn zienswijze kenbaar maken. Op grond van artikel 19, lid 3, dient het algemeen bestuur van het WBL bij de vaststelling van de begroting rekening te houden met de zienswijze van het waterschap. De begroting van het WBL dient na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. Het waterschap kan desgewenst bij die gelegenheid zijn zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2020 beoordelen wij de ontwerpbegroting van het WBL over 2021 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te kunnen komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Voldoet men aan de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar.

Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

Na vaststelling van de begroting van het WBL door het algemeen bestuur van het WBL is het aandeel van het waterschap een verplichte bijdrage.

Op basis van de vastgestelde begroting 2020 van het WBL bedraagt de bijdrage 2020 van Waterschap Limburg € 74.558.620 (afgerond € 74.558.700) wordt maandelijks € 6.213.218 betaald, de totale bijdrage gedeeld door 12 maanden.

4.8 De tarieven

De financieringsstructuur bestaat uit twee heffingen: een watersysteemheffing en een zuiveringsheffing (indirecte lozingen). Beiden zijn geregeld in de Waterschapswet. Daarnaast is de verontreinigingsheffing (directe lozingen op oppervlaktewater) op grond van de Waterschapswet blijven bestaan.

De kosten van de waterkwantiteit, de waterkering en het zogenoemde passieve kwaliteitsbeheer (zoals o.a. integraal waterbeheer, monitoring en sanering van verontreinigde waterbodems), worden gefinancierd uit de watersysteemheffing. Deze wordt opgebracht door inwoners en de eigenaren van gebouwde, ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib.

In verband met de fusie heeft het algemeen bestuur van Waterschap Limburg op 2 januari 2017 de 'Kostentoedelingsverordening Watersysteembeheer Waterschap Limburg 2017' vastgesteld die de basis vormt voor de berekening van de tarieven van het watersysteembeheer. De kostentoedeling dient éénmaal in de 5 jaar opnieuw te worden vastgesteld.

De opbrengstontwikkeling van de waterschapslasten 2020 komt voor het gemiddelde van beide taken 0,5% hoger uit dan het stijgingspercentages zoals aangegeven in het begrotingsscenario 'Bijgestelde Kadernota'.

Indien de opbrengstontwikkeling per taak inzichtelijk wordt gemaakt is bij de watersysteemheffing voor 2020 sprake van een stijgingspercentage met 15,7% en bij de zuiveringsheffing van een stijgingspercentage met 8,6%.

De belastingopbrengst kan als volgt worden weergegeven.

Belastingopbrengst	Begroting 2020
Watersysteemheffing	76.109.500
Zuiveringsheffing	84.666.100
Verontreinigingsheffing	418.100
Totaal	161.193.700

Voor de berekening van de tarieven 2020 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De geraamde opbrengst waterschapslasten op basis van de begroting aangepast met het stijgingspercentage van de watersysteemheffing (15,7%) en het stijgingspercentage van de zuiveringsheffing (8,6%).
- De voor het belastingjaar 2020 gehanteerde belastingmaatstaven, de bestandsvergelijking, de aannames van de nog op te leggen aanslagen en de ervaringsgegevens ten aanzien van de jaarlijkse ontwikkelingen daarin. De vertaling hiervan is verwoord in de notitie 'prognose opbrengst waterschapshoofden 2020' van de BsGW die als uitgangspunt bij de berekening is gehanteerd.

Watersysteemheffing

Naast de verhoging van de opbrengsten hebben bij de watersysteemheffing nog acht elementen invloed op de vast te stellen tarieven:

1. De kostentoedelingsverordening 2017 betreffende het watersysteembeheer.

Watersysteembeheer	Kostentoedelingsverordening 2017
Ingezetenen	40,00%
Zakelijk gerechtigden gebouwd	48,96%
Zakelijk gerechtigden ongebouwd	10,81%
Zakelijk gerechtigden natuurterreinen	0,23%
Totaal	100,00%

2. De tariefdifferentiatie voor verharde wegen waarbij een gedifferentieerd tarief wordt gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief voor het 'overig ongebouwd' (verhouding 1:5).
3. De rechtstreekse toedeling van categorie gebonden kosten aan de betreffende categorieën, te weten de perceptiekosten, de kosten van de wet WOZ en de kosten van verkiezingen.
4. Het reguliere accres en het effect van de hertaxatie bij het gebouwd als gevolg van de jaarlijkse herwaardering van de wet WOZ. Op basis van de voorlopige inzichten is uitgegaan van een waardestijging in het beheergebied van Waterschap Limburg 5,91% (te weten accres +0,15% en hertaxatie +5,76%).
5. De doorvertaling van de belastingbestanden op perceelniveau voor de categorie natuur en ongebouwd.
6. De uitspraak van de Hoge Raad van 22 juni 2018 waardoor Rijkswateren niet meer mogen worden belast.
7. De uitspraak van de Hoge Raad van 9 november 2018 dat onder het begrip 'verharde openbare wegen' alleen het feitelijk verharde gedeelte van een openbare weg moet worden verstaan.
8. De ontwikkeling van het aantal ingezetenen.

Een direct gevolg van deze onderdelen is dat dit een complexe berekening van de tarieven tot gevolg heeft.

Bij de berekening van de belastingtarieven wordt volgens het beginsel van kostenveroorzaking het toerekenen van categorie gebonden kosten toegepast. Hierdoor worden o.a. de kapitaallasten van verkiezingen rechtstreeks toegerekend aan de categorie ingezetenen. Dit voordat wordt verdeeld naar de diverse categorieën op basis van het (algemeen) aandeel uit de kostentoedelingsverordening.

Voor het **gebouwd** is de tariefs- c.q. heffingsmaatstaf een percentage van de WOZ-waarde met een percentage van vier decimalen achter de komma:

$$\frac{\text{opbrengst categorie gebouwd}}{\text{totale WOZ-waarde in het waterschapsgebied}}$$

In verband met de jaarlijkse herwaardering van de WOZ is de waardepeildatum één jaar voor het begin van het kalenderjaar, waarvoor de WOZ-waarde geldt. De waardepeildatum voor het

belastingjaar 2020 is dus 2019. Omdat de definitieve cijfers voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde per individuele gemeente nog niet voorhanden zijn, is uitgegaan van de door de BsGW ontvangen indicatieve cijfers.

Voor de effecten van de hertaxatie die gehanteerd zijn voor het belastingjaar 2020 is voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde uitgegaan van een waardestijging in ons beheergebied van 5,91% (zie ook punt 4) ten opzichte van de actuele prognose 2019.

Voor het tarief van het **ongebouwd** en **natuur** geldt de volgende berekening:

$$\frac{\text{opbrengst ongebouwd / natuur}}{\text{aantal hectares ongebouwd / natuur}}$$

Bij de bepaling van het aantal hectares worden de waterschapseigendommen niet meegeteld. Deze zijn vrijgesteld van belastingheffing, wat vooral een verhogend effect heeft op de categorie ongebouwd omdat deze eigendommen grotendeels uit ongebouwde percelen bestaan.

Verder wordt in 2020 rekening gehouden met een afname van het aantal hectares ongebouwd met 1.500 hectares. Dit is het na-ijleffect van de uitspraak van de Hoge Raad van 22 juni 2018 dat Rijkswateren niet meer mogen worden belast en de uitspraak van de Hoge Raad van 9 november 2018 dat alleen feitelijk 'verharde wegen' mogen worden aangeslagen. Uit de aanslagoplegging 2019 is gebleken dat de gevolgen van de aangehaalde uitspraken van de Hoge Raad een hogere afname van het aantal hectares ongebouwd tot gevolg heeft gehad dan voorzien. Het aantal hectares natuur is daarentegen gelijk gebleven.

Voor wat betreft de **ingezetenen** kan nog worden vermeld dat het aantal ingezetenen (huishoudens) in 2020 wordt geprognoseerd op 496.500 (2019 was 495.000) en tot stand is gekomen op basis van de realisatiegegevens over 2019.

Zuiveringsheffing

De zuiveringsheffing wordt geheven op basis van het aantal vervuilingswaarden, geproduceerd door woningen en bedrijven. Deze waarden worden uitgedrukt in vervuilingseenheden (ve's). De ve's voor woningen worden toegerekend op basis van een forfaitaire heffing (één- en meerpersoonshuishoudens). De ve's van bedrijven zijn voor 90% afhankelijk van variabele factoren en (jaarlijks) gebaseerd op de werkelijke vervuiling.

Het tarief van de zuiveringsheffing wordt als volgt bepaald:

$$\frac{\text{opbrengst zuiveringsbeheer}}{\text{aantal ve's indirecte lozingen}}$$

Het aantal indirecte lozingen 2020 wordt geraamd op 1.620.000 ve's (2019 was 1.622.000 ve's).

In 2019 is sprake geweest van een lichte afname van het aantal inwoners binnen het beheergebied. Ondanks dat het aantal inwoners in 2020 binnen het beheergebied verder afneemt neemt het aantal woningen nog altijd toe. De toename van de woningvoorraad is het gevolg van een positief saldo van

woningtoevoegingen (nieuwbouw, woonruimtesplitsing, bestemmingswijziging) en woning-onttrekkingen (sloop, woonruimtesamenvoeging, bestemmingswijziging).

Uit de praktijk blijkt verder dat het aantal eenpersoonshuishoudens (1 ve) in ons beheergebied nog altijd toeneemt ten opzichte van de meerpersoonshuishoudens (3 ve's).

In combinatie met de leegstand wordt hiermee het positieve effect van de toename van het aantal woningen teniet gedaan.

Bij leegstand doet zich de situatie voor dat indien een woning die bij het begin van het heffingsjaar leeg staat en pas in de loop van het jaar wordt bewoond een aanslag naar tijdsevenredigheid wordt opgelegd. Hierdoor heeft 'leegstand' niet een één op één effect op de afname van het aantal ve's. Hoe langer de gemiddelde periode van leegstand hoe hoger het negatieve effect op het aantal ve's. Voor de woningen wordt mede gelet op de realisatiecijfers 2019 een toename van 1.000 ve's verwacht.

Ondanks dat bedrijven saneringsmaatregelen, optimalisatie van bedrijfsprocessen en verbetering aan eigen zuiveringsinstallaties hebben doorgevoerd neemt het aantal ve's in 2020 maar af met 3.000.

Zoals al aangegeven is het aantal ve's ten opzichte van 2019 afgenomen met 2.000 ve's.

Bij de zuiveringsheffing is sprake is van een opbrengststijging (10,6%), die bij een gelijk aantal ve's tot een stijging van het tarief zou leiden. De afname het aantal ve's (lees: teller/noemer effect) heeft echter een verhogend effect op het tarief.

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing blijft bestaan voor directe lozingen. Het tarief voor de verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief van de zuiveringsheffing en wordt - evenals de zuiveringsheffing - geheven op basis van het aantal vervuilingswaarde die directe lozers (woningen en bedrijven) produceren. Het aantal ve's van de directe lozingen in 2020 is 8.000.

Dit aantal is gebaseerd op de realisatiegegevens van de DSM-Chemelot-locatie. Ten opzichte van vorig jaar is de raming niet veranderd.

De opbrengst van deze heffing wordt in mindering wordt gebracht op het benodigde bedrag voor watersysteembeheer en heeft een positief effect op de tariefbepaling watersysteemheffing.

Ontwikkeling belastingmaatstaven

In de onderstaande tabel zijn de belastingmaatstaven nog eens samengevat die ten grondslag hebben gelegen aan de berekening van de belastingtarieven 2019 en 2020.

Categorie	Maatstaven		Toename (+) Afname (-)
	2019	2020	
Watersysteembeheer			
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	10.069	8.399	-1.670
Overig ongebouwd	109.668	109.838	170
Natuur (per hectare)	46.939	46.939	0
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	127.225.000.000	138.200.000.000	10.975.000.000
Ingezetenen (per wooneenheid)	495.000	496.500	1.500
Zuiveringsbeheer			
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	1.622.000	1.620.000	-2.000
Verontreinigingsheffing			
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	8.000	8.000	0

4.9 Voorstellen

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg;
gezien de Programmabegroting 2020 en de hierin gepresenteerde voorstellen;
gelet op het bepaalde in de artikelen 77, 100 en 101 van de Waterschapswet;
gezien het voorstel van het DB van 15 oktober 2019;

BESLUIT:

1. de Programmabegroting 2020 vast te stellen;
2. per programma voor 2020 een krediet te voteren conform onderstaand overzicht:

Programma	Netto krediet
Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid	€11.800.000
Zuiveren en waterketen	n.v.t.
Waterkwaliteit	€ 300.000
Klimaatadaptie regionaal systeem	€ 22.300.000
Crisisbeheersing	€ 1.200.000
Bestuur en Organisatie	€ 1.400.000
Totaal programma's	€ 37.000.000

3. een sluitende Begroting 2020 te presenteren en daarvoor het resultaat (€ 1.780.700 nadelig) als volgt te dekken:
 - a. € 158.700 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten',
 - b. € 575.000 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement'.
 - c. € 1.452.000 te onttrekken aan de 'egaliseringsreserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'
 - d. € 405.000 toe te voegen aan de 'egaliseringsreserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.
4. in te stemmen met de concept belastingtarieven conform onderstaand overzicht:

I Watersysteemheffing:	
Ongebouwd	
• openbare landwegen	€ 255,10 per ha
• overig ongebouwd	€ 51,02 per ha
Natuur	€ 4,01 per ha
Gebouwd	0,0265% van de WOZ-waarde
Ingezetenen	€ 63,50 per wooneenheid
II Zuiveringsheffing:	
Zuiveringsheffing	€ 52,26 per vervuilingseenheid
III Verontreinigingsheffing:	
Verontreinigingsheffing	€ 52,26 per vervuilingseenheid

Aldus besloten in de openbare vergadering van 27 november 2019.

De secretaris-directeur,

De dijkgraaf,

Ir. E.J.M. Keulers, MMO

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

5 Bijlagen

Bijlage A	Vaste activa
Bijlage B	Reserves en voorzieningen
Bijlage C	Vaste schulden
Bijlage D	Personeelslasten
Bijlage E	Renteomslag
Bijlage F	Kostenverdeelstaat
Bijlage G	Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen
Bijlage H	Treasury
Bijlage I	EMU saldo
Bijlage J	Investeringslijst

Bijlage A Vaste activa

Omschrijving	Stand 31-12-2019			Mutaties 2020				Stand 31-12-2020			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	Vermeerderingen		Verminderen	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	
				Extern	Intern						
Financiële vaste activa											
* aandelen	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	Geen rente
Totaal financiële vaste activa	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	-
Immateriële vaste activa											
* afsluiten geldleningen	204.201	204.201	-	-	-	-	-	204.201	204.201	-	Geen rente
* onderzoek en ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* overige immateriële activa	11.312.004	4.545.899	6.766.104	5.648.000	-	1.174.000	2.187.859	15.786.004	6.733.758	9.052.246	102.764
* bijdragen aan activa in eigendom van:											
- overheden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- overigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- rijk	77.195.999	8.781.634	68.414.365	11.700.000	-	-	2.796.087	88.895.999	11.577.721	77.318.278	946.754
Totaal immateriële vaste activa	88.712.203	13.531.734	75.180.469	17.348.000	-	1.174.000	4.983.946	104.886.203	18.515.680	86.370.524	1.049.518
Materiële vaste activa											
* bedrijfsgebouwen	18.299.005	7.969.514	10.329.491	200.000	-	-	569.017	18.499.005	8.538.531	9.960.475	131.814
* gronden	14.310.511	4.040.320	10.270.190	2.786.000	-	-	229.996	11.524.511	4.270.316	7.254.194	113.847
* waterbouwkundige werken	240.291.327	108.087.757	132.203.571	23.800.850	-	8.167.751	8.206.171	255.924.426	116.293.927	139.630.499	1.765.973
* overige bedrijfsmiddelen	5.106.486	2.997.558	2.108.929	2.010.000	-	-	637.194	7.116.486	3.634.752	3.481.734	36.320
* machines, apparaten en werktuigen	1.756.698	1.176.795	579.903	300.000	-	-	211.079	2.056.698	1.387.873	668.825	8.112
* waterkeringen	9.275.115	2.120.111	7.155.004	46.017.000	-	44.356.000	341.811	10.936.115	2.461.922	8.474.192	101.535
Totaal materiële vaste activa	289.039.143	126.392.055	162.647.088	69.541.850	-	52.523.751	10.195.268	306.057.242	136.587.322	169.469.919	2.157.602
TOTAAL VASTE ACTIVA	378.105.875	139.923.789	238.182.087	86.889.850	-	53.697.751	15.179.213	411.297.974	155.103.002	256.194.972	3.207.120

Bijlage B Reserves en voorzieningen

	Stand 31/12/19	Mutaties in 2020					Stand 31/12/20	Rente toerekening 2020		
		Vermeerderingen		Verminderen		Bedrag		tbv. produkt	Rente% 2019	
		Interne								
		Rente	Overige	Externe	Interne	Externe				
Algemene reserves										
Algemene reserve watersysteem- en zuiveringsbeheer (incl wettelijke reserve onderzoek en ontwikkeling conform art.2:365 lid 2 BW)	8.151.130						8.151.130	80500	0,0%	
Totaal Algemene reserves	8.151.130	0	0	0	0	0	8.151.130	0		
Bestemmingsreserves tariefegalisatie										
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten watersysteemheffing	5.008.635						5.008.635	80500	0,0%	
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten zuiveringshefing	6.454.743						6.454.743	80500	0,0%	
Totaal Bestemmingsreserve tariefegalisatie	11.463.378	0	0	0	0	0	11.463.378	0		
Bestemmingsreserves										
Calamiteiten watersysteembeheer	1.590.316						1.590.316	80500	0,0%	
Riooloverstorten	3.541.749						3.541.749	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregel	207.922				207.922			80500	0,0%	
Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater	1.121.224				500.000		621.224	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve Risicovollebeplanting	329.255						329.255	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation	311.366						311.366	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie								80500	0,0%	
Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	49.000				49.000			80500	0,0%	
Bestemmingsreserve netcentrisch werken	53.509				53.509			80500	0,0%	
Bestemmingsreserve frictiekosten	1.003.429				1.003.429			80500	0,0%	
Bestemmingsreserve groot onderhoud Niers								80500	0,0%	
Bestemmingsreserve stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	88.767						88.767	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve assetmanagement	1.225.306				575.000		650.306	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve lectoraat bodem	150.000						150.000	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten	230.000						230.000	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve project meten met nitraatsrips	84.960						84.960	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve LIVES	188.290						188.290	80500	0,0%	
Totaal Bestemmingsreserves	10.175.093	0	0	0	2.388.860	0	7.786.233	0		
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	29.789.601	0	0	0	2.388.860	0	27.400.741	0		
Voorzieningen										
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen										
Pensioen / uitkeringsverplichtingen	2.934.656					300.000	2.634.656	80500	0,0%	
Persoonsgebonden basisbudget	208.229		317.500			488.000	37.729	80500	0,0%	
Voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden										
Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord-en midden Limburg)	1.392.945		1.875.200			1.874.000	1.394.145	80500	0,0%	
Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven										
Voorziening natschade peilopzet Maas	1.303.375					100.000	1.203.375	80500	0,0%	
Overige voorzieningen										
Groot onderhoud kantoorgebouw Blerick	512.948		10.900				523.848	80500	0,0%	
Onderhoud kantoorgebouw Sittard								80500	0,0%	
Onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord 305	204.248						204.248	80500	0,0%	
Onderhoud Hoogwaterloods Horst			4.500				4.500	80500	0,0%	
Onderhoud loods Nederweert	43.200		7.200			32.000	18.400	80500	0,0%	
Onderhoud Waterkrachtcentrale ECI	110.874		13.000			10.106	113.768	80500	0,0%	
TOTAAL VOORZIENINGEN	6.710.475	0	2.228.300	0	0	2.804.106	6.134.669	0		
Resultaat										
Exploitatiesaldo								80500	0,0%	
TOTAAL RESULTAAT	0	0	0	0	0	0	0	0		

Bijlage C Vaste schulden

	Stand 31-12-2019	Mutaties in 2020			Stand 31-12-2020	Rente ten laste van 2020	Gemiddelden	
		Vermeer- deringen	Verminderings				Rente- voet	Restant looptijd
			Gewone aflossingen	Extra aflossingen				
Vaste schulden								
* leningen opgenomen bij:								
- Nederlandse Waterschapsbank	169.736.123	30.000.000	9.329.596		190.406.526	3.056.914	2,06%	17 jr
- Rabobank Nederland								
- SWAP / Rabobank International						-11.793		
- Bank voor Nederlandse Gemeenten	567.225		567.225		-	8.480	5,85%	0 jr
- A.S.N. Bank N.V.	5.280.000		480.000		4.800.000	188.519	3,87%	10 jr
Totaal vaste schulden	175.583.348	30.000.000	10.376.822	0	195.206.526	3.242.120		

Bijlage D **Personeelslasten**

Onderdeel	Begroting 2020			
	Antal fte	Salarissen	Sociale premies	Totaal personeelslasten
Bestuur	-	712.300	94.300	806.600
Directie en secretariaat	7,66	587.800	153.800	741.600
Strategie & communicatie	18,50	1.396.800	400.000	1.796.800
Kader & Ontwikkeling	29,70	2.295.100	656.200	2.951.300
Areaalbeheer	104,23	5.415.600	1.606.600	7.022.200
Projecten & Inkoop	49,03	3.485.600	1.011.800	4.497.400
Vergunning, Toezicht & Handhaving	21,73	1.366.800	407.400	1.774.200
Informatie, Data & Monitoring	39,30	2.372.800	712.600	3.085.400
Mens & Organisatie Ondersteuning	23,86	1.479.500	435.600	1.915.100
Programmering, Planning & Financien	18,23	1.347.400	385.600	1.733.000
Flexibel in te zetten personeel & vacatureruimte	5,26	953.500	103.900	1.057.400
Subtotaal	317,50	21.413.200	5.967.800	27.381.000
Scenario bijgestelde Kadernota 2020-2025	P.M.	P.M.	P.M.	2.130.500
Totaal	317,50	21.413.200	5.967.800	29.511.500

Bijlage E Renteomslag

Het rente-omslagpercentage wordt berekend door de totale lasten van het waterschap die samenhangen met de aangegane geldleningen te delen door de totale boekwaarde van de vaste activa.

De totale lasten bestaan uit de volgende componenten:

- 1 de over vaste geldleningen de te betalen rente;
- 2 de betaalde rente die verband houdt met kortlopende geldleningen (inclusief rekening-courant) die zijn aangegaan om vaste activa te financieren (in de begroting kan dit percentage worden geraamd door het financieringstekort te vermenigvuldigen met het percentage dat naar verwachting gedurende het begrotingsjaar voor kortlopende geldleningen verschuldigd zal zijn);
- 3 de bespaarde rente in verband met de eigen financieringsmiddelen van het waterschap (reserves en voorzieningen);
- 4 de afschrijvingen van de kosten van de geldleningen.

In de berekening dient worden uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde van de activa, de gemiddelde stand van de geldleningen en de gemiddelde stand van de eigen financieringsmiddelen.

De berekening van het rente-omslagpercentage is als volgt:

1 **Rente vaste geldleningen:** € 3.242.120

2 **Rente financieringsmiddelen:**

Gemiddelde financieringspositie:

	31/12/19	31/12/20	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	238.182.086	256.194.972	247.188.529
Totaal lang vreemd vermogen	175.583.348	195.206.526	185.394.937
Totaal eigen financieringsmiddelen	36.500.076	33.535.410	35.017.743
Financieringsoverschot cq -tekort	-26.098.662	-27.453.036	-26.775.849

Betaalde rente die verband houdt met financieringstekort - -35.000

3 **Bespaarde rente** - 0

4 **Afschrijvingen van de kosten van de geldleningen** - 0

Totale lasten die samenhangen met de aangegane geldleningen € **3.207.120**

Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie

	31/12/19	31/12/20	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	238.182.086	256.194.972	247.188.529
Totaal buiten de rente-omslag houden	354.529	354.529	354.529
Gemid.boekwaarde vaste activa na correctie	237.827.557	255.840.443	246.834.000

Het rente-omslagpercentage bedraagt:

Lasten samenhangend met aangegane geldleningen	<u>3.207.120</u>		
Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie	246.834.000	afgerond	1,30%

Bijlage F Kostenverdeelstaat

Programma's	Netto kosten voor doorberekening	Bijdrage WBL	Bijdrage BsGW	Doorberekende kosten					Totaal na doorberekening
				Kapitaallasten	Huisvesting	Ondersteunende producten	Indirecte kosten	Werkmaterieel	
Eigen plannen	190.600	-	-	168.500	-	37.000	2.258.300	-	2.654.400
Plannen van derden	750.200	-	-	-	-	145.700	2.878.300	-	3.774.200
Beheersinstrumenten watersystemen	400.000	-	-	100	-	77.800	1.359.300	-	1.837.200
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	9.925.700	-	-	10.935.700	444.800	1.928.300	9.480.400	1.173.900	33.888.800
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	399.300	-	-	-	-	77.900	53.400	-	530.600
Beheer hoeveelheid water	358.100	-	-	115.200	-	69.600	1.281.200	-	1.824.100
Monitoring watersystemen	521.800	-	-	369.500	-	101.400	1.168.000	-	2.160.700
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	-	-	-	1.500	-	-	769.200	-	770.700
Vergunningen en meldingen	14.900	-	-	-	-	2.900	3.052.900	-	3.070.700
Adviezen vergunningen	-	-	-	-	-	-	734.100	-	734.100
Toezicht	-4.700	-	-	-1.700	-	-900	1.613.500	-	1.606.200
Handhaving	-	-	-	-	-	-	504.600	-	504.600
Werkmaterieel	573.100	-	-	221.800	-	-	672.500	-1.467.400	-
Klimaatadaptatie regionaal systeem	13.129.000	-	0	11.810.600	444.800	2.439.700	25.825.700	-293.500	53.356.300
Eigen plannen	-	-	-	-	-	-	185.000	-	185.000
Beheersinstrumenten waterkeringen	31.800	-	-	577.100	-	6.200	1.315.900	-	1.931.000
Aanleg en onderhoud waterkeringen	2.464.800	-	-	4.221.200	-	478.900	2.002.000	293.500	9.460.400
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	2.496.600	0	0	4.798.300	-	485.100	3.502.900	293.500	11.576.400
Eigen plannen	119.800	-	-	-	-	23.300	430.100	-	573.200
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	351.400	-	-	18.800	262.700	68.300	547.900	-	1.249.100
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-	-	-	12.400	-	-	467.200	-	479.600
Crisisbeheersing	471.200	-	-	31.200	262.700	91.600	1.445.200	-	2.301.900
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	29.500	-	-	19.800	-	5.700	46.500	-	101.500
Monitoring watersystemen	870.500	-	-	45.200	-	169.300	894.900	-	1.979.900
Regulering lozingen	-	-20.600	-	2.300	-	-	39.900	-	21.600
Waterkwaliteit	900.000	-20.600	-	67.300	-	175.000	981.300	-	2.103.000
Eigen plannen	337.000	692.700	-	-	-	65.400	199.700	-	1.294.800
Getransporteerd afvalwater	-	13.615.400	-	-	-	-	-	-	13.615.400
Gezuiverd afvalwater	-	40.908.900	-	-	-	-	-	-	40.908.900
Verwerkt slib	-	16.108.900	-	-	-	-	-	-	16.108.900
Regulering lozingen	-	-32.200	-	-	-	-	66.600	-	34.400
Zuiveren en waterketen	337.000	71.293.700	-	-	-	65.400	266.300	-	71.962.400
Belastingheffing	1.564.700	-	3.665.500	-	-	-	-	-	5.230.200
Invordering	-	-	1.403.000	-	-	-	-	-	1.403.000
Bestuur	1.946.400	2.388.500	-	469.400	-	378.000	378.600	-	5.560.900
Externe communicatie	195.000	593.000	-	-	-	37.800	1.231.700	-	2.057.500
Kapitaallasten	18.386.300	-	-	-18.386.300	-	-	-	-	-
Indirecte kosten	29.043.700	-	-	-	1.384.400	10.281.900	-40.710.000	-	-
Huisvesting	1.390.200	-	-	701.700	-2.091.900	-	-	-	-
Ondersteunende beheerproducten	6.368.400	-	-	507.800	-	-13.954.500	7.078.300	-	-
Bestuur en Organisatie	58.894.700	2.981.500	5.068.500	-16.707.400	-707.500	-3.256.800	-32.021.400	0	14.251.600
Totaal	76.228.500	74.254.600	5.068.500	-	-	-	-	-	155.551.600

Onvoorzien WBL 304.100

Bijlage G Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen

Programma's en beleidsproducten 2018	Totaal	Kostendrager		Bijdrage aan WBL	Kostendrager		Bijdrage aan BsGW	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Eigen plannen	2.654.400	2.654.400	-	-	-	-	-	-	-
Plannen van derden	3.774.200	3.774.200	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten watersystemen	1.837.200	1.837.200	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	33.888.800	33.888.800	-	-	-	-	-	-	-
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	530.600	530.600	-	-	-	-	-	-	-
Beheer hoeveelheid water	1.824.100	1.824.100	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	2.160.700	2.160.700	-	-	-	-	-	-	-
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	770.700	770.700	-	-	-	-	-	-	-
Vergunningen en meldingen	3.070.700	1.535.350	1.535.350	-	-	-	-	-	-
Adviezen vergunningen	734.100	367.050	367.050	-	-	-	-	-	-
Toezicht	1.606.200	803.100	803.100	-	-	-	-	-	-
Handhaving	504.600	252.300	252.300	-	-	-	-	-	-
Klimaatadaptie regionaal systeem	53.356.300	50.398.500	2.957.800	-	0	-	0	0	0
Eigen plannen	185.000	185.000	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.931.000	1.931.000	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg en onderhoud waterkeringen	9.460.400	9.460.400	-	-	-	-	-	-	-
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	11.576.400	11.576.400	-	0	0	0	0	0	0
Eigen plannen	573.200	573.200	-	-	-	-	-	-	-
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.249.100	1.249.100	-	-	-	-	-	-	-
Calamiteitenbestrijding watersystemen	479.600	479.600	-	-	-	-	-	-	-
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	2.301.900	2.301.900	-	0	0	0	0	0	0
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	101.500	101.500	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	1.979.900	1.979.900	-	-	-	-	-	-	-
Regulering lozingen	21.600	28.800	-7.200	-20.600	-	-20.600	-	-	-
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	2.103.000	2.110.200	-7.200	-20.600	0	-20.600	0	0	0
Eigen plannen	1.294.800	-	1.294.800	692.700	-	692.700	-	-	-
Getransporteerd afvalwater	13.615.400	-	13.615.400	13.615.400	-	13.615.400	-	-	-
Gezuiverd afvalwater	40.908.900	-	40.908.900	40.908.900	-	40.908.900	-	-	-
Verwerkt slib	16.108.900	-	16.108.900	16.108.900	-	16.108.900	-	-	-
Regulering lozingen	34.400	66.600	-32.200	-32.200	-	-32.200	-	-	-
Zuiveren en waterketen	71.962.400	66.600	71.895.800	71.293.700	0	71.293.700	0	0	0
Belastingheffing	5.230.200	4.104.100	1.126.100	-	-	-	3.665.500	2.539.400	1.126.100
Invoering	1.403.000	707.300	695.700	-	-	-	1.403.000	707.300	695.700
Bestuur	5.560.900	1.744.800	3.816.100	2.388.500	-	2.388.500	-	-	-
Externe communicatie	2.057.500	805.500	1.252.000	593.000	-	593.000	-	-	-
Bestuur en Organisatie	14.251.600	7.361.700	6.889.900	2.981.500	0	2.981.500	5.068.500	3.246.700	1.821.800
Programmatotaal	155.551.600	73.815.300	81.736.300	74.254.600	0	74.254.600	5.068.500	3.246.700	1.821.800
Onvoorzien WL	+	324.600	324.600	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien WBL	+	304.100	-	304.100	-	304.100	-	-	-
Duurzaamheid en innovatie	+	795.000	795.000	-	-	-	-	-	-
Vrije ruimte goodwill BsGW	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Intensivering watersysteentaak	+	400.000	400.000	-	-	-	-	-	-
Goodwill toetreders BsGW	-/-	341.800	222.200	-	-	-	-	-	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	914.000	914.000	-	-	-	-	-	-
Totaal netto kosten	156.119.500	74.198.700	81.920.800	74.558.700	0	74.558.700	5.068.500	3.246.700	1.821.800
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	161.193.700	76.527.600	84.666.100	-	-	-	-	-
Correctie kwijtschelding	-/-	6.051.000	2.277.000	3.774.000	-	-	-	-	-
Correctie oninbaarheid	-/-	803.900	380.600	423.300	-	-	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve frictiekosten	+	158.700	158.700	-	-	-	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem	+	575.000	575.000	-	-	-	-	-	-
Onttrekking egaliseringsreserve zuiveringsheffing	+	1.452.000	-	1.452.000	-	-	-	-	-
Toevoeging egaliseringsreserve watersysteemheffing	-/-	405.000	405.000	-	-	-	-	-	-
Totaal dekkingsmiddelen	156.119.500	74.198.700	81.920.800						

Bijlage H Treasury

KASGELDLIMIET (x € 1.000)	2020
---------------------------	------

Begrotingstotaal	161.097
Percentage	23%
Kasgeldlimiet	37.052
Financieringstekort (-) / overschot (+)	-39.116

Ruimte (+) / overschrijding (-)	-2.064
--	---------------

TOETS RENTERISICONORM (x € 1.000)	2020
-----------------------------------	------

Renterisico op vaste schulden

1a	Renteherziening vaste schulden o/g	-
1b	Renteherziening vaste schulden u/g	-
	1 Netto herziening vaste schulden (1a - 1b)	-
	2 Betaalde aflossingen	10.377

3 Renterisico op vaste schuld (1+2)	10.377
--	---------------

Renterisiconorm

4.a	Begrotingstotaal	161.097
4.b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%

4 Renterisiconorm (4ax4b)	48.329
----------------------------------	---------------

Toets renterisiconorm

4	Renterisiconorm	48.329
3	Renterisico op vaste schuld	10.377

5 Ruimte (+) / Overschrijding (-) (4-3)	37.952
--	---------------

Bijlage I **EMU saldo**

Onderdeel	2019 x € 1.000	2020 x € 1.000
1. Exploitatiesaldo voor bestemming reserves	-3.622	-1.781
2. Invloed investeringen		
- bruto-investeringsuitgaven	- 82.213	- 86.890
+ investeringssubsidies	+ 53.650	+ 53.698
+ verkoop materiële en immateriële vast activa	+ -	+ -
+ afschrijvingen	+ 14.138	+ 15.179
3. Invloed voorzieningen		
+ toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	+ 2.268	+ 2.228
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. de exploitatie	- -	- -
- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 2.621	- 2.804
+ externe vermeerderingen van voorzieningen	+ -	+ -
4. Invloed reserves		
- betalingen rechtstreeks uit reserves	- -	- -
+ externe vermeerderingen van reserves	+ -	+ -
5. Deelnemingen en aandelen		
- boekwinst	- -	- -
+ boekverlies	+ -	+ -
EMU-saldo volgens begroting (+ overschot / - tekort)	-18.400	-20.370
Aandeel EMU-tekort gemeenschappelijke regelingen	2019 x € 1.000	2020 x € 1.000
- BsGW	-10	-10
- WBL	-25.618	-17.229
EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen (+ overschot / - tekort)	25.628-	-17.239
INTEGRAAL EMU-TEKORT Waterschap Limburg	-44.028	-37.609

Bijlage J Investeringslijst

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN							INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET t/m 17-9-2019		TE VOTEREN KREDIET 2020 (netto)	
				Realisatie t/m 2018	Prognose					Totaal project- kosten	Realisatie t/m 2018	Prognose					Totaal project- inkomsten	UITG		INK
					2019	2020	2021	2022	2023 e.v.			2019	2020	2021	2022	2023 e.v.				
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen		173	100	983	-	-	-	1.256	4	-	-	-	-	-	4	1.256	-	
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)		208	100	2.293	500	-	-	3.101	15	50	855	125	-	-	1.045	3.100	1.045	
P003103	30	Vispassage Epermolen	*	16	-	-	50	330	-	396	1	-	-	13	-	-	14	-	-	
P003104	30	Vispassage Volmolen		395	1.769	50	-	-	-	2.214	228	531	15	-	-	-	774	2.714	883	
P026201	30	#Sanering en herinrichting Oude Kanjel en Kanjel benedenstrooms Kanaal	*	231	-	-	-	-	-	231	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht		1.172	200	1.379	4.500	500	-	7.751	241	-	500	2.446	250	-	3.437	7.750	3.437	
P034201	30	Vispassage Wittemermolen Wittem		207	513	50	-	-	-	770	25	103	10	-	-	-	138	770	-	
P042402	30	Herinrichting centrumplan Gulpen		-	-	641	-	-	-	641	-	-	-	-	-	-	-	581	-	
P057301	30	Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade		358	155	3	-	-	-	516	20	25	-	-	-	-	45	515	129	
P077801	30	Herinrichting Vulensbeek, fase 2	*	243	-	-	-	-	-	243	13	-	-	-	-	-	13	-	-	
P080102	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren		853	1.900	600	-	-	-	3.353	136	570	180	-	-	-	886	4.180	869	
P080103	30	Ontkluizing Rode Beek Brunssum		3.723	10	-	-	-	-	3.733	84	-	-	-	-	-	84	3.663	-	
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren		-	-	50	50	50	1.420	1.570	-	-	13	13	-	-	26	-	-	
P086201	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen		11.846	400	100	-	-	-	12.346	6.569	-	-	-	-	-	6.569	8.830	2.695	
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Beekmonding + Sifon	*	240	5	5	5	5	109	369	40	-	-	-	-	-	40	-	-	
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	*	124	-	5	5	5	1.565	1.704	0	-	-	-	-	-	0	-	-	
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	*	917	5	5	5	5	1.978	2.915	148	-	-	-	-	-	148	-	-	
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	*	744	5	5	5	5	2.119	2.883	30	-	-	-	-	-	30	-	-	
P096301	30	Herinrichting gedeelte Caumerbeek nabij Aambos		1.527	1	-	-	-	-	1.528	582	-	-	-	-	-	582	1.780	524	
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2		1	-	410	600	2.181	-	3.192	-	-	123	180	-	-	303	3.222	400	
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1		611	100	2.811	450	228	-	4.200	131	25	703	113	-	-	972	4.200	1.050	
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2		-	50	50	50	4.000	-	4.150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
P116901	30	Regenwaterbuffer Spaans Vonderen	*	216	-	-	-	-	-	216	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN						INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET t/m 17-9-2019		TE VOTEREN KREDIET 2020 (netto)		
				Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023 e.v.	Totaal project- kosten	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023 e.v.	Totaal project- inkomsten		UITG	INK
P151401	30	#Wellse Molenbeek	*	97	5	5	5	5	2.585	2.702	23	-	-	-	-	-	23	-	-	
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	*	27	50	50	62	478	-	667	7	25	25	31	126	-	214	-	-	
P180602	30	#Springbeek Maasmonding		763	5	-	-	-	-	768	409	-	-	-	-	-	409	1.100	500	
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	*	32	50	50	100	368	-	600	8	15	15	30	150	-	218	-	-	
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek	*	194	550	750	1.150	822	-	3.466	29	83	446	892	-	-	1.450	-	-	2.000
P181701	30	Tielebeek bovenloop	*	535	100	1.144	20	-	-	1.799	127	25	1.206	-	-	-	1.358	-	-	400
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting	*	38	-	-	-	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
P208401	30	Herinrichting Slijbeek	*	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	*	25	100	250	900	403	-	1.678	6	50	125	450	-	-	631	-	-	1.500
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp	*	0	20	180	-	-	-	200	0	10	90	-	-	-	100	-	-	100
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurkt		1.603	1.000	3.602	450	-	-	6.655	55	358	3.642	500	-	-	4.555	6.655	4.586	
P262701	30	Herinr.Haelensebeek Hhu-Nunhem		2.912	130	-	-	-	-	3.042	704	-	-	-	-	-	704	3.532	800	
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	*	269	62	750	1.750	161	-	2.992	-	-	700	1.000	-	-	1.700	-	-	1.300
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek	*	239	40	100	1.025	1.596	-	3.000	54	20	50	513	444	-	1.081	-	-	
P316800	30	Maasgaard Algemeen		183	10	15	15	-	-	223	-	-	-	-	-	-	-	187	-	
P316801	30	Groote Molenbeek A73		2.415	625	200	-	-	-	3.240	761	656	50	-	-	-	1.467	4.345	3.554	
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen		42	50	70	20	20	2.168	2.370	9	15	21	6	-	-	51	2.370	670	
P323401	30	Herinrichting Aa		-	50	150	50	2.000	-	2.250	-	13	38	13	-	-	64	-	-	
P324401	15	Vervangen pompen in gemaal IJzerenman		60	5	-	-	-	-	65	15	1	-	-	-	-	16	68	17	
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	*	28	10	20	20	803	-	881	7	5	10	10	370	-	402	-	-	
P360007	30	Grondverwerving meandering waterlopen		1.211	-95	-	-	-	-	1.116	-	-	-	-	-	-	-	3.005	-	
P360013	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten		6.893	-214	-2.786	-	-	-	3.893	-	-	-	-	-	-	-	15.000	-	
P360021	30	Finetuning projecten beekherstel		86	10	-	-	-	-	96	103	-	-	-	-	-	103	100	-	
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Groote Molenbeek Rieterdijk		5	250	-	-	-	-	255	-	-	-	-	-	-	-	255	-	

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN							INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET t/m 17-9-2019		TE VOTEREN KREDIET 2020 (netto)	
				Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023 e.v.	Totaal project-kosten	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023 e.v.	Totaal project-inkomsten	UITG		INK
	30	Geleenbeek/OudeMaas beekmonding		-	5	75	430	-	-	510	-	-	38	215	-	-	253	-	-	300
	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum		-	5	55	215	-	-	275	-	-	28	108	-	-	136	-	-	
	30	Wylrebeek beekmonding		-	5	75	420	-	-	500	-	-	38	210	-	-	248	-	-	
	30	WB21 knelpunt Raam en Vistrap Tengelroysebeek		-	-	300	900	100	-	1.300	-	-	-	350	-	-	350	-	-	
Projecten Beekherstel				41.462	8.141	14.495	13.752	14.065	11.944	103.859	10.585	2.580	8.921	7.218	1.340	-	30.644	79.177	21.159	5.600
P146801	30	Sarsven/Banen		1.145	231	-	-	-	-	1.376	26	200	-	-	-	-	226	1.400	300	
P177901	30	Broekhuizerbroek	*	-	70	130	800	-	-	1.000	-	70	39	240	-	-	349	-	-	700
P261301	30	Heidsche Peel NLP		152	-	-	-	-	-	152	65	-	-	-	-	-	65	310	-	
P265201	30	Waterbloem	*	-	350	200	1.750	200	-	2.500	-	350	60	525	-	-	935	-	-	1.500
P360022	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Herstelmaatregelen		205	18	-	-	-	-	223	-	-	-	-	-	-	-	747	-	
P360024	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Subirrigatie		141	26	-	-	-	-	167	27	-	-	-	-	-	27	165	95	
P360025	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Operationeel Bewakingsmeetnet		131	40	-	-	-	-	171	-	-	-	-	-	-	-	172	-	
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers		40	-	60	250	250	250	850	-	-	-	125	113	100	338	50	-	
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)		76	-	100	50	50	50	326	-	-	-	-	-	-	-	75	-	
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)	*	89	150	1.954	2.330	2.267	-	6.790	22	37	1.000	938	-	-	1.997	-	-	3.500
K	30	Investerings Reg watersysteem klimaatadaptatie/droogte (DHZ DPRA); 2020 € 0,2mln bruto		-	-	200	200	1.000	9.000	10.400	-	-	100	100	500	4.500	5.200	-	-	
Projecten Verdrogingsbestrijding				1.979	885	2.644	5.380	3.767	9.300	23.955	139	657	1.199	1.928	613	4.600	9.136	2.919	395	5.700
P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans		-	100	1.236	790	-	-	2.126	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.100
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	*	592	300	100	961	-	-	1.953	124	150	50	481	-	-	805	-	-	
P065103	30	Maatregelen wateroverlast Roer		678	380	-	-	-	-	1.058	-	-	-	-	-	-	-	1.860	188	
P080104	30	Bijdrage in kosten oplossen grondwateroverlast agv ontkuizing Rode Beek Schinveld		-	400	-	-	-	-	400	-	-	-	-	-	-	-	536	-	
P084301	30	Vergroten bergingscapaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske		112	100	-	-	-	-	212	-	25	-	-	-	-	25	290	-	

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN							INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET t/m 17-9-2019		TE VOTEREN KREDIET 2020 (netto)	
				Realisatie t/m 2018	Prognose					Totaal project- kosten	Realisatie t/m 2018	Prognose					Totaal project- inkomsten	UITG		INK
					2019	2020	2021	2022	2023 e.v.			2019	2020	2021	2022	2023 e.v.				
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop		78	50	600	1.200	219	-	2.147	10	13	150	178	-	-	351	340	-	1.800
P147701	30	Aanpak Wateroverlast Niers		30	45	-	-	-	-	75	-	-	-	-	-	-	-	100	-	
P148302	30	Pilot retentiegebied Breevennen		20	10	265	-	-	-	295	-	83	-	-	-	-	83	86	-	
P154801	30	Aanpassen watergang Griendtsveen		84	-	-	-	-	-	84	-	-	-	-	-	-	-	83	-	
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans		150	318	650	438	-	-	1.556	-	105	215	145	-	-	464	1.520	347	
P251502	30	Kabroeksebeek - werkpak America		503	70	-	-	-	-	573	-	-	-	-	-	-	-	580	-	
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	*	172	209	888	-	-	-	1.269	-	69	293	-	-	-	362	-	-	900
P263201	30	Elsbeek; wateroverlast Tongerlo		231	-	-	-	-	-	231	-	-	-	-	-	-	-	247	-	
P360005	30	Vergroten buffers fase 3		3.815	25	-	-	-	-	3.840	1.225	6	-	-	-	-	1.231	3.230	-	
P360012	5	Bos-Omar		350	53	-	-	-	-	403	-	-	-	-	-	-	-	403	-	
P360019	30	WB21 toets 2015		477	400	1.200	1.100	847	-	4.024	119	100	300	275	-	-	794	2.030	-	2.000
P360034	5	Water in balans		1.248	1.458	750	750	750	750	5.706	202	340	188	188	188	188	1.294	2.658	-	
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans		257	439	1.986	1.090	-	-	3.772	64	325	700	475	-	-	1.564	3.710	1.564	
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans	*	101	387	609	826	-	-	1.923	25	25	225	205	-	-	480	-	-	1.400
P360048	30	Regenwaterbuffer Hellebroek gemeente Nuth		245	-	-	-	-	-	245	61	-	-	-	-	-	61	248	62	
	30	wateroverlastmaatregelen geuldal		-	100	880	1.000	2.250	5.465	9.695	-	33	290	330	743	-	1.396	-	-	
	30	Wateroverlastmaatregelen Einighausen		-	-	215	300	495	-	1.010	-	-	71	99	163	-	333	-	-	
K	30	Programmaplan Water in balans (Netto = Uitgaven -/- Inkomsten)		-	-	3.430	3.860	4.650	5.900	17.840	-	-	301	262	262	262	1.087	-	-	
Projecten Wateroverlast				9.145	4.844	12.809	12.315	9.211	12.115	60.439	1.832	1.274	2.783	2.638	1.356	450	10.332	17.922	2.161	8.200
P003105	30	Herstel kademuren en vispassage Commandeursmolen		1.455	-	-	-	-	-	1.455	-	-	-	-	-	-	-	1.700	-	
P065104	30	Oeverherstel Roer te Roermond, voorstad Sint Jacob		59	300	292	-	-	-	651	-	-	52	-	-	-	52	651	52	
P360006	30	Kleine investeringswerken fase 3		918	1.700	600	-	-	-	3.218	2	-	-	-	-	-	2	4.300	-	
P360030	15	Vervanging gemalen/stuwen		481	20	-	-	-	-	501	-	-	-	-	-	-	-	621	-	

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN						INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET t/m 17-9-2019		TE VOTEREN KREDIET 2020 (netto)		
				Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023 e.v.	Totaal project-kosten	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023 e.v.	Totaal project-inkomsten		UITG	INK
P360042	30	(Her)profilering beken		154	879	350	350	350	350	2.433	-	-	-	-	-	-	724	-		
P360043	15	Electromechanische werken (stuwen/gemalen)		34	791	350	350	350	350	2.225	-	-	-	-	-	-	596	-		
P360049	5	Integrale Limburgse Wateraanpak (LIWA)		188	800	112	-	-	-	1.100	-	350	56	-	-	-	406	1.000	500	
	30	waterbeschikbaarheid 2021		-	50	100	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-	150	
	15	uitbreiding meetnet		-	75	150	150	-	-	375	-	-	-	-	-	-	-	-	350	
	5	vervangen meetapparatuur		-	50	200	250	625	-	1.125	-	-	-	-	-	-	-	-	1.150	
	5	actualisatie data, modelinstrumenten ibrahym		-	-	250	100	-	-	350	-	-	-	-	-	-	-	-	350	
	5	Ontwikkelen klimaat-adaptatiemodel		-	50	425	200	-	-	675	-	-	-	-	-	-	275	-	400	
P502015	5	Implementatie Infor-EAM		-	120	150	-	-	-	270	-	-	-	-	-	-	270	-		
P503002	5	#Tractiemiddelen buitendienst		972	-	-	-	-	-	972	-	-	-	-	-	-	972	-		
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022		-	270	300	300	325	-	1.195	-	-	-	-	-	-	1.195	-		
K	30	Vervangingsinvesteringen objecten /assets (opbouw naar 4,8mln p/j) (incl. accuut ingrijpend profielonderhoud)		-	-	2.000	3.000	4.000	14.400	23.400	-	-	-	-	-	-	-	-		
Projecten Vervanging en aanpassing assets				4.261	5.105	5.279	4.700	5.650	15.100	40.095	2	350	108	-	-	-	460	12.304	552	2.400
P360010	0	Voorbereidingskosten (VK) Watersysteemprojecten		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.000	-		
P360050	5	Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027		-	35	105	25	-	-	165	-	-	-	-	-	-	165	-		
P360051	6	Watersysteemtoets 2019		-	60	300	140	-	-	500	-	-	-	-	-	-	60	-		
P399999	30	Risicoprofiel realisatie		-	-1.500	-	-	-	-	-1.500	-	-	-	-	-	-	-	-		
P504001	0	Bebording zwemwater		29	10	25	25	25	70	184	185	-	-	-	-	-	185	185		
K	5	Uitwerking SESA beekdalbrede toepassing		-	-	50	50	50	300	450	-	-	-	-	-	-	-	-	400	
K	30	Specifieke projecten: € 0,1mln p/j		-	-	50	50	100	300	500	-	-	-	-	-	-	-	-		
Projecten overig				29	-1.395	530	290	175	670	299	185	-	-	-	-	-	185	10.410	185	400
* Betreft voorbereidingskosten watersysteemproject (krediet € 10.000.000, P360010)																				
PROGRAMMA KLIMAATADAPTATIE REGIONAAL SYSTEEM				56.877	17.580	35.757	36.437	32.868	49.129	228.648	12.743	4.861	13.011	11.784	3.309	5.050	50.757	122.731	24.452	22.300

INVESTERINGSOBJEKT PER PROGRAMMA																				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN						INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET t/m 17-9-2019		TE VOTEREN KREDIET 2020 (netto)		
				Realisatie t/m 2018	Prognose					Totaal project-kosten	Realisatie t/m 2018	Prognose					Totaal project-inkomsten		UITG	INK
					2019	2020	2021	2022	2023 e.v.			2019	2020	2021	2022	2023 e.v.				
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP		68.633	9.400	11.700	10.100	10.200	30.800	140.833	-	-	-	-	-	-	-	78.096	-	11.650
P400002	5	Gegevensverzameling primaire waterkeringen		680	120	121	-	-	-	921	-	-	-	-	-	-	-	750	-	
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen		777	1.000	2.000	1.500	723	-	6.000	-	-	-	-	-	-	-	1.900	-	
P400009	0	Deltaprogramma Maas 2		1.036	630	630	-	-	-	2.296	976	630	630	-	-	-	2.236	2.322	2.322	
P41****	30/0	HoogWaterBeschermingsProgramma		40.852	14.990	29.825	47.795	102.660	273.535	509.657	36.941	13.490	28.340	43.015	94.150	249.080	465.016	120.954	108.963	
P410012	30	HWBP POV Dijkversterking Gebiedseigen Grond		41	1.565	1.015	480	-	-	3.101	37	1.565	1.015	484	-	-	3.101	-	-	
P415401	30	HWBP-V Lob van Gennep		77	1.515	3.155	1.565	3.245	150.443	160.000	77	1.392	2.979	1.500	3.010	139.542	148.500	-	-	
P42****	0	Bestuursovereenkomst sluitstukkaden Maas		65.279	18.038	12.022	1.077	-	-	96.416	65.279	18.038	12.022	152	-	-	95.491	96.682	95.757	
K	30	PGA voortrollend programma dijkversterking (ivm normering: € 2mrd waarde (circa 200km*€ 10mln)/30jr=		-	-	-	-	-	10.000	10.000	-	-	-	-	-	9.000	9.000	-	-	
K	5	Inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud		-	-	75	75	-	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150
PROGRAMMA HOOGWATERBESCHERMING MAAS: WATERVEILIGHEID				177.374	47.258	60.543	62.592	116.828	464.778	929.373	103.310	35.115	44.986	45.151	97.160	397.622	723.343	300.705	207.042	11.800
P501001	20	Huisvesting Waterschap Limburg		8.005	186	200	-	-	-	8.391	3.400	-	-	-	-	-	3.400	8.500	3.500	
P501003	10	Projecten facilitair 2018-2019		70	40	30	-	-	-	140	-	-	-	-	-	-	-	140	-	
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021		345	600	650	650	650	1.950	4.845	-	-	-	-	-	-	-	1.300	-	1.300
P504003	4	Verkiezingen 2019		22	1.760	-	-	-	-	1.782	-	-	-	-	-	-	-	1.800	-	
	10	Projecten facilitair 2020-2021		-	-	50	50	50	150	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE				8.441	2.586	930	700	700	2.100	15.457	3.400	-	-	-	-	-	3.400	11.740	3.500	1.400
K	10	Reguliere vervanging pompen hoogwaterbestrijding gelijktijdig met het vergroten capaciteit		-	-	100	102	104	324	630	-	-	-	-	-	-	-	-	-	600
P360047	30	Aanleg pompopstelplaatsen		31	228	-	-	-	-	259	-	105	-	-	-	-	105	349	116	
K	5	WBI + sterkteberekeningen dijken calamiteiten		-	-	125	125	125	125	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	500
K	5	Hoogwaterinformatieomgeving (=HIO)		-	-	50	50	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100
PROGRAMMA CRISISBEHEERSING				31	228	275	277	229	449	1.489	-	105	-	-	-	-	105	349	116	1.200

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN							INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET t/m 17-9-2019		TE VOTEREN KREDIET 2020 (netto)	
				Realisatie t/m 2018	Prognose					Totaal project- kosten	Realisatie t/m 2018	Prognose					Totaal project- inkomsten	UITG		INK
					2019	2020	2021	2022	2023 e.v.			2019	2020	2021	2022	2023 e.v.				
P360045	5	Regionale analyse waterkwaliteit		91	125	-	-	-	-	216	-	-	-	-	-	-	250	-		
K	30	Meer actieve rol aanleg (effect-gerichte) innovatieve maatregelen door uit te voeren.		-	-	100	200	300	1.200	1.800	-	-	-	-	-	-	-	-		
K	5	Implementatie soortenbeleid (wens- en plaagsoorten)		-	-	100	100	100	-	300	-	-	-	-	-	-	-	-	300	
PROGRAMMA WATERKWALITEIT				91	125	200	300	400	1.200	2.316	-	-	-	-	-	-	250	-	300	
TOTAAL PROGRAMMA'S				242.815	67.777	97.705	100.306	151.025	517.656	1.177.284	119.453	40.081	57.997	56.935	100.469	402.672	777.606	435.775	235.110	37.000
P399999	30	Risicoprofiel realisatie (nieuwe manier raming projecten vanaf 2020)		-	-	-10.815	-10.463	-9.359	-8.495	-39.131	-	-	-4.299	-4.081	-999	-73	-9.452	-	-	
TOTAAL PROGRAMMA'S (Voor berekening kapitaallasten)				242.815	67.777	86.890	89.843	141.667	509.161	1.138.153	119.453	40.081	53.698	52.854	99.470	402.599	768.154	435.775	235.110	37.000

* K = Extra maatregelen uit kadernota 2020-2025

